

Collegij S. J. R. Rottenbuechij 1724. 1.
PHILOSOPHIA RATIONALIS

S I V E

LOGICA,

CENTUM ASSERTIONIBUS
COMPREHENS A

E T

Publicæ Disputationi

In celeberrimo & Antiquissimo Collegio
Can. Reg. S. August. Congregat. Lateranensis
ad Beatiss. Virg. Mariam in Rottenbuech

P R Æ S I D E

R. P. Mansueto KOCH, Can. Reg. S. August. ejus-
dem Collegij Rottenbuechenfis AA. LL. & Phi-
losophiæ Doctore ac Professore

Proposita

A Reverendis ac Religiosis

F. PRIMO SCHLECHTEN,

E T

F. FELICIANO SCHARRER

Canonicis Regularibus S. August. in eodem Collegio Pro-
fessis & Philosophiæ studiosis

ANNO 1695,

Mense Septembr.

Cum Facultate Superiorum.



AVGVSTÆ VINDEL.

Typis AFRÆ STURMIN, Anno M. DC. XCV.

XXX

Philos. Theses. 289.

Philos.

Schlechten.

Collegij S. Ioseph Monachij 1724. 1.
PHILOSOPHIA RATIONALIS

S I V E

LOGICA,

CENTUM ASSERTIONIBUS
COMPREHENS A

E T

Publicæ Disputationi

In celeberrimo & Antiquissimo Collegio
Can. Reg. S. August. Congregat. Lateranensis
ad Beatiss. Virg. Mariam in Rottenbuech

P R Æ S I D E

R. P. Mansueto KOCH, Can. Reg. S. August. ejus-
dem Collegij Rottenbuechenfis AA. LL. & Phi-
losophiæ Doctore ac Professore

Proposita

A Reverendis ac Religiosis

R. PRIMO SCHLECHTEN,

E T

F. FELICIANO SCHARRER

Canonicis Regularibus S. August. in eodem Collegio Pro-
fessis & Philosophiæ studiosis

ANNO 1695,

Mense Septembr.

Cum Facultate Superiorum.



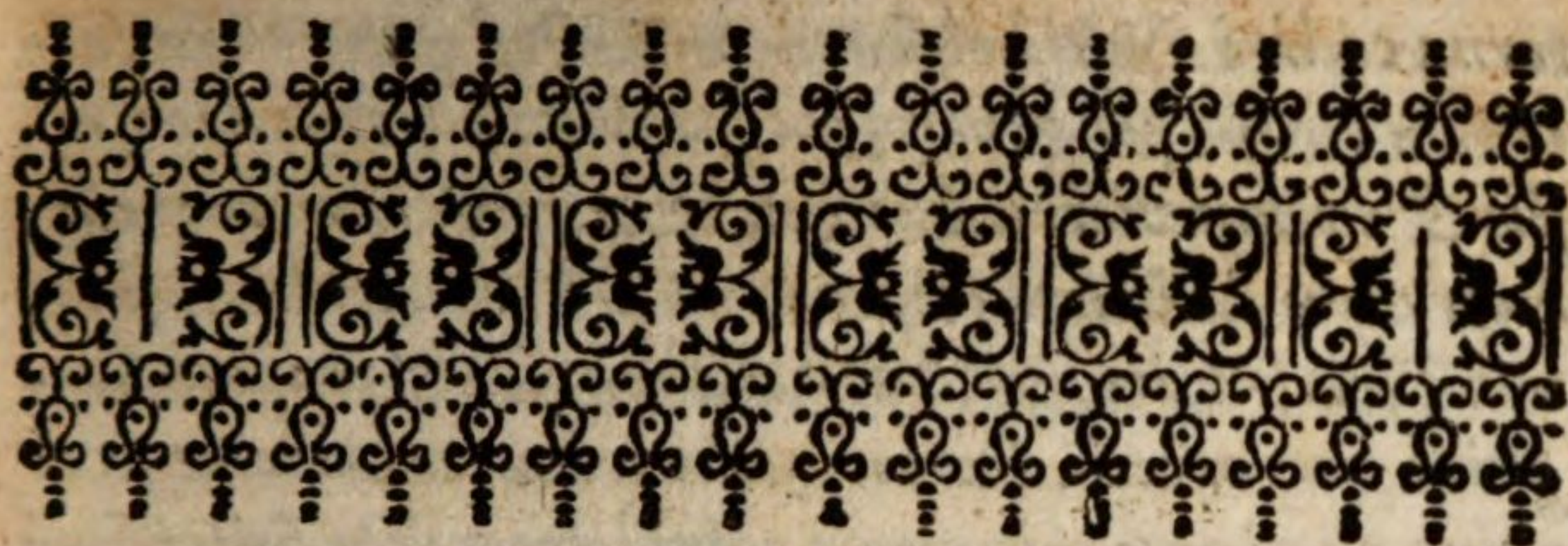
AVGVSTÆ VINDEL.

Typis AFRÆ STURMIN, Anno M. DC. XCV. 500.



**Invictissimis & Coronatis
Christi Martyribus
SS. Fratribus
Primo & Feliciano
Ex Nobilissimo Quiritum Genere
Ortis
Fortissimis veræ Fidei
Propugnatoribus
Gloriosissimis Diocletiani & Maximiani
Victoribus
Admirandis Leonum Urforúmque
Mitigatoribus
Constantissimis omnium Tormentorum
Contemptoribus
Potentissimis ipsius Mortis
Triumphatoribus
Electissimis in Triumphante Ecclesia
Dei Amicis
Et in Militante
Gratiosissimis Collegij Rottenbuechenfis
Tutelaribus.
Patronis nostris
Clementissimis.**





*I*ceat nobis oculos vestros , NOBILISSIMI QUIRITES , jam à quatuordecim seculis Deum contemplari assuetos & penè saturos , tantisper avocare & ad has detorquere pagellas , quas ad pedes vestros devotissimo affectu Clientes venerabandi deferimus , munus quidem splendore Majestatis vestre minimè dignum , vestro tamen Gloriosissimo Nomini pluribus argumentis debitum. Etenim , ut silentio pretereamus Reverendissimi Præsulis nostri , cujus nutus nos non aliter quàm Imperia venerari oportet , voluntatem , in vestrum honorem singulariter studiosam , alia insuper sunt , eaque gravissima rationum momenta , quæ in arenam Philosophicam descensuris hoc , quantumvis tenue donarium ad aras vestras , anathematis loco , suspendere persuaferunt. Dnm vivere-
tis in mortali carne INVICTISSIMI HEROES , Roma non minùs cruentas quàm gloriosas suorum Civium victorias , quibus immensam tormentorum vim , omnemque tortorum tyrannidem magnanimi devicistis , vidit , suspexitque & etiamnum fraternis his triumphis multò illustriùs resplendet quàm glorià suorum Conditorum , qui Romam , quantum collustrarent suo nomine prænisque mœnibus , tantum turpifra-
terne

terne cedis infamiâ obscurârunt. Postquam verò sarcinam carnis per generosam pro Fide mortem deposuistis & cœlum victricibus onusti meritis estis ingressi, Supremus Cœlitum Imperator Christus Athletas suos, non Tyrio sed divinæ Charitatis murice & proprio Sanguine purpuratos, Immortalitatis laureâ coronavit, & triumphali perennis gloriæ palmâ decoratos, felicissimâ Divinitatis, h. e. exuberantissimi omnium Bonorum fontis, visione eternum beavit: Cœlestis modò Regni cumsitis triumphantes Inquilini, ita tamen in cœlo triumphatis, SANCTISSIMI FRATRES, ut etiam militantes in terra fideles gratiosis vestris favoribus incessanter gaudere valeant: Toti quidem in immenso Divinitatis Pelago altissimâ contemplatione estis absorpti; ad humanas tamen miseras respicere & mortales varijs oppressos malis sublevare non dedignamini. Testatur excellentiam meritorum vestrorum Romana Ecclesia, quæ, ut apud Deum semper beneficos haberet Patronos, annuis gloriosos Natales vestros honoribus & veneratur & suos venerari jubet. Testatur Clementiam vestram Collegium nostrum Rottenbuechen-
se, fidelissimis Protectoribus suis speciali titulo devotum, cui, ut perpetuum Munificentia vestra haberet pignus, dimidium vestri, nempe Sacratissima Ossa dudum reliquistis, & ne possimus de patrocínio vestro dubitare, toto corpore erecti, situ nimirum patrocinantibus assueto, in suprema nostra Ara statis, ut ex sublimi miseras supplicum melius prospectare, afflictorum suspiria attentius percipere & omnes Clientes vestros efficacius protegere possitis. Testatur profusam Tutelarium suorum Beneficentiam tota Rottenbuechio adjecta Vicinia, cujus Incolæ, Sinistris fortune casibus jactati, dum se ad aras vestras supplicabun-
di

di conferunt, ex Martyrio vestro solatium, ex tormentis vestris levamen, ex ipsa morte vestra novum vivendi spiritum, ex gloriosis meritis vestris copiosas gratias accipiunt & tot demum beneficijs cumulati recedant, quot calamitatibus prius oppressi accesserant. Fingat nunc mendax Antiquitas Indigetes Deos, quotquot voluerit, nos Lares inter fabulas reponimus & domi in Collegio nostro habemus SS. PRIMUM, & FELICIANUM, apud Deum non minùs propitios quàm potentes Patronos: jactet nunc Gentilitas fabulosa suos Tyndaridas, eòsque non solum in firmamento inter Numina & amica nautis sidera collocet, sed etiam in Romano foro magnificas edes iisdem erigat; nos domi loco Castoris & Pollucis fratrum, quos alternà vice mori & reviviscere fabulantur, Sanctiori jure alios non tam sanguine quàm invictà animi fortitudine Fratres veneramur DD. PRIMUM, & FELICIANUM, ambos à Deo immortalitate donatos & in cœlo velut fulgentia collocatos Astra & amica omnibus, qui in periculoso hujus vitæ mari sub eorum tutela navigare contendunt: unde profanas & in Romano foro erectas edes Ledæis fratribus non invidemus, quando ante oculos versantur sacra Ædes nostræ, quæ nullis Cimelijs ita gloriari possunt, quàm sacrosanctis suorum Tutelarium reliquijs, ex quarum amabilissima præsentia Ecclesiæ nostræ singularis veneratio & publicus honor augmento in dies majori accrescit.

En! quanti ponderis argumenta hætenus resensuimus, CLEMENTISSIMI PATRONI, quæ nos premunt, ut non aliunde sed à vobis patrocinantem his pagellis umbram quæreremus & disputationem nostram non sub alio quam vestro glorioso Nomine auspiciaremur?

caremur? Hæc verò publica solùm sunt motiva, quæ,
dum nobis sub potenti patrociniò vestro certaturis fe-
cerunt animos, totum quoq; Collegium nostrum & ad-
jectam circum viciniam debitæ gratitudinis vinculo
pretiosis suis Sospitatoribus adstringunt. Causa pri-
vata, quæq; nos singulari titulo ligat ad libellum hunc
Patronis nostris consecrandum, non minoris ponderis
superest, quòd in Sacra Professione, cùm per solennem
votorum nuncupationem Religioni nasceremur, specia-
li, ut credimus, Dei dispositione nomina Primi & Fe-
liciani suscepimus, ut indubij nossemus, nobis dein-
ceps sub his ipsis SS. Patronis PRIMO & FELICIA-
NO, à quibus uterq; nomen & vita nostra religiosa
initium sumpsit ac Fundamentum, tam in sanctiore
perfectionis quàm in profana Philosophiæ palestra pu-
gnandum, & profectum, qualiscunq; nobis vel in vir-
tutum vel in scientiarum studio accederet, omnem ve-
stro patrociniò esse tribuendum. Paremus libentes &
tenuem hunc ingenij partum, ceu prima Stagiræi belli,
quod per annum gessimus, spolia, honoribus vestris
demississimè consecramus, non ignari quidem, ea esse
spinosam & monstris rationum referta, qualia nimirum
subministrare Logica solet, quæq; oculi vestri manûs-
que non immeritò abhorrere possent: verùm nil simile
veremur; spinas non abhorrebitis, qui ferreos clavos
subulâsque unguibus suffixas immoto vultu tolerastis;
monstra, quæ ratio fingit, vos non terrebunt, qui fe-
rocissimos leones ursosque mitigastis & tortores, mon-
stra ipsis belluis ferociora, intrepidè aspexistis, ma-
gnanimiter sustinuistis, victoriosè vestra Fortitudini
subjecistis. Agite igitur, FORTISSIMI ATHLE-
TÆ, & benignis Clementiæ oculis respicite supplicem
hunc, quem gloriosis Altaribus vestris devotissimè in-
ferimus,

ferimus, Libellum, non tam Documentis Logica quàm
votis nostris imò totius Collegij Rottenbuechensis affe-
ctibus plenum: Concedite, ut inter cetera supplican-
tium anathemata ex Amplissimo Munificentia vestra
tholo suspendatur, & cùm Romanam Ecclesiam bene-
ficà Patrocinij vestri umbra fovetis, hunc ipsum gra-
tiosum favorem etiam nostro Collegio exhibete, uti
omnes, quotquot ejusdem sunt Incolæ, infimis preci-
bus suspirant: Quòd si pro nostrâ privatâ indigentia
peculiarem à vobis gratiam exorare permittitis, hoc
insuper, uti submississimè rogamus, reliquæ erga nos
profusæ liberalitati superaddite &, quos gladio in
manibus à vobis gesto, velut tesserâ infractæ vestrae
Magnanimitatis, semper ad majores conatus in vir-
tutum palestra animatis, etiam in Peripato novel-
los pugiles invictæ tutela vestrae clypeo armate: Date,
GLORIOSISSIMI VICTORES, qui potentissimos
Fidei hostes, ipsos Imperatores, & omnia tormenta,
quæ crudelitas ingeniosa potuit excogitare, constantiâ
ante hac inauditâ superastis, ut etiam nos, cum in are-
nâ publicâ comparere & Philosophicam pro veritate
luctam ingredi necesse fuerit, amica Certantium tela
valeamus eâ animi fortitudine excipere, eâ intelle-
ctûs perspicacia penetrare, eâque respondendi dexte-
ritate infirmare, quæ omnibus testetur, nos non nostris
viribus sed vestro auxilio fretos hanc pugnam susce-
pisse: imò non hanc duntaxat profani certaminis gym-
nadem, sed etiam illud continuum, quod nobis cum
insatiabili tartarei hostis tyrannide ineundum est, bel-
lum patrocinio vestro ita dirigite, ut olim in supremi
agonis catastrophe palmam & victoriam felices palæ-
strite reportemus. Nostrum erit, si armis & auspi-
cijs vestris secundo Marte pugnaverimus, vobis to-
tum

*tum Triumphum ex integro adscribere & obtenta vi-
etoria perpetuum statuere Trophaum, quod libentes
lubentésque exequemur.*

**Majestatis vestrae Cle-
mentissimæ**

Clientum infimi

Fr. Primus Schlechten,

&

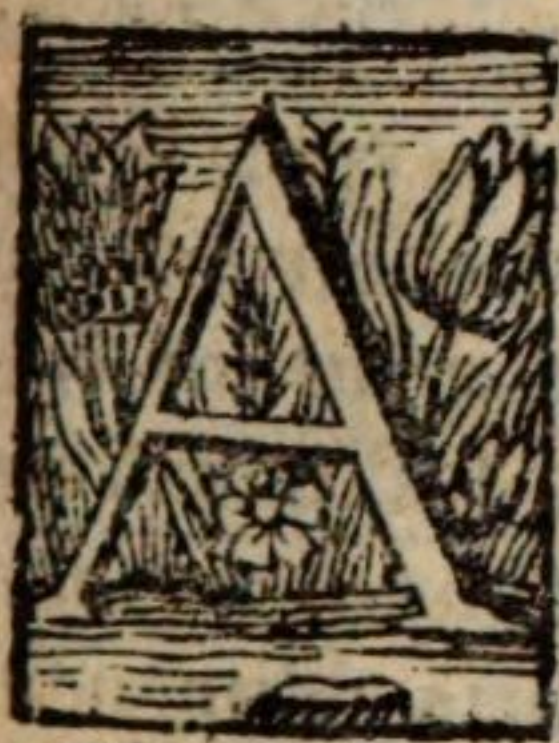
Fr. Felicianus Scharrer,

**Canonici Regul. S. August.
in Rottenbuech.**

ASSER-



ASSERTIONES LOGICÆ.



Assertio I. *Logica est habitus facilitans intellectum ad operationes suas rectè elicendas.* Præter Logicam habitualement, quæ hîc definitur, datur etiam *Logica naturalis*, imò & *actualis*, cujus nomine intelligi solet quævis recta mentis operatio; *naturalis* verò *Logica* est ipsa potentia intellectiva homini congenita & à naturâ tali temperamento instructa, ut absque adminiculo regularum facilè possit rectas operationes elicere; sicut enim nonnulli, qui absque omni magisterio aptè ad persuadendum loqui possunt, dicuntur habere eloquentiam naturalem, ita illi, qui à natura sortiti sunt intellectum tam bene dispositum, ut sine notitia regularum citra difficultatem rectas definitiones, divisiones aut Syllogismos efficiant, Logicam naturalem habere & Logici naturales dici possunt. *Logica* habitualis est duplex, una *experimentalis*, quæ est facilitas elicendi bonas mentis operationes sine artis directione sed per solam experientiam acquisita, & quin operans de suarum operationum bonitate possit certam rationem reddere: altera *artificialis*, quæ est facilitas inclinans intellectum ad ipsum artificium Logicum, h. e. vel ad tradendas regulas vel ad bene operandum dependenter ab his regulis. Unde hæc artificialis.

Assert. II. *Logica alia est docens & alia utens.* Illa dicitur habitus tradens regulas, formandi rectas operationes mentis: per istam intelligitur omnis alius habitus, qui in suis actibus à regulis Logicæ dirigitur, quæ explicatio fundatur in ipsa vulgari significatione harum vocum *docens* & *utens*; quid enim docere aliud est quàm instruere & tradere

dere regulas? & quid aliud est uti regulis quàm ab iis regulari & dirigi? cum ergo Logica ex fine suo ordinetur ad rectas operationes mentis formandas, ille habitus dicendus est Logica docens, qui docet & instruit, tradendo regulas, quomodo operationes mentis rectè formentur: & contra habitus, qui his regulis utitur & ab iisdem in suis actibus regulatur, Logica utens dici debet. Hinc non tantum aliæ scientiæ, quæ ex directione Logicæ operantur, sunt Logica utens, ut statim probabitur, sed etiam ipsa Logica docens, quatenus quandoque propriis præceptis utitur, potest dici utens. Dices: membra bonæ divisionis debent inter se pugnare. sed si Logica docens est etiam utens, membra hujus divisionis non pugnant. R. 1. sufficere ad bonam divisionem, quòd membra pugnent sub ratione communi: atqui ratio communis Logicæ utentis distinguitur à ratione communi Logicæ docentis; multi enim habitus sunt Logica utens & non docens & vicissim non omnis Logica docens est utens. R. 2. sufficere, si membra pugnent formaliter, licèt physicè sint idem; datur aurem formalis oppositio inter Logicam docentem & utentem, quia actus Logicæ docentis est quidem simul utens, sed sub diverso respectu; v. g. definitio syllogismi est utens respectu regularum bonæ definitionis, & est docens respectu syllogismorum, qui à definitione syllogismi diriguntur.

Assert. III. Quævis alia scientia, quæ regulis Logicæ in suorum actuum directione utitur, potest cum veritate dici Logica utens. P. 1. Ille habitus congruè dicitur Logica utens, qui utitur regulis Logicæ: atqui hoc fit non tantum in materia propria Logicæ, sed etiam in materia aliarum scientiarum, ergo non tantum Logica sed etiam aliæ scientiæ rectè dicuntur Logica utens. P. 2. Actus aliarum scientiarum possunt vocari actus Logici, ergo ipsæ scientiæ possunt vocari Logica, quia denominationem à suis actibus accipiunt. A. P. 1. denominatio mensuræ tribuitur rei mensuratæ, v. g. quantitas vini, mensuram adæquans, dicitur mensura: item denominatio prototypi tribuitur imagini, v. g. imago Christi vocatur Christus, ergo etiam actus aliarum scientiarum possunt vocari actus

DE LOGICA DOCENTE ET UTENTE. 3

Logici, quibus quasi mensurantur & conformantur sicut imago prototypo. 2. Actus v. g. temperantiæ, imperatus à charitate, vocatur etiam actus charitatis, ergo etiam actus aliarum scientiarum, quia ab actibus Logicæ regulantur, dici possunt actus Logici. 3. Ideo actus elicit à Phycicâ v. g. dicuntur actus Phycicæ, quia à Phycica tanquam à sua causa procedunt: atqui iidem actus etiam à Logica, saltem directive procedunt, ergo. Obj. 1. qui utitur equo, calamo, veste &c. non potest dici equus utens, calamus utens &c. ergo nec aliæ scientiæ, quæ utuntur regulis Logicæ, dici possunt Logica utens. Resp. N. parit. qui enim utitur equo, calamo &c. iis non conformatur tanquam mensuratum mensuræ aut imago prototypo, neque habet se ut effectus, quod tamen de actibus aliarum scientiarum, cum actibus Logicæ comparatis, verum est. Dices. ergo saltem servus, qui utitur præceptis Domini, potest dici dominus utens, quia ejus præceptis se conformat & ab iis dirigitur Resp. N. illatum, nam ulterior disparitas fundatur in modo loquendi, qui in quæstione nominis, qualis præsens est, unice attenditur & non admittit universaliter, ut aliquid participet illius denominationem, cuius præceptis regulatur; alias quodvis artefactum posset dici illa ars, à qua procedit, v. g. vestis posset dici ars sartoria &c. hoc ergo soli habitui directivo proprium est, ut operatio vel scientia, quæ illius regulis dirigitur, ejus etiam nomen sortiatur. Obj. 2. cui non convenit prædicatum superius, eidem nec inferius convenit. sic quod animal non est, neque homo est: sed aliis scientiis non convenit prædicatum superius, nempe esse Logicam utentem. Resp. 1. trans. M. N. m. cuius falsitas ex 2. prob. pater. Resp. 2. N. suppositum, quod *esse Logicam simpliciter* sit prædicatum superius respectu Logicæ docentis & utentis; nam prædicatum superius debet esse genus & univocè convenire inferioribus, Logica autem solum analogicè & primariò docenti, utenti verò tantum secundariò convenit. Obj. 3. aliæ scientiæ habent suum proprium nomen & differunt tam inter se quàm à Logica, ergo non sunt Logica. Resp. habere suum proprium nomen ratione materiæ, in qua etiam inter se & à Logica differunt,

runt, ratione autem formæ, quam mutuunt à Logica, nil impedit, quo minus dicantur Logica utens.

Assert. IV. Logica docentis objectum proprium sunt voces, non tamen sunt ejus objectum attributionis Ratio 1. part. est: Logica ex officio proprio agit de vocibus, ergo sunt ipsius proprium objectum. A. P. agit enim Logica ex proprio officio de termino vocali, de signis in communi & in specie de significatione vocum; de suppositione, ampliacione, restrictione &c. quæ sunt proprietates vocum: de univocis, æquivocis & analogis, de denominativis, connotativis, concretis &c. item tribuit vocibus specialem significationem, quam non habent à Grammatica aut alio habitu, ergo. Conf. Voces sunt objectum attributum Logicæ, ut omnes fatentur, ergo Logica agit ex proprio officio de vocibus; nam cujusvis scientiæ proprium est, agere de suis objectis attributis, neque ullus habitus aliquid pro objecto etiam attributo habet, de quo non agit, ergo etiam Logicæ proprium est agere de vocibus. Dices. mutus potest esse perfectus Logicus, ergo voces non sunt objectum proprium Logicæ. Resp. N. C. licet enim eas non possit proferre, potest tamen cognoscere & ad finem Logicæ ordinare. Ratio 2. part. est 1. Objectum attributionis alicujus habitus est finis ipsius, voces non sunt finis Logicæ, quia de iis agit tantum tanquam de mediis in ordine ad operationes mentis melius dirigendas, ergo. 2. Finis Logicæ est syllogismus & aliæ mentis operationes, sed syllogismus consistit in dispositione mentali terminorum & potest haberi sine vocibus, imò antequam quis pronuntiat syllogismum, prius enim in mente formavit. 3. Finis vocum est, ut possimus nostros conceptus alteri manifestare. Sed hic finis non est necessarius ad Logicam, quæ nimirum docet rectas operationes mentis pro se & non pro aliis formare, ergo voces non sunt necessariæ pro Logica, ergo nec ejus objectum attributionis. Obj. 1. finis Logicæ est definitio vel alius modus sciendi, sed hic consistit in vocibus, ergo. P. m. modus sciendi est oratio ignoti manifestativa, sed talis oratio consistit in vocibus. 2. Syllogismus non tantum mentalis sed etiam vocalis est finis Logicæ, sed syllogismus vocalis sunt

sunt voces, ergo. Resp. ad 1. N. m. ad prob. D. M. est oratio, per quam præcisè manifestatur internus conceptus alteri. N. M. per quam res, prius obscurior, postea clarius cognoscitur. C. M. & D. m. oratio prior consistit in vocibus, C. m. posterior. N. m. & C. Ad 2. D. M. Syllogismus vocalis quâ talis, N. M. Syllogismus vocalis, qui est talis, C. M. Sed Syllogismus vocalis quâ talis sunt voces. C. m. qui est talis N. m. & C. Syllogismus ergo vocalis non ideo est finis Logicæ, quia est vocalis, sed quia est manifestativus ignoti ex noto, quòd autem alteri per voces manifestetur hoc Logicæ per accidens est.

Assert. V. *Res cognita seu objecta cognitionum sunt objectum proximum & immediatum, non tamen objectum materiale Logicæ.* Ratio 1. part. est: res ipsæ attinguntur immediatè & in se ab actibus Logicæ, saltem in obliquo, ergo sunt ipsius proximum objectum; sicut albedo est proximum objectum cognitionis, quæ repræsentat concretum *albus*, tametsi albedinem tantum in obliquo exprimat. A. patet ex his actibus: *definitio est oratio explicans naturam rei propositio est oratio judicativa unius de aliquo: divisio est oratio distribuens totum in partes &c.* qui res ipsas immediatè attingunt. Conf. juxta plerosque res sunt objectum attributum Logicæ, ergo tanquam medium ordinantur ad objectum attributionis: atqui medium immediatè attingitur ab eo, qui utitur medio, ergo Ratio 2. part. est 1. objectum materiale debet esse pars operis, intenti à Logica, res non sunt talis pars; nam opus intentum à Logica sunt solæ operationes rectæ in abstracto & non res cognitæ in concreto, ergo. Conf. Pictoriæ opus intentum non sunt res depictæ sed solum picturæ, ergo etiam Logica intendit tantum operationes rectas, de quibus solis regulæ Logicæ agunt. 2. Objectum materiale habitûs practici est id, quod habitus intrinsecè immutat & rectificat per introductionem formæ artificiosæ, quæ proinde in objecto materiali intrinsecè recipitur: sed rectitudo operationum, quæ est forma artificiosa Logicæ, non recipitur in rebus cognitis, neque res intrinsecè immutantur à Logica, ergo. Obj. 1. objectum materiale habitûs practici

est, cui adaptatur objectum formale, sed cognitiones, quæ sunt objectum formale Logicæ, adaptantur rebus. 2. Idem est objectum actûs & habitûs, sed actus Logicæ nempe cognitiones habent pro objecto res, ergo etiam Logica. 3. Plurimæ regulæ Logicæ agunt de rebus v. g. *definitum & definitio sunt idem: universale est unum aptum prædicari de multis &c.* ergo res sunt objectum Logicæ. 4. Res sunt objectum proximum Logicæ, ergo vel sunt materiale vel formale: sed non sunt formale, ergo materiale. Resp. ad 1. D. M. si est pars operis intenti, C. M. secus, N. M. Ad 2. D. M. idem est objectum actûs elicitî & habitûs, C. M. actûs regulati, N. M. cognitiones autem sunt tantum actus regulati. Ad 3. D. C. sunt objectum proximum Logicæ, C. C. objectum materiale, N. C. Ad 4. Resp. Logicam posse considerari vel prout est præcisè habitus cognoscitivus, vel prout est habitus practicus: res possunt concedi esse objectum materiale Logicæ in priori sensu consideratæ, non verò prout ea accipitur in posteriori sensu, uti nos accipimus.

Assert. VI. *Ens rationis aut diminutum non est objectum Logicæ.* Per ens rationis intelligimus relationem seu nexum, quem acquirit objectum, quando cognoscitur & à quo etiam denominatur formaliter cognitum: hic nexus, cum non sit realis, ens rationis vocatur. Simile quid est etiam ens diminutum, quod juxta Scotistas est aliquid medium inter ens reale & purum nihil, quodque resultat ex objecto, quando cognoscitur, illudque connectit cum cognitione; est autem entitatula tam tenuis, ut non mereatur nomen entis realis & propterea ens diminutum dicatur. Supposita interim utriusque entis possibilitate, P. assert. illud non est objectum Logicæ, quod ea ex fine suo nec considerat nec dirigit, ens rationis autem vel diminutum nec considerat nec dirigit; sed solas cognitiones. Conf. tametsi ex pictura v. g. resultent quædam denominationes in rebus depictis, quod sint effigiata, benè vel malè expressæ, hoc vel illo colore adumbrata &c. vel in statua, quod magnam vel parvam umbram projiciat &c. hæ tamen denominationes

nes non sunt objectum Pictoriæ vel Statuariæ, quia ab arte non intenduntur, sed tanquam aliquid impertinens negliguntur, ergo etiam ens rationis vel diminutum, tametsi aliquid in objectis cognitis resultaret, non est objectum Logicæ, quæ nimirum ex fine suo solas cognitiones intendit & nullo modo denominationes per accidens & præter intentionem ex objectis cognitis resultantes.

Affert. VII. *Intellectus non est objectum materiale Logica.* P. Illud non est objectum materiale alicujus artis, de quo ars nihil penitus tractat, sed Logica nihil tractat de intellectu, ut patet ex omnibus ejus regulis, quæ nullo modo attingunt intellectum. Conf. illud Logica non debet per suas regulas attingere, circa quod nulla est superanda difficultas, sed circa intellectum, quomodo debeant introduci operationes, nulla est superanda difficultas, quia ipse intellectus ex aliquo quasi imperu naturæ ad operationes recipiendas prorumpit, ergo. Obj. I. Illud est objectum materiale habitûs practici, in quod introducitur forma: item quod dirigitur, sed operatio recta, quæ est forma in Logica, introducitur in intellectum, qui etiam dirigitur à Logica, ergo. Resp. D. M si est pars operis intenti, C. M. secus N. M. aliàs aer esset objectum musicæ vel pes saltatoriæ, quia saltus artificiosus in pedem & cantus in aerem introducitur: deinde musica dirigit guttur, linguam dentes &c. suntne propterea objectum ejus materiale? Dices, opus intentum à Logica est *intellectus rectè operans*, sed hujus complexi pars est intellectus. Conf. operatio recta, abstracta & avulsa ab intellectu, est impossibilis, ergo opus Logicæ non est operatio recta in abstracto. R. N. A. illud enim non potest esse opus intentum ab arte, quod ars per suas regulas non attingit; Logica verò non attingit intellectum sed solas operationes. Ad Conf. Resp. opus Logicæ non esse operationem reipsa abstractam & avulsam ab intellectu, sed esse operationem, abstrahendo, in quo subjecto recipiatur, sicut quivis habitus practicus habet opus, abstrahendo an illud dependeat à Deo, licet reipsa non possit esse independens. Obj. 2. illud est objectum habitûs, quod est finis illius, sed intellectus bene operans est finis Logicæ.

Conf. artes nunquam intendunt solam formam, sed ut unitam subjecto, ergo etiam Logica non intendit solam operationem sed unâ cum intellectu, ergo intendit etiam intellectum. Resp. D. M. quod est finis qui, C. M. quod est finis cui, N. M. intellectus autem tantum est finis cui, non finis qui. Ad Conf. Resp. 1. D. ult. C. intendit intellectum tanquam subjectum T. tanquam objectum N. C. Resp. 2. A. ad summum esse verum de artibus factivis, artes enim activæ non intendunt positivè subjectum aliquod physicum, sui objecti receptivum, quia nullam circa illud difficultatem superare debent, sicut artes factivæ.

Affert. VIII. *Objectum attributionis Logicæ sunt rectæ operationes mentis, & quidem, quatenus fundant conceptum genericum operationis ut sic, sunt objectum materiale, earum verò rectitudo est objectum formale.* Adeoque objectum materiale & formale, sicut in aliis habitibus activis, ita etiam in Logica realiter sunt idem. P. 1. pars. 1. objectum attributionis habitûs practici est, ad cuius effectiōnem omnia à tali habitu ordinantur & in cuius effectiōne habitus ultimò quiescit: sed à Logica omnia ordinantur ad rectas operationes & in earum effectiōne Logica quiescit. 2. Logica Analytica, Topica & Sophystica solum in hoc differunt, quod 1. evidenter 2. probabiliter discurrere & 3. doceat cavere sophismata, ergo tota Logica unicè occupatur in dirigendis operationibus mentis. 3. Illud est objectum attributionis Logicæ, à cuius notitia aliquis potest denominari bonus Logicus, sed à definitione divisione & Syllogismo, quæ sunt operationes, potest aliquis denominari bonus Logicus, ergo. P. 2. pars. objectum materiale est, quod ab habitu intenditur propter aliud, & formale, quod intenditur propter se, estque simul ratio cur aliud intendatur: atqui operationes rectæ, sub prædicato generico consideratæ, intenduntur à Logica propter rectitudinem, & hæc per se intenditur, estque ratio, cur operationes rectæ intendantur, ergo Conf. operationes rectæ sub conceptu generico habent se per modum materiæ physicæ, & rectitudo per modum formæ; sicut enim materia physicè ad diversas formas, ita operatio est metaphysicè indifferens ad rectitudinem & in

& irrectitudinē, sicut forma materiā ad certū totū, ita rectitudo determinat operationem ad rectam operationem, ergo operationes rectæ, sub prædicato generico, sunt objectū materiale & rectitudo formale; objectum enim materiale & formale propter analogiam cum materia & forma physica sic dicuntur. Obj. 1. objectum materiale habitus practici est id, in quod introducitur formale, sed rectitudo non introducitur in operationes; vel enim introduceretur in rectas vel irrectas? istæ non amplius possunt fieri rectæ, illæ non indigent rectitudine; item vel introduceretur physicè vel metaphysicè? non physicè, quia operationes non sunt physicè indifferentes, non metaphysicè, sive per hoc, quòd concipiatur rectitudo tanquam prædicatum superveniens operationi ut sic, quia totum artificium Logicum potest absque tali reflexo conceptu haberi, ergo. Resp. N. m. & dico, rectitudinem introduci in operationes rectas & metaphysicè, quod aliud nihil est quàm produci operationem rectam, quæ fundet duplicem conceptum, unum genericum & abstrahentem à rectitudine & irrectitudine, alterum specificum, qui operationem determinatè ad rectitudinem contrahat: unde non est necesse ut operatio recta actu ita concipiatur, sed sufficit posse concipi. Obj. 2. operationes rectæ non sunt dirigibiles à Logica, ergo non sunt ipsius objectum. A. P. directio supponit capacitatem erroris, operationes rectæ sunt incapaces erroris, ergo. Resp. 1. D. A. non sunt dirigibiles in se T. A. in sua causa, nempe in intellectu, qui dirigitur & etiam errare potest, N. A. & C. Resp. 2. operationes rectas etiam in se eatenus esse dirigibiles, quatenus earum rectitudo à regulis Logicæ ejusque directione provenit: neque id, quod est dirigibile, debet esse capax erroris; nam omnipotentia Dei non potest errare & tamen dicitur à scientia & voluntate dirigi. Obj. 3. alii habitus practici habent pro objecto materiali subjectum physicum formæ, ergo in Logica pro objecto materiali non rectè assignatur operatio ut sic; hæc enim sola ratione à forma nempe à rectitudine distinguitur. Conf. in Statuaria v. g. malè assignaretur pro objecto materiali statua in communi & pro formali ejus rectitudo, ergo etiā in Logica malè assignatur operatio recta sub ratione communi. R. D. A. habitus factivi.

C. A. activi N. A. & C. habitus ergo activi, qualis est Musica, Saltatoria, Rhetorica &c. non habent pro objecto materiali subjectum physicum formæ aerem nimirum vel pedem, sed objectum materiale non minus quam in Logica solum ratione distinguitur à formali, quia tota difficultas unice consistit in productione formæ artificialis, ad quam solam omnes regulæ ordinantur. E contra in habitibus factivis pro objecto materiali subjectum physicum formæ nempe marmor, lignum, ferrum vel alia materia, in quam forma physicè introducitur, ideo assignatur, quia plerumque circa illam materiam debet specialis difficultas superari, ad quam superandam raduntur specialia præcepta, ut facilius forma introduci possit, ex quibus jam patet disparitas ad Conf. danda. Obj. 4. Si rectitudo est objectum formale, tunc Logica habet seipsam pro objecto; rectitudo enim nil aliud est quam conformitas actûs cum regulis Logicæ, quæ conformitas tanquam aliqua similitudo pro parte involuit extrema similia nempe actum & regulas: atqui Logicam habere seipsam pro objecto est absurdum. Resp. N. M. & ejus prob. nam rectitudo definitionis v. g. consistit in hoc, quod repræsentet verum genus & differentiam: rectitudo syllogismi, quod cum debita connexionione inferat unum ex alio &c. hæc autem prædicata sunt actibus intrinseca & nullo modo regulas pro parte involvunt.

Assert. IX. *Ratio formalis sub qua Logicæ est dirigibilitas operationum.* P. I. Ratio formalis *sub qua* in habitu practico est capacitas objecti materialis ad formale, sed objectum materiale Logicæ sunt operationes rectæ & formale rectitudo, ergo ratio formalis *sub qua* Logicæ est illa capacitas, quam habent operationes ad rectitudinem: atqui capacitas hæc est dirigibilitas seu rectificabilitas; ideo enim operationes fiunt rectæ, quia sunt dirigibiles. 2. Logica practicè versatur circa operationes, ergo non potest eas sub alia ratione attingere quam quatenus sunt dirigibiles. 3. Ratio formalis *sub qua* est illud prædicatum, per quod ultimò specificatur unus habitus ab altero, sed hoc prædicatum in Logica est dirigibilitas operationum; nam alia prædicata operationum, quod sunt v. g. qualitas, motus, actio

actio vitalis &c. à Physica vel Animastica considerantur, sola dirigibilitas à Logica attingitur. Dices, Dirigibilitas non cognoscitur à Logica, ergo non est ejus objectum. A. P. Ut Logica dirigat operationes non est necesse, ut cognoscat eas esse dirigibiles. R. D. A. Non cognoscitur reflexè C. A. directè N. A. & C. cum enim dirigibilitas sit realiter ipsa operatio & hæc produci non possit, quin cognoscatur, necesse etiam est, dirigibilitatem directè cognosci.

Affert. X. *Inter operationes mentis objectum attributionis non est sola definitio aut demonstratio.* P. 1. objectum attributionis est, ad quod omnia ordinantur, sed ad definitionem aut demonstrationem in Logica non omnia ordinantur; nam divisio aut Syllogismus probabilis habent bonitatem per se appetibilem & nec debent nec possunt ordinari ad definitionem aut demonstrationem. 2. Id, in quo continetur artificium Logicæ, rectè assignatur pro objecto attributionis ejusdem, sed hoc artificium æque continetur in Syllogismo probabili ac in demonstrativo; uterq; enim iisdem regulis dirigitur, & hinc Syllogismus quicunq; longe majus continet artificium quàm sola definitio. 3. Illud est objectum attributionis Logicæ, à quo quis potest denominari bonus Logicus: atqui non à sola definitione aut demonstratione, sed etiam à divisione aut Syllogismo probabili potest aliquis & solet denominari bonus Logicus ergo.

Affert. XI. *Solus Syllogismus non est objectum attributionis Logicæ.* P. 1. Logica ex fine suo docet omnes modos sciendi; est enim universale instrumentum scientiarum, quibus ideo præmitti solet, ut easdem per modos sciendi juvet indagare veritatem: atqui non solus Syllogismus est modus sciendi, sed etiam definitio & divisio. 2. Nemo negabit esse partialiter bonum Logicum, qui scit artificium definiendi ac dividendi, tametsi artificium Syllogisticum non sciat. 3. Plato ut inventor definitionis & Socrates ut inventor divisionis specialiter apud Conimbricenses laudantur & uterque inter Dialecticæ principes & Authores numeratur, ergo definitio & divisio sunt objectum attributionis Logicæ; neque enim specialem laudem mererentur, si solum esset objecti attributi inventores.

Affert. XII. *Objectum attributionis Logicæ non sunt soli actus capaces veritatis.* P. 1. Artificium definitionis & divisionis est tale, ut mereatur propter se intendi, & propterea aliquis bonus partialiter Logicus censeatur, sed definitio & divisio sunt prima mentis operatio, quæ est incapax veritatis ergo. 2. Artificium

Logicū stare potest cum falsitate actuum, ut patet in Syllogismis formaliter bonis, quarum propositiones sunt falsæ. 3. Qui inter disputandum format Syllogismos, habentes debitam formam, peccantes tamen in materia, non reprehenditur ut minus peritus Logicus sed solum tanquam minus versatus in aliis scientiis, ergo Logica quæ talis suum finem obtinet siue actus sint veri siue falsi. Dices. Logica non est æstimabilis ratione solius artificii, si relinquit intellectum adhuc æqualiter obnoxium falsitati, ergo Logicæ finis non est solum artificium, sed ipsa veritas actuum. Resp. N. A. Quamvis, enim Logica sola non liberet intellectum à falsitate, utpote cujus officium non est, ipsam rerum veritatem indagare, confert tamen intellectui magnum & æstimabile bonum scil. artificium actuum, sine quo intellectus neque alias scientias perfectè addiscere, neque in iis quas possidet, citra perturbationem versari potest.

Assert. XIII. Objectum attributionis Logica non sunt soli tres modi sciendi. P. Illud omne est objectum attributionis Logicæ, quod in se continet speciale artificium, à cujus notitia meretur quis nomen Logici saltem partialiter periti: atqui non soli tres modi sciendi continent tale artificium, ergo non soli sunt objectum attributionis. P. m. Facere propositiones oppositas, convertibiles, æquipollentes, universalis, prædicationem ordinatam, formalem &c. continet speciale artificium, distinctum & separabile ab artificio definitionis, divisionis & argumentationis, & ab huius artificii notitia aliquis, licet in his modis sciendi non esset admodum versatus, laudaretur ab omnibus tanquam partialiter bonus Logicus ergo.

Assert. XIV. Objectum attributionis totale in Logica sunt omnes operationes mentis, ab ea dirigibiles, adeoque quævis est objectum partiæ attributionis. P. Logica ex fine suo est universale instrumentum nostri intellectus, ergo ipsius finis est dirigere intellectum in suis operationibus, ergo toties hunc finem obtinet, quoties dirigit aliquam operationem intellectus, ergo quævis operatio mentis, à Logica dirigibilis, est ejus objectum partiæ attributionis. Conf. sicut Ethica ex fine suo voluntatem, ita Logica dirigit intellectum, ergo sicut Ethicæ seu Prudentiæ objectum attributionis est omnis actus voluntatis rectus, ita Logicæ objectum attributionis est omnis actus intellectus rectus. Obj. 1. prima mentis operatio ordinatur ad secundam & secunda ad tertiam, ergo neutra est objectum attributionis. A. Pater; tertium enim ad propositiones, & propositiones ad Syllogismum

ordinantur. Resp. 1. posse quidem, sed non debere necessariò ita ordinari, unde prima & secunda mentis operatio manent objectum attributionis: ferè sicut malleus in arte fabrili, tametsi ordinari possit ad cudendum alium, propterea rationem objecti attributionis non perdit. Resp. 2. D. A. ordinatur ex fine operantis vel operis, C. A. ex fine ipsius habitûs Logicæ, N. A & C. Logica ergo in quavis operatione, quam dirigit, velut in bono per se appetibili, potest partialiter quiescere, tametsi operans, supposito quòd velit facere Syllogismum, possit ad eundem primam & secundam mentis operationem ordinare. Obj. 2. neque ad primam neque ad secundam mentis operationem omnia à Logicâ ordinantur; Syllogismus enim ad neutram ordinatur, ergo neutra est objectum attributionis. Resp. D. C. totale, C. C. parziale, N. C. Igitur ad objectum attributionis totale debent omnia, ad parziale autem sufficit aliqua vel multa ordinari. Obj. 3. positis præmissis necessitatur intellectus ad conclusionem, ergo conclusio non est dirigibilis à Logica, ergo tertia mentis operatio non est objectum attributionis. Resp. D. C. non est dirigibilis in se & immediatè, C. C. in sua causa & mediate, median- tibus nimirum præmissis, quas Logica ita dirigit, ut infallibiliter sequatur conclusio, N. C. sic Medicus dicitur dirigere sanitatem per media, quæ applicat, & qui dirigit equos, trahentes currum, etiam ipsum currum dirigere dicitur.

Affert. XV. *Simplex apprehensio seu prima mentis operatio potest etiam à Logica dirigi.* P. 1. definitio & divisio possunt dirigi, sed hæ sunt prima mentis operatio. 2. Logica docet facere conceptum universalem, genericum, specificum &c. sed hoc est dirigere simplicem apprehensionem. 3. Ideo Logica dirigit iudicium, quia per suas regulas efficit, ut loco iudicii mali eliciam rectum, sed eadem efficit etiam, ut, volens apprehendere genus hominis, potius animal quàm rationale, &, volens apprehendere differentiam, potius rationale quàm visibile apprehendam, ergo etiam apprehensio potest dirigi. 4. Simplex apprehensio est capax erroris ergo potest dirigi. A. P. simplex apprehensio potest in definitione conjungere prædicata, quæ non essent coniungenda v.g. genus remotum cum differentia proxima vel genus proximū cum

cum differentia impertinente: item potest in divisione ponere membrum, quod æque latè patet ac totum divisum, vel quod cum alio membro non pugnat? atqui hac ratione potest fieri erronea, ergo Dices id, quod non est in nostra potestate, non est dirigibile, sed simplex apprehensio non est in nostra potestate. m. patet, experimur enim, species & apprehensiones rerum in nobis etiam invitis & contra voluntatem excitari. Conf. simplex apprehensio nunquam potest esse falsa, ergo non est capax erroris, ergo nec directionis Resp. D. m. aliqua simplex apprehensio non est in nostra potestate, C. m. nulla est, N. m. & D. C. aliqua non est dirigibilis. C. C. nulla, N. C. deinde etiam illæ apprehensiones, quæ pro uno tempore in nobis invitis excitantur, possunt pro alio esse in nostra potestate & ab imperio voluntatis dependere. Ad Conf. Resp. N. C. error enim apprehensionis non consistit in falsitate, sed in eo, quòd vel unum objectum loco alterius apprehendatur, vel talia prædicata conjungantur, quæ non deberent conjungi.

Assert. XVI. *Praxis est operatio regulabilis per præcepta rationis, unde etiam operatio mentis potest dici praxis.* P. I. pars: praxis ex communi sensu duo significat, 1. quòd sit opus seu operatio, 2. quòd sit aliquid dirigibile: atqui utraque conditio exprimitur in hac definitione: quòd autem praxis debeat esse opus vel operatio potentiaæ ab intellectu distinctæ, hoc nonnulli gratis & absque fundamento requirunt. Unde etiam 2. pars P. I. intellectus est verè practicus & practice versatur circa suas operationes, ergo operationes mentis sunt praxis. A. P. potentia practica & practice versans circa suam operationem censetur esse, quæ est operativa & directiva operationis, sed intellectus est operativus & directivus suarum operationum. 2. Ideo actus potentiaæ, distinctæ ab intellectu, est praxis, quia dirigitur per actus rationis: atqui etiam actus rationis possunt dirigi ab alio actu rationis, ergo etiam actus rationis sunt praxis. Obj. 1. juxta commune axioma Aristotelis *intellectus sit extrinsecus practicus*, ergo non agit practice, nisi quando se extendit ad actum potentiaæ à se distinctæ, ergo

ergo operatio ipsius intellectûs non est praxis. Resp. 1. A. non ab omnibus velut axioma recipi, imò Conimbric. q. 1. proem. art. 5. ad 2. testatur hoc principium nullibi apud Aristotelem reperiri. Verum trans. reperiri & esse axioma, Resp. 2. necessarium non esse, ut intellectus se extendat ad actum alterius potentiae, sed fieri practicum extensivè per hoc, quòd non sistat in sola sui objecti consideratione sed extendat se per unum actum ad efficiendum alium actum, sive in propria sive in aliena potentia: atqui intellectus per regulas Logicæ non sistit in consideratione sui objecti, nempe operationum, sed extendit se ad earum effectiorem, ergo. Obj 2. speculatio non est praxis, sed quævis operatio mentis est speculatio, h. e. cognitio veritatis. Conf. idem actus non potest simul esse practicus & speculativus, ergo eadem operatio non potest simul esse praxis & speculatio. Resp. N. M. eadem enim operatio v. g. hæc definitio, *homo est animal rationale* est simul speculatio & praxis; speculatio respectu sui objecti & praxis respectu regulæ, docentis facere bonam definitionem. Ad Conf. Resp. N. C. & parit nam ad actum speculativum requiritur ut quiescat in sola sui objecti consideratione, ad actum practicum verò, ut non quiescat in sola consideratione sed eam ad objecti effectiorem dirigat, quæ duo non possunt simul stare: è contra speculatio est consideratio sui objecti, praxis est operatio ab alio actu regulata, atqui eadem operatio potest esse regulata ab alio actu & simul consideratio sui objecti, ut in exemplo allato patet, ergo eadem operatio potest esse praxis & speculatio.

Assert. XVII. *Cognitio est practica vel ex objecto, quæ ex natura sua apta est dirigere cognoscentem ad effectiorem sui objecti: vel ex fine habitûs. quæ ab aliquo habitu, à quo elicitur, ad opus faciendum ordinatur: vel ex fine cognoscentis, quæ ab ipso cognoscente in ordine ad effectiorem alicujus operis elicitur.* Ex hac assertionem, quæ probatione non indiget, deducitur, posse fieri 1. ut eadem cognitio sit practica ex objecto, ex fine habitûs simul & ipsius cognoscentis, v. g. hic actus, *omnis Syllgismus debet habere tres terminos*, si elicitur à Logico in eum finem, ut
ex

ex ejus directione Syllogismum former, est ex omni capite practicus. 2. ut cognitio sit practica ex objecto tantum & sine habitus, ex fine verò cognoscentis speculativa, qualis esset prædictus actus, si Logicus non haberet animum, faciendi Syllogismum. 3. ut cognitio sit solum ex objecto practica, ex fine verò tam habitus quam cognoscentis speculativa, qualis denuò esset prior actus, si velut effectus animæ ab Animastica eliceretur. 4. Ut eadem cognitio sit ex objecto speculativa & ex fine habitus vel cognoscentis practica, qualis est cognitio quam Medicus vel ars Medica elicit circa naturam herbarum, temperamentum hominis, salubritatem auræ &c. & ad effectum sanitatis tanquam ad suum finem ordinat. 5. Ut cognitio sit ex objecto & sine habitus speculativa & solum ex fine cognoscentis practica, qualis est cognitio Dei in Theologo vel cognitio mundi in Philosopho, quando uterque inde in amorem Dei tanquam summi Boni vel Conditoris mundi inardescit. 6. Ut cognitio sit ex objecto & sine cognoscentis speculativa & solum practica ex fine habitus; qualis est consideratio penicilli vel colorum, quam habet pictor, qui tamen nihil pingit.

Assert. XVIII. Habitus simpliciter practicus ille est, cujus cognitiones ex intrinseco fine ipsius habitus sunt practicae, sive qui omnes cognitiones à se elicitas ordinat ad opus, adeoque qui pro objecto attributionis adequato habet opus. Ratio est, quia an aliquis habitus sit purè practicus, imprimis non debet desumi ex eo, an omnes cognitiones, spectantes ad habitum, sint ex objecto practicae, aliàs nullus habitus esset adæquatè practicus, cum quivis multas habeat cognitiones ex objecto speculativas; imo nulla ars mechanica esset purè practica, quod est contra omnium sensum, deinde multò minùs potest inde desumi, an cognitiones sint practicae ex fine cognoscentis; hic enim finis, cum unice dependeat ex voluntate operandi, quam habet cognoscens, est aliquid extrinsecum & habet se impertinenter, ut habitui tribuat denominationem *practici* vel *speculativi*, præterquam quòd sequeretur eundem habitum respectu unius cognoscentis esse practicum & respectu alterius speculati-

vum, quod nemo non videt esse absurdum, ergo debet desumi ex eo, an cognitiones ex fine intrinseco talis habitus sint practicae, sive an talis habitus omnes suas cognitiones ad opus tanquam ad finem ordinet, ergo habitus pure practicus recte fuit in assert. descriptus. Hinc autem collig. habitum simpliciter speculativum esse, qui omnes suas cognitiones solum appetit propter illarum veritatem, sive cuius finis totalis est cognitio, adeoque qui unice in obiecti sui attributionis consideratione quiescit: habitus partim practicus & partim speculativus est, qui partim in effectione & partim in contemplatione sui obiecti attributionis quiescit, adeoque cuius finis partim est opus & partim cognitio: habitus ex obiecto practicus est, cuius cognitiones ex obiecto sunt practicae, speculativus, cuius cognitiones ex obiecto sunt speculativae.

Assert. XIX. *Logica docens est habitus simpliciter practicus.* P. habitus simpliciter practicus est, cuius finis est opus, sed unicus finis Logicae est opus. P. m. Logica ex fine suo dirigit operationes mentis, ergo habet pro fine opus. Conf. Logica est instrumentum scientiarum, ergo finis ipsius est opus nempe actus aliarum scientiarum. Obj. 1. habitus speculativus est, cuius finis est cognitio, sed Logicae finis sunt solae cognitiones. Conf. finis scientiae est scire, Logica est scientia, ergo finis ejus est scire: atqui scire est cognoscere aliquam veritatem, ergo finis Logicae est cognitio veritatis. Resp. D. M. cuius finis est cognitio elicita ab habitu, C. M. cognitio regulata & directa ab habitu, N. M. Logicae autem finis sunt cognitiones ab ea quidem regulatae, ab aliis vero scientiis elicita, ipsa enim per suos actus elicitos non solum considerationem sed etiam effectiorem operationum intendit. Ad Conf. Resp. D. M. finis scientiae speculativae, C. M. scientiae practicae N. M. Logica autem est scientia practica. Obj. 2. Logica versatur circa operationes mentis in communi. ergo non est practica, actiones enim versantur circa singularia & sola speculatio circa res communes. Resp. D. C. non est proxime practica C. C. remote, N. C. nam ex regulis, licet universales sint & non pro quavis operatione in particulari tradantur, potest ope-

rans facile dirigi ad cuiusvis operationis in particulari effectum. Obj. 3. Logica Sophistica non ordinatur ad faciendum Syllogismum fallacem, ergo saltem hæc non est practica. Resp. N. C. per hoc enim est practica, quod evitacionem Syllogismi fallacis & productionem boni intendat; nam vitia Syllogismi ideo considerat ut ea cavendo Syllogismum legitimum faciat. Obj. 4. Logica agit de identitate & distinctione rerum, de universalibus, de relatione &c. sed istæ cognitiones non sunt practicæ. Resp. hæc & plura alia speculativa non ad docentem sed potius ad utentem Logicam v. g. ad Metaphysicam spectare, certa tamen ex causa in primo anno Philosophiæ tradi.

Assert. XX. Logica etiam ex objecto est purè practica.
 P. Ille habitus est simpliciter ex objecto practicus, cuius actus proprii sunt practici ex objecto, sed regulæ, docentes rectè operari, sunt actus proprii Logicæ & ex objecto practici. Conf. dirigibilitas est ratio formalis sub qua Logicæ; ergo Logica suum objectum ut dirigibile, & factibile, adeoque per actus verè ex objecto practicos attingit. Obj. I. Multi actus non sunt ex objecto practici v. g. isti *contradictoria non possunt simul esse vera, definitum & definitio debent esse idem, genus latius patet quam species, &c.* ergo. Resp. hos actus posse habere duplicem sensum. 1. ut ipsorum objectum sint ipsæ res, 2. ut sint conceptus & in hoc sensu habent objectum factibile, adeoque sunt ex objecto practici: in priori sensu habent quidem objectum non factibile, sed versantur tantum circa objectum attributum nempe circa res; denominatio autem habitus practici vel speculativi debet desumi ab actibus, qui versantur circa objectum attributionis. Obj. 2. Omnis scientia suas conclusiones probat per præmissas, quæ sint principia certa & evidentiæ, ergo etiam Logica ita probat, ergo sicut ista principia sunt speculativa, sic etiam Logica. Resp. N. ult. C. nam denominatio habitus practici non à principiis, à quibus habitus suas conclusiones probat, sed desumitur ab ipsis conclusionibus, quas ex principiis deducit. Obj. 3. Regulæ Syllogismorum habent pro objecto omnes adeoque etiam

etiam Syllogismos ab aliis factibiles, sed hi Syllogismi non possunt à me fieri, ergo objectū regularum non est adæquatè factibile à cognoscente, ergo Logica non est ex objecto purè practica. Resp. D. M. habent pro objecto Syllogismos ab aliis factibiles, consideratos sub ratione communi & specifica, C. M. consideratos sub ratione individuali & quatenus procedunt ab hoc homine, N. M. Syllogismos autem, ab aliis factibiles, sub ratione communi & specifica consideratos, h. e. similes possum etiam ego efficere. Obj. 4. Logica considerat etiam bonitatem vel malitiam Syllogismi jam facti, sed hæc cognitio non est ex objecto practica. Resp. D. M. considerat ex officio primario & tanquam objectum attributionis, N. M. ex officio secundario & tanquam objectum attributum, C. M. & concessa m. sub eadem dist. C. & N. C.

Affert. XXI. *Logica docens est virtus intellectualis*, quod de Logica tam Analytica quàm Topyca & Sophistica intelligi debet & sic P. Virtus intellectualis est habitus disponens intellectum ad optimum h. e. ad actus certos & infallibiles, qui sunt optimum & finis intellectus, sed hoc facit Logica, ergo. m. Quoad Analyticam patet, nam omnes ejus actus tam elicitum quàm regulati sunt demonstrationes, adeoque sunt actus infallibiliter conjuncti cum veritate. P. m. Etiam de Topica: regulæ Logicæ Topicæ sunt infallibiles, quia ex earum usu infallibiliter sequitur effectus seu opus intentum scil. Syllogismus probabilis: atqui Logica Topyca disponit ad suas regulas, ergo disponit ad actus certos & infallibiles. Eadem ratio pugnat pro Sophistica, cujus regulæ pariter sunt tales, ut ex earum usu infallibiliter evitetur Syllogismus malus & fiat bonus. Obj. 1. Topica disponit ad Syllogismum probabilem, qui sæpe est falsus, ergo non semper disponit ad optimum intellectus. Resp. D. A. disponit immediatè & tanquam ad actum à se elicitum, N. A. mediatè & tanquam ad actum regulatum, C. A. & D. C. non semper disponit ad optimum intellectus immediatè N. C. mediatè trans. C. Urges. Virtus intellectualis debet etiam mediatè disponere ad optimum intellectus, ergo Topica non est virtus intellectualis.

R. N. A. nam artes pictoria statuaria &c. sunt virtutes intellectuales, nec tamen disponunt mediata ad optimum intellectus tanquam ad actum regulatum; quod enim bonum redundat in intellectum, si fit statua aut pictura? ad virtutem ergo intellectualem plus non requiritur, quam ut mediantibus præceptis semper & infallibiliter obineat finem à se intentum, quod etiam Logicæ Topicæ convenit. Obj. 2. Medium qua medium habet totam suam bonitatem à fine, sed finis regularum est actus regulatus, ergo si hic non est optimum intellectus, neque regulæ erunt: atqui actus probabilis falsus, qui regulatur à Topica, non est optimum intellectus ergo. Resp. 1. D. M. à fine per se intento trans M à finem qui tantum per accidens & præter intentionem sequitur, N. M. & D. C. ergo si actus regulatus per se intentus non est optimum intellectus, nec regulæ erunt, trans C. si actus regulatus, qui tantum per accidens sequitur, &c. N. C. Subsumpt. etiam D. atqui actus probabilis falsus non est optimum intellectus & qua falsus tantum per accidens sequitur, C. & qua falsus per se intenditur, N. Igitur à Logica Topica per se intenditur Syllogismus probabiliter verus, de quo. Resp. 2. hunc Syllogismum etiam esse optimum intellectus, non quidem simpliciter & absolute, sed respectivè & supposita imperfectione nostri intellectus, cui absolute quidem melius foret, semper habere cognitionem certam & evidentem, in defectu tamen talis cognitionis, quam non potest semper habere, utique melius est, habere cognitionem probabilem, quam esse penitus ignorantem.

Assert. XXII. *Logica docens est proprie scientia*, non quidem in eorigore, prout scientia significat habitum, cujus actus sunt demonstrationes tantum speculativæ, sed prout paulò latius accipitur & est habitus, cujus actus elicitum sunt scientifici, sive practici sive speculativi: unde P. assert. Actus elicitum Logicæ docentis sunt scientifici, ergo Logica est scientia. A. P. actus scientificus seu actualis scientia est cognitio certa & evidens rei per causam, sed actus elicitum Logicæ nempe regulæ sunt talis cognitio; omnes enim vel saltem pleræque sunt infallibiles & deducuntur ex principiis cer-

certis & evidentibus, ut ab inductione regularum de definitione, divisione, Syllogismo &c. constat, ergo. Obj. 1. juxta Aristot. scientiæ habent objectum æternum, necessarium, immutabile, cujus principium non sit in nobis, sed Logica non habet tale objectum, nam ejus objectum sunt operationes mentis, quæ non sunt æternæ &c. & habent principium in nobis quando producuntur. Resp. scientias habere objectum æternum, necessarium &c. non quoad existentiam, alias non daretur scientia nisi de solo Deo, sed quoad essentiam h. e. quoad necessariam connexionem illorum prædicatorum, quæ objecto conveniunt, & in hoc sensu etiam operationes mentis sunt æternæ, necessariae, immutabiles & principium in nobis non habent. Obj. 2. Habitus practicus habet pro objecto singularia, quæ sola nimirum possunt effici, sed de singularibus non datur scientia, ergo habitus practicus adeoque etiam Logica non est scientia. R. D. M. habet pro objecto singularia, considerata secundum prædicata singularia, N. M. considerata secundum prædicata universalia, C. M. & D. m. de singularibus in priori consideratione non datur scientia, C. m. in posteriori consideratione, N. m. & C. Logica ergo habet pro objecto operationes mentis non secundum prædicata particularia, quæ huic tantum operationi conveniunt, sed secundum universalia, quæ omnibus similibus operationibus sunt communia. Obj. 3. Ideo artes mechanicæ non sunt scientiæ, quia habent objectum factibile, sed etiam Logica habet tale objectum. Resp. N. M. nam ad scientiam requiritur ut circa suum objectum versetur scientificè h. e. per actus certos & evidentes, quos ex principiis infallibilibus deducit, quod quidem habet Logica, non tamen artes mechanicæ, vel si etiam istæ suas regulas demonstrant, hoc ipsis per accidens convenit. Obj. 4. In Logica dantur multa dubia & merè probabilia, ut patet ex dissensu Authorum circa qq. Logicæ, ergo Logica non est scientia, cujus omnes actus debent esse scientifici. Resp. Illa dubia, circa quæ datur dissensus, non ad Logicam sed potius ad Metaphysicam spectare, in conclusionibus autem propriè Logicis scil. regulis, quomodo operationes mentis fieri debeant, Au-

thores facile consentire : deinde ad scientiam non requiritur, ut omnes ejus actus sint scientifici (aliàs nulla daretur scientia; quævis enim est obnoxia dubiis & dissenſum Authorum fundat) sed ut potiores sint tales, nam *denominatio fit à potiori*. Obj. 5. Actus Logicæ Topicæ sunt merè probabiles, ergo non sunt scientifici, ergo Topica non est scientia. Resp. D. A. actus regulati, C. A. actus elicit, N. A. an autem habitus sit scientia, ab actibus elicitis, non à regulatis debet defumi.

Aſſert. XXIII. *Logica est ars, eaq; activa*. P. omnis habitus dirigens ad actus, habentes rectitudinem artificialem, est ars, & si dirigit ad actus, qui nullum opus externum & permanens relinquunt, est ars activa, sed Logica dirigit ad operationes mentis, quæ habent rectitudinem artificialem, nullum verò post se relinquunt opus externum & permanens; sunt enim essentialiter immanentes & fluentes, ergo Logica est ars, eaque activa.

Aſſert. XXIV. *Logica ad alias scientias totales, quoad substantiam aquirendas, saltem moraliter est necessaria*. Nota, tripliciter posse aliquid esse necessarium, 1. *metaphysicè*, sine quo finis nec divinitus potest obtineri: sic intellectus est metaphysicè necessarius ad cognoscendum. 2. *physicè*, sine quo effectus non potest naturaliter, sed tantum per miraculum haberi: sic aliquis cibus est physicè necessarius ad vitam sustentandam. 3. *moraliter*, sine quo effectus, licet naturaliter possit, nunquam tamen vel valde rarè & non nisi difficillimè obtinetur: sic cæco, ut securè & absque lapsu progrediatur, dux viæ est moraliter necessarius. P. nunc aſſert. Scientiæ totales nunquam vel valde rarè & non nisi difficillimè discuntur sine Logica, ergo Logica est moraliter necessaria ad alias scientias totales. A. P. nam in quavis scientia totali plerumque sunt quædam veritates valde difficiles, et sophismata, quæ contra eas fieri possunt & intellectum ab assensu retrahunt, vix ope Logicæ solvuntur, adeoque absque ea moraliter est impossibile, tales veritates penetrare, ergo licet quis per solam Logicam naturalem & absq; artificiali veritates cõmuniore penetrare & argumenta obvia solvere possit, omnes tamen veritates pe-

netrare,

netrare, vel omnia sophismata solvere, adeoque scientiam totalem obtinere absque artificiali Logica non poterit. Obj. 1. si Logica est necessaria ad alias scientias, est etiam ad seipsam necessaria, quia etiam est scientia & quidem difficilior aliis scientiis, sed Logicam esse necessariam ad seipsam est impossibile, alias deberet præsupponi ad seipsam, ergo. Resp. D. M. est necessaria ad seipsam quoad eodem actus & habitus, N. M. quoad diversos actus & habitus, C. M. hoc autem non est impossibile ut notitia termini v. g. sit necessaria ad propositionem, notitia propositionis ad Syllogismum &c. primi ergo actus addisci possunt, saltem imperfectè, ope solius Logicæ naturalis vel experimentalis; nam per supervenientem notitiam reliquorum actuum, etiam illi magis perficiuntur & roborantur. Ad id, quod additur, Logicam esse difficiliorē aliis scientiis. Resp. hoc per accidens esse, quia nimirum præmittitur aliis scientiis, quæ si ante Logicam traderentur eas addiscere difficillimum, imò moraliter impossibile foret. Dices. Mathematica & Ethica traduntur una cum Logica, ergo hæc non est ad omnes scientias necessaria. Resp. N. C. hæc enim scientiæ ideo cum Logica traduntur, ut initio discantur faciliora, quæ postea per pleniorē Logicæ notitiam magis perfici solent. Objic. 2. Multi evadunt excellentes Juristæ absque Logica, ergo saltem ad Jurisprudentiam non est necessaria. Resp. N. A. vel D. evadunt excellentes Juristæ in citandis Legibus, quod est opus memoriæ & ad scientiam non spectat, C. A. evadunt excellentes Juristæ, ut etiam possint de suo objecto scientificè discurrere absque Logica, N. A. & C.

Affert. XXV. *Logica est physicè necessaria ad quemvis actum scientificum, quoad omnimodam suam perfectionem obtinendum.* Ratio est, quia ut habeam actum perfectè scientificum, necesse est, me non solum scire bonitatem materiale, sed etiam formalem actûs, adeoque non sufficit me cognoscere connexionem materiale objecti conclusionis cum objecto præmissarum, sed requiritur insuper, ut cognoscam, terminos ita esse dispositos, ut in simili forma antecedente vero non possit consequens falsum sequi: atqui bonitas formalis non potest cognosci sine Logica artificiali;

est enim ipsum artificium, quod utique sine regulis artis sciri non potest, ergo ad actum scientificum quoad omnimodam suam perfectionem Logica simpliciter & physicè, saltem quoad aliquas regulas, est necessaria.

Affert. XXVI. Unitas est negatio divisionis in plura ejusdem rationis cum diviso, vel in concreto: unum est indivisum in plura ejusdem rationis cum diviso: sic homo est unus, quia non potest in plures homines dividi: exercitus est unus, quia potest quidem in plures milites, non tamen in plures exercitus dividi. Unitas dividitur in moralem, logicam & physicam: unitas moralis sumitur pro conjunctione plurium rerum, quæ nullam physicam unionem habent: talis unitas datur in totis per accidens, uti sunt pleraque artefacta, vel in totis per aggregationem uti est acervus lapidum, vel inter amantes, quibus propter affectivam conjunctionem animorum & consensum voluntatum dicitur esse anima una & cor unum. Unitas logica est cognitio abstractiva, plura inferiora per modum unius cognoscens. Unitas physica triplex est, nempe unitas identitatis, compositionis & similitudinis. Obj. 1. si unitas est negatio divisionis, tunc est imperfectio, sed non est imperfectio, quia datur in Deo, ergo unitas malè definitur. M. P. omnis perfectio est aliquid positivum & non præcisè nihil seu negatio. Resp. N. M. ad prob. dico, omnem perfectionem esse aliquid positivum realiter & physicè, non tamen semper secundum nostrum modum concipiendi: unitas ergo re ipsa est aliquid positivum & perfectio, à nobis tamen modo negativo concipitur, qua ratione etiam Immenfitas, Immortalitas, Incorruptibilitas & aliæ perfectiones concipiuntur. Obj. 2. pluralitas non est aliquid prius & notius quàm sit unitas, est enim nil aliud quàm unitas repetita; imo unitas potius, tanquam principium & causa numeri, est prior & notior, ergo definitio, qua unitas explicatur per negationem pluralitatis, non fit per prædicatum prius & notius, ergo non est bona. Resp. pluralitatem, quia magis est sensibilis quàm unitas esse aliquid prius & notius quoad nos, tamen si forsan unitas sit prior & notior quoad

DE UNITATE & IDENTITATE. 25

quoad se quàm pluralitas: ad bonam autem definitionem sufficit, quòd fiat per prædicatum prius & notius quoad nos. Dices pluralitas nil aliud est quàm plures unitates, ergo definitur idem per idem. Resp. D. A. nil aliud est realiter, C. A. formaliter, N. A. possunt enim plura entia concipi, quin formaliter cognoscatur, an quodlibet eorum sit unum, ergo definitur idem per idem, non formaliter, sed realiter, quod fit in omni definitione. Obj. 3. unum est genus supremum, ergo non potest definiri, non enim habet aliud genus superius, per quod definiretur. Resp. D. C. non potest definiri definitione rigorosa, quæ constet genere & differentiâ, C. C. definitione minùs strictâ & descriptivâ, quæ sit conceptus saltem clarior & convertibilis cum suo definito. N. C.

Affert. XXVII. *Identitas realis in creatis est unitas summa, fundans consensum duorum in omnibus prædicatis, vel à posteriori, est affirmabilitas unius de altero in recto.* P. 1. pars. Identitas est eadem entitas, sed ubi datur consensus in omnibus prædicatis, datur eadem entitas, ergo identitas m. P. entitas rei nil aliud est quàm illius prædicata, ergo quæ habent eadem prædicata sive quæ conveniunt in omnibus prædicatis, sunt eadem entitas. P. 2. pars 1. Si illa non sunt idem, quæ de se invicem affirmari possunt in recto, sequitur, contradictorias posse simul esse veras, quod sic P. si hæc propositio, *animalitas Petri est rationalitas ejusdem*, vera est, stante distinctione animalitatis à rationalitate, tunc etiam ista propositio vera erit, *animalitas Petri non est rationalitas ejusdem*, quæ enim distinguuntur, possunt de se invicem negari: atqui posterior propositio est contradictoria prioris, ergo. 2. *Affirmari sequitur ad esse*, sed quæ affirmantur in recto, affirmantur esse idem, ergo sunt idem. P. m. hæc propositio, *hic homo est Petrus*, habet hunc sensum, *hic homo & Petrus sunt idem*, ergo quæ affirmantur in recto, affirmantur esse idem. Objic. 1. quando dico, *murus est albus*, affirmatur albedo de muro & tamen cum eo non identificatur. Resp. affirmari tantum in obliquo, nam propositio sic exponi debet, *murus est subjectum habens al-*
bedinem

bedinem. Dices. In hac propositione, *homo est subjectum habens humanitatem*, humanitas affirmatur de homine in obliquo & tamen cum eo identificatur. Resp. humanitatem posse saltem de homine in recto affirmari, quia verum est dicere, *homo est humanitas*: e contra albedo non potest in recto affirmari de muro, ergo humanitas identificatur, cum homine, non tamen albedo cum muro. Ob. 2. materia & forma communicant sibi invicem omnia prædicata, quia quævis seipsam alteri communicat, ergo conveniunt in omnibus prædicatis, ergo identificantur, quod est falsum. Resp. D. A. communicant communicatione tantum imperfectâ, quæ fit per unionem & ad identitatem non sufficit, C. A. communicatione perfectâ, quæ fundet consensum prædicatorum aut mutuam affirmabilitatem, N. A. & C. Ob. 3. Natura Divina & Pater identificantur & tamen non conveniunt in omni prædicato; nam Natura Divina est Filius, Pater non est Filius. Resp. Definiri hic identitatem, prout datur in creatis: qualis in Divinis detur, Theologi viderint; admittunt quidem nonnulli inter Naturam Divinam & Personas identitatem solum metaphysicam, quæ est consensus in omni perfectione, non tamen in omni prædicato, eam tamen longè plures etiam in Divinis negant, nobis certum est, non posse dari in creatis, in quibus repugnat, duo dissentire in aliquo prædicato, quia dissentiant in perfectione.

Affert XXVIII *Distinctio realis est dissensus duorum in aliquo prædicato, vel est negabilitas unius de altero in recto.* P. I. pars Ubi non datur identitas, datur distinctio, sed ubi datur dissensus in aliquo prædicato, non datur identitas sive eadem entitas, quæ non potest dari, ubi non dantur eadem prædicata, ergo. Dices, *intellectivum & sensitivum* in homine non distinguuntur, & tamen habent dissensum in aliquo prædicato; nam *intellectivum* est perfectio simpliciter simplex, *sensitivum* non est talis perfectio. Resp. *intellectivum*, licet in sensu formali, vel prout in Deo datur, sit perfectio simpliciter simplex, in sensu tamen reali, & prout datur in homine, non esse talem perfectionem sed æque imperfectionem, ac *sensitivum* est imperfectio, ergo non habent dissensum in prædicato. P. 2. pars I. Idem non potest

potest simul esse & non esse, sed si posset stare identitas cum negabilitate unius de altero, tunc idem ens esset alterum, quod ponitur, & non esset alterum, quia potest de illo negari, ergo ubi datur negabilitas unius de altero, non datur identitas, sed distinctio. 2. Sicut affirmari ad esse, ita negari sequitur ad non esse, ergo quæ verè negantur esse idem, non sunt idem: atqui quæ in recto negantur, verè negantur esse idem, ergo. Distinctio realis dividitur in adæquatam & inadæquatam: *adæquata* est, quæ datur inter duo, quorum neutrum est pars alterius ut *Petrus & Paulus*: *inadæquata*, qua pars à toto vel totum à parte distinguitur, ut *homo & anima*.

Assertio XXIX. *Oppositio relativa est evidens signum realis distinctionis*, adeoque quando 2. entia se habent ut causa & effectus, produciens & productum, prius & posterius, vel quando sunt similia, diversa aut aliam relationem realem habent, hoc ipso sunt realiter distincta. P. 1. Quæ sibi relativè opponuntur, dissentiunt in aliquo prædicato, ut unum v.g. sit produciens, alterum non sit produciens sed productum, ergo distinguuntur. 2. Ex terminis patet, nullam rem posse sibiipsi opponi. 3. Distinctio Personarum in Divinis unice colligitur ex eo, quod fides nos doceat, eas relativè opponi, ut una sit Pater, altera Filius &c. ergo oppositio relativa est signum distinctionis.

Assert. XXX. *Signum realis distinctionis est etiam duorum separabilitas quoad locum vel tempus*, sive mutua sit sive non mutua. P. 1. Repugnat, idem posse separari à seipso, aliàs posset esse in aliquo loco vel tempore & simul posset non esse. 2. Quæ sunt separabilia, dissentiunt in aliquo prædicato; nam de uno, quòd sit hîc vel nunc, potest dici & de altero negari, sed quæ dissentiunt in prædicato distinguuntur. Dices, Suppositâ possibilitate replicationis potest idem ens existere in diversis locis, ergo potest à seipso separari; quæ enim existunt in diversis locis, censentur esse separata. Resp. N. C. & ejus prob. illa enim censentur esse separata, quæ ita existunt in diversis locis, ut unum existat in aliquo loco & alterum in eodem non existat; hoc autem non verificatur in ente replicato.

Assert.

Assert. XXXI. *Mutua duorum & essentialis inseparabilitas in creatis est signum valde probabile realis identitatis.* adeoque 2. entia creata, essentialiter inseparabilia & tamen distincta probabiliter implicant. P. 1. ejusmodi entia præjudicant perfectæ Dei dominio in creaturas, ergo implicant. A.P. spectat ad Dei dominium, posse unum ens liberè producere, conservare vel destruere sine alio distincto, sed hoc Deus non posset, si entia sunt essentialiter inseparabilia, ergo. 2. In quovis opere Dei debet non tantum re-lucere omnipotentia sed etiam sapientia, quæ ubique aliquem finem intendat, ergo illud probabiliter repugnat, in-cujus existentia probabiliter nullus finis est intendibilis: atqui in existentia entium inseparabilium & distinctorum nullus probabiliter finis est intendibilis. Conf. distinctio & multi-plicatio rerum probabiliter à natura intenditur propter earum separabilitatem, ut una pereunte, conservari altera, utque eadem species entis in pluribus locis servire possit, sed uterque finis cessat, si res sunt essentialiter inseparabiles, ergo. 3. Actio & passio communissimè censentur esse eadem forma, quia sunt inseparabiles & earum effectus formales sem-per necessariò conjuncti, ergo etiam identitas aliorum en-tium potest ex eorundem essentiali inseparabilitate probabi-liter inferri. Dices. 1. modi non possunt conservari à Deo sine modificatis, nec tamen præjudicant Dei dominio, ergo etiam 2. entia essentialiter inseparabilia & distincta non præjudicant. 2. Personæ divinæ sunt inseparabiles & di-stinctæ, ergo talia entia etiam in creatis non repugnant. 3. Quævis creatura est inseparabiliter connexa cum sui ubi-catione (nullum enim ens potest existere nullibi) & vi-cissim ubicatio est essentialiter connexa cum re ubicata, ergo inter ubicationem & rem ubicatam datur mutua insepa-rabilitas & tamen distinguuntur. 4. Supposito, quòd relatio consistat in modo superaddito, modus relationis & modus correlationis sunt inseparabiles & tamen distin-cti. 5. Nulla apparet implicantia, cur 2. entia non pos-sint esse essentialiter inseparabilia & tamen habere oppositio-nem relativam v. g. producentis & producti, ergo talia en-tia sunt possibile. Resp. ad 1. N. C. nam in Physica

osten-

ostenditur manifesta modorum necessitas, qualis pro possibilitate entium inseparabilium & distinctorum non potest ostendi. Ad 2. N. parit. Quia mysteria divina non debent ad entia creata transferri. Ad 3. D. A. cum sui ubicatione aliquâ indeterminatè, C. A. cum aliquâ determinatâ, N. A. & C. res enim ubicata à quavis ubicatione determinatâ est separabilis. Ad 4. N. hos modos esse inseparabiles, nam modus relationis resultat & existit in fundamento, modus correlationis in termino. Ad 5. Resp. implicantiâ ex rationibus pro assert. allatis posse colligi.

Assert. XXXII. *Distinctio rationis est diversitas plurium conceptuum realiter vel virtualiter distinctorum & circa eandem rem versantium.* Unde ad hanc distinctionem 1. requiruntur plures conceptus, circa eandem rem versantes; qui tamen conceptus non debent semper esse realiter distincti, sed sufficit esse virtualiter vel æquivalenter plures: sic vi hujus actûs, *homo est animal*, prædicatum ratione distinguitur à subjecto; licet enim actus realiter sit indivisibilis & non habeat partes, duabus tamen distinctis apprehensionibus, quarum una representat animal, altera hominem, æquivalet & propterea conceptus virtualiter seu æquivalenter diversos habere dicitur. Requiritur 2. ut in conceptibus sit aliqua diversitas, adeoque satis non est conceptus esse plures & realiter distinctos, sed debent insuper esse diversi, ut eadem res non semper eodem sed diverso modo representetur; hinc si Petrum nunc concipio, ut est animal, & postea hunc conceptum repeto, non dicitur Petrus ratione distinguì à seipso, quia hi conceptus sunt quidem realiter distincti, non tamen diversi, sed idem objectum eodem modo repræsentant; contra si Petrum nunc concipio, ut est animal, & paulò post ut est rationalis, Petrus, substans 1. conceptui, distinguitur ratione à seipso, prout 2. conceptui substat. Ex his collig 1. distinctionem rationis, si fiat per conceptus realiter distinctos. solum respectu objecti esse & vocari distinctionem rationis; respectu conceptuum autem esse distinctionem realem, quia objectum in se nullam habet diversitatem, nisi quæ ei à formâ extrinsecâ nempe ab actu
ratio-

rationis advenit, ipsi autem conceptus intrinsecam & realem diversitatem habent. Collig. 2. *Distingui ratione* esse denominationem adæquatè extrinsecam objecto (saltem si objectum est à cognitione & cognoscente distinctum) quia forma denominans seu distinctio rationis est cognitio, quæ objecto est extrinseca; datur tamen in ipso objecto fundamentum, potentia & aptitudo ad fundandam distinctionem rationis, adeoque fundamentalis distinctio rationis datur in ipsis rebus, formalis verò solum per conceptus diversos & vel realiter vel æquivalenter distinctos habetur.

Affert. XXXIII. Distinctio rationis est duplex, nempe rationis ratiocinata & rationis ratiocinantis: prior fit cum fundamento in re, non tamen posterior. Fundamentum prioris distinctionis, & quod datur in ipsa re, est duplex: unum est comparabilitas ejusdem rei cum aliis entibus realiter diversis, sic homo habet plura prædicata, v. g. quòd sit *substantia, corpus, vivens* &c. & per prædicatum *substantia* comparari potest cum Angelis, non tamen per prædicatum *corporis*: per prædicatum *corporis* potest comparari cum lapide, non tamen per prædicatum *viventis*: per prædicatum *viventis* potest comparari cum plantis, non tamen per prædicatum *animalis*: hæc autem entia nempe Angelus, lapis, plantæ sunt diversa. Illa ergo prædicata distinguuntur ratione ratiocinata, quæ quidem realiter identificantur, sunt tamen talia, ut vi eorum possit eadem res comparari cum aliis entibus realiter diversis, uti sunt prædicata hominis. Alterum fundamentum est comparabilitas ejusdem entis in ordine ad diversos effectus: unde illa prædicata distinguuntur ratione ratiocinata, vi quorum idem ens comparari & concipi potest in ordine ad diversos effectus: talia prædicata sunt in homine animalitas & rationalitas, quia per illam hominem concipio in ordine ad sensationes, per istam in ordine ad intellectiones, qui sunt diversi effectus. Hæc 2. fundamenta nondum sunt ipsa distinctio rationis sed solum eam fundant per hoc, quòd intellectui præbeant fundamentum, eandem rem diversimodè concipiendi. Distinctio igitur rationis ratiocinatæ est diversitas plurium conceptuum, confundentium eandem rem cum diversis entibus vel comparantium

tantum in ordine ad diversos effectus & connotata; omnis
verò alia diversitas conceptuum, quibus eadem res vel cum
diversis entibus vel in ordine ad diversos effectus non com-
paratur, distinctio rationis ratiocinantis dici potest & datur
v. g. inter definitum & definitionem, quia vi horum conce-
ptuum *homo* & *animal rationale* Petrus nec cum diversis
entibus nec in ordine ad diversos effectus comparari potest,
sed idem principium humanarum actionum solum diverso
modo, nempe obscure per conceptum definiti & clarius per
conceptum definitionis repræsentatur. Dices. Si diversi-
tas effectuum fundat distinctionem rationis ratiocinatæ in-
ter principia, sequitur, potentiam visivam albedinis distin-
gui ratione ratiocinata à potentiâ visivâ nigredinis; nam vi-
sio albedinis & visio nigredinis sunt effectus diversi propter
diversitatem objecti: Sequela autem non potest admitti,
darentur enim in homine infinita principia, distincta ratione
ratiocinatâ, tot scilicet, quot sunt possibiles termini seu ob-
jecta, in quæ potest potentia visiva, intellectiva, volitiva &c.
per suos actus ferri; talia autem objecta possibilia sunt infi-
nita, ergo. Resp. 1. N. seq. Illa enim solum diversitas ef-
fectuum refundit distinctionem rationis ratiocinatæ in prin-
cipia; quæ facit, ut principia, in ordine ad suos effectus co-
gnita, sint notabiliter diversa, sed visio albedinis & visio ni-
gredinis, quia habent eundem ferè modum tendendi, non
inducunt notabilem diversitatem in sua principia, ergo nec
distinctionem rationis ratiocinatæ inter ea fundant. Resp.
2. Transf. seq. N. m. & dico, posse in homine admitti præ-
dicata infinita, distincta ratione ratiocinata; nam hæc di-
stinctio relinquit rem omnino simplicem & solum ostendit,
posse aliquam rem terminare conceptus diversos & diversos
in infinitum, quod est innegabile; cum enim homo per
suos actus possit ferri in omnia objecta possibilia, quæ infi-
nita sunt, potest etiam terminare conceptus diversos & di-
versos in infinitum. h. e. potest concipi ut potens elicere co-
gnitionem huius, illius vel alterius objecti & sic in infini-
tum, adeoque dabuntur in homine principia seu prædicata
infinita, saltem ratione ratiocinante distincta, quo admissio
non erit absurdus, inter eadem prædicata etiam distinctio-
nem rationis ratiocinatæ admittere. Assert.

Assert. XXXIV. *Gradus metaphysici ejusdem Suppositi non distinguuntur realiter.* Gradus metaphysici sunt prædicata essentialia, ex quibus singularum rerum prædicamenta formantur: v. g. gradus metaph. in Petro sunt *Ens, Substantia, corpus, vivens, animal, homo, hic homo vel Petrus*, quæ prædicata vocantur gradus, quia sicut in scala materiali dantur gradus superiores & inferiores, ut aliquis possit ascendendo devenire ad supremum, vel descendendo ad infimum, ita etiam hæc prædicata se habent, ut, si ea de Petro volo prædicare, possim, incipiendo ab infimo & individuali, ad supremum genus, vel incipiendo à supremo genere ad infimum gradum devenire: metaphysici vocantur, quòd vel ad Metaphysicam spectet, de eorum distinctione tractare, vel quòd probabilius non nisi metaphysicè & per rationem distinguantur. P. nunc assert. 1. Quivis gradus inferior per seipsum est aliquid positivum, ergo est ens, ergo habet secum identificatum gradum supremum entis. A. patet aliàs maximæ rerum perfectiones, uti sunt *substantia, vivens animal &c.* essent purum nihil. Deinde quivis gradus superior v. g. rationalitas Petri per seipsam distinguitur à rationalitate aliorum hominum, ergo per seipsam est hæc rationalitas Petri, ergo habet secum identificatam hæcceitatem & gradum individualement. A. denuo patet, aliàs, si rationalitas in omnibus hominibus est eadem, sequeretur, eandem entitatem esse in diversissimis locis, eandem animam fuisse in Christo & Juda, esse beatam & damnatam, homines inter se non adæquatè distingui, &c. His præmissis sic argumentor: quæcunque sunt eadem uni 3. sunt eadem inter se, sed omnes gradus inferiores identificantur cum supremo, & omnes superiores cum infimo, ergo etiam inter se identificantur. P. 2. specialiter de animalitate & rationalitate: principium completum sensationum & principium completum discursuum non distinguuntur, ergo nec isti gradus. C. patet. A. P. principium completum sensationum est complexum ex anima sensitiva & corpore; principium completum discursuum est complexum ex anima rationali & corpore, ergo, si ista principia distinguuntur, dantur in eodem homine vel 2. animæ vel 2. corpora, quod nemo ad-

admittit. Obj. 1. animalitas & rationalitas producant di-
 versos effectus, illa sensationes, ista intellectiones, ergo rea-
 liter distinguuntur, quia effectus sunt specificativum causæ.
 Resp. N. A. nam animalitas etiam intellectiones & rationalitas
 sensationes in sensu reali, adeoque utraque eodem ef-
 fectus producit: ex diversitate effectuum verò tunc solum
 infertur diversitas causarum, quando una aliquem effectum
 potest, & altera eundem non potest producere, alias in ea-
 dem voluntate aut rationalitate plurima principia & in sola
 Omnipotentia Dei darentur infinita realiter distincta. Obj. 2.
 per animalitatem homo est similis bruto, per rationalitatem
 non est similis, ergo, hi gradus distinguuntur Resp. 1. hoc
 argumentum etiam pugnare in perfectionibus Divinis v. g.
esse Ens, esse substantiam &c. quæ tamen absque præiudicio
 Divinæ Simplicitatis non possunt realiter distinguui. Resp. 2.
 Gradus metaphysicos accipi posse vel in sensu reali, pro
 ipsa nimirum re, cui insunt, prout ea datur independen-
 tur ab intellectu, vel in sensu formali, pro ipsa iterum
 re, sed prout ea substat alicui inadæquato conceptui: sic
 animalitas Petri in sensu reali est ipse Petrus, in se realiter
 existens, in sensu formali est Petrus, prout substat inad-
 æquato conceptui, discernenti Petrum à plantis vel confun-
 denti cum brutis vel cognoscenti eum in ordine ad sensatio-
 nes. De Gradibus metaph. in sensu reali sumptis non ve-
 rificantur contradictoria; in sensu formali verificantur qui-
 dem sed unice super diversos inadæquatos conceptus ca-
 dunt. Unde Resp. 3. etiam rationalitatem hominis in sen-
 su reali, imò omnes ejus gradus habere aliquam cum bruto
 similitudinem & simul aliquam dissimilitudinem, quæ in
 convenientia & disconvenientia quarundam operationum
 vel in eo consistit, quòd homo & brutum aliquos conceptus
 confundentes & aliquos discernentes fundent. Obj. 3. Gra-
 dus metaph. sunt separabiles, nam in morte hominis manet
 gradus corporis & perit gradus, viventis, ergo. Resp. N. A.
 nam per gradum corporis non intelligitur solum materia or-
 ganizata, sed substantia materialis completa, ergo sicut ho-
 mo per mortem, ita etiam gradus corporis & quivis alius
 completus perit.

Assert. XXXV. *Inter gradus metaph. non datur distinctio ex natura rei formalis.* P. Quæ distinguuntur ex natura rei formaliter, distinguuntur realiter, sed gradus metaph. non distinguuntur realiter, P. M. 1. distinguere ante operationem intellectus est distinguere realiter, sicut existere ante operationem intellectus est realiter existere, sed quæ distinguuntur ex natura rei formaliter distinguuntur ante operationem intellectus. 2. Quæ dissentiant in prædicatis, aut de se negari possunt, aut habent diversas essentias, realiter distinguuntur, sed quæ distinguuntur ex natura rei formaliter, ita se juxta Scotistas habent ergo. Et hæc procedunt, siue extrema rerum siue formalitatum siue alio quocunque titulo donentur, nisi Adversarii terminis abuti & de puro nomine litigare velint. Conf. 1. Gradus metaph. verè existunt à parte rei, ergo non sunt nihil, ergo sunt ens, ergo res, ergo realiter nempe ut res & res distinguuntur. 2. Animalitas Petri, antequam ad eum contracta est, potuisset juxta Scotistas esse in bruto, ergo sicut in eo casu possibili, quo fuisset actu posita in bruto, realiter distingueretur à rationalitate Petri, ita etiam nunc ab eadem realiter distinguitur; nam essentiae rerum sunt immutabiles. 3. Animalitas & rationalitas Petri plus distinguuntur quàm rationalitates 2. hominum, quia istæ habent eandem essentiam non verò illæ: atqui rationalitates 2. hominum distinguuntur realiter, ergo animalitas & rationalitas Petri plus quam realiter distinguuntur, ergo etiam realiter. Argumenta Advers. si quid probant, distinctionem realem evincunt. Obj. 1. Gradus metaph. habent diversas definitiones, nam substantia est *ens per se*, corpus est *substantia materialis*, vivens est *corpus animatum &c.* ergo habent diversas essentias, ergo distinguuntur ante operationem intellectus, ergo ex natura rei formaliter. Resp. 1. loquendo de his gradibus in communi, gradum substantiæ à gradu corporis aut alium superiorem ab inferiore etiam realiter inadæquatè distinguere: loquendo autem de gradibus ejusdem entis. Resp. 2. has definitiones esse solum inadæquatas, ex quibus non potest inferri distinctio in ipsa re, quæ nimirum, prout substat diversis conceptibus inadæquatis

tis diversimodè definiri potest. Resp. 3. esse quidem adæquatas definitiones horum graduum, si sumuntur in sensu formali, totam tamen diversitatem definitionum reipsa non super gradus, sed solum super diversos conceptus cadere. Obj. 2. voluntas est libera, intellectus non est liber, ergo hæ potentia distinguuntur. Resp. utramque potentiam esse liberam in ordine ad volitives, & non esse liberam in ordine ad intellectiones. Obj. 3. objectum causat cognitionem sub prædicato imaginis & non causat eam sub prædicato vitalitatis, quam objectum non continet. Resp. cognitionem etiam sub prædicato vitalitatis causari ab objecto tanquam à causa inadæquata, quæ non debet omnes perfectiones effectus continere. Obj. 4. homo componitur ex gradibus metaph. sed ubi datur compositio, datur etiam distinctio inter ea, quæ componunt. Resp. sicut compositio ex gradibus metaph. est solum compositio metaphysica & per rationem, ita inter gradus non aliam dari distinctionem quam rationis. Obj. 5. animalitas & rationalitas plus differunt quam animalitas & animalitas, sed istæ differunt ratione, ergo illæ plus quam ratione, ergo ex natura rei formaliter. Resp. D. m. differunt ratione ratiocinante, C. m. ratione ratiocinata, N. m. & D. C. ergo illæ plus differunt quam ratione ratiocinante, C. C. plus quam ratione ratiocinata, N. C.

Assert. XXXVI. *Inter gradus metaph. vel alias perfectiones realiter identificatas non datur distinctio virtualis intrinseca, sive capacitas ad terminanda prædicata contradictoria realia.* P. 1. Idem non potest simul esse & non esse, sed prædicata contradictoria sunt esse & non esse, ergo non possunt esse idem, ergo nec de eadem entitate verificari: atqui gradus metaph. sunt eadem entitas. Distinguunt Advers. M. nisi idem sit virtualiter multiplex, C. M. secus, N. M. Sed contra est: Idem esse virtualiter multiplex est habere capacitatem ad contradictoria h. e. ad esse & non esse, ergo juxta Advers. Idem non potest simul esse & non esse, nisi habeat capacitatem ad esse & non esse, qua ratione principium lumine naturæ notum evadit ridiculum & nugatorium. 2. Admissa virtuali distinctione datur mysterium

Trinitatis in creatis, falsificatur hoc principium, *quacunque sunt eadem uni 3. &c.* enervatur vis syllogistica, ut concessis præmissis possit negari C. uti patet in hoc exemplo: *hæc animalitas est principium sentiendi, sed rationalitas est hæc animalitas, ergo rationalitas est principium sentiendi*, in quo juxta Advers. præmissæ sunt veræ & C. falsa. Ob. 1. causa creata aliquas perfectiones in effectu producit, aliquas non producit; ideo enim indiget concursu Dei: atqui omnes perfectiones effectûs sunt identificatæ, ergo. Resp. causam creatam producere omnes perfectiones effectûs, sed solum ut causam inadæquatam, unde adhuc concursu Dei indiget. Obj. 2. voluntas in homine præsupponit intellectum, *vera enim est hæc causalis, ideo homo est volitivus, quia est intellectivus*: atqui intellectus non præsupponit seipsum, ergo his potentiis conveniunt contradictoria. Resp. præsuppositionem non cadere super ipsas potentias sed super distinctas operationes, quatenus nulla volitio potest elici, nisi præcesserit cognitio, & in hoc sensu etiam propositio causalis est vera. Obj. 3. idem actus perfectæ contritionis habet 2. formalitates, amorem & odium: amor tendit in Deum & non in peccatum, odium tendit in peccatum & non in Deum, aliàs contritus per contritionem odisset Deum & amaret peccatum, ergo his formalitatibus conveniunt contradictoria. Resp. amorem etiam in peccatum & odium etiam in Deum tendere; neque tamen contritus amat peccatum aut odit Deum, quia amare objectum est per amorem in objectum tendere, illud prosequendo, & odire objectum est per odium in objectum tendere illud averfando; contritus autem neque averfatur Deum, neque prosequitur peccatum, ergo. Obj. 4. Petrus est similior equo quàm lapidi, ergo secundum plures gradus est illi similis, ergo secundum aliquos non est similis lapidi, ergo aliqui gradus sunt, & aliqui non sunt similes lapidi. Resp. C. A. N. omnes C. C. Petrus enim in sensu reali est secundum omnes gradus similis equo & lapidi, ideo tamen est similior equo quàm lapidi, quia quoad operationes majorem habet convenientiam cum æquo quàm cum lapide, vel quia plures fundat conceptus confundentes eum cum equo, quàm fundet conceptus, quibus cum lapide confundi potest.

Assert.

Assert. XXXVII. *Inter gradus metaph. non datur distinctio virtualis extrinseca*, sive præcisio objectiva, quæ per hoc differt à præcisione formali, quòd utraque quidem sit conceptus rei inadæquatus; inadæquatio tamen in illa ex parte objecti, in ista solum ex parte conceptûs se teneat; hæc enim ex parte objecti omnia identificata attingit. P. nunc. assert. I. Admissis præcisionibus objectivis eidem entitati conveniunt prædicata contradictoria, sed hoc est impossibile, ergo. P. M. animalitas & rationalitas ejusdem hominis est eadem entitas, sed in eo casu, quo à longè videtur, aliquid se movere (ponamus esse Petrum) & non discernitur, an homo sit vel brutum, *animalitas cognoscitur, est terminus cognitionis, est hac cognitione cognoscibilis, hac cognitio attingit animalitatem &c rationalitas non cognoscitur, non est terminus cognitionis, non est hac cognitione cognoscibilis, hac cognitio non attingit rationalitatem &c.* quæ omnia contradictoria eidem entitati conveniunt. Dices. hæc non esse contradictoria, quia cadunt super diversas formalitates. Resp. vel nomine formalitatis intelligitur entitas diversa, vel conceptus diversus, vel purum nomen? hoc ultimum non est ad rem: secundum est contra Advers. quia sic inter gradus metaph. solum datur præcisio formalis: primum non potest dici sine distinctione reali vel virtuali intrinseca harum formalitatum: deinde si Advers. dicunt, illas formalitates esse diversas, quarum una cognoscitur non cognitâ alterâ, committunt vitiosum circulum, quia *to cognosci & non cognosci* negant esse contradictoria, eò quòd cadant super diversas formalitates, diversas verò formalitates vicissim per *to cognosci & non cognosci* explicant. P. 2. repugnat juxta Advers. animalitatem cognosci & animalitatem non cognosci, ergo etiam repugnat, animalitatem cognosci & rationalitatem non cognosci; nam animalitas & rationalitas æque sunt inter se idem, ac animalitas & animalitas. 3. In objecto non datur unum & aliud, ergo etiam à cognitione non potest unum attingi & aliud non attingi. Objic. I. in casu posito cognoscitur

animalitas & non rationalitas, animalitas clarè, rationalitas non clarè cognoscitur. Resp. in sensu reali cognosci etiam rationalitatem, & quidem eadem claritate, qua cognoscitur animalitas, tantâ nim. ut objectum possit discerni à plantis, & non majori, ut etiam à brutis discernatur. In sensu formali C. verificari contradictoria, dico tamen, ea solum cadere super diversas cognitiones inadæquatas, quibus idem objectum per diversos gradus substat. Dices si cognoscerem rationalitatem, scirem me eam cognoscere, possem de ea dare rationem, sicut de animalitate, sed hoc est falsum. Resp. D. M. si cognoscerem rationalitatem in sensu formali, C. M. si tantum in sensu reali, N. M. Urges. De rationalitate nullas species habeo, ergo eam non cognosco. Resp. species animalitatis, quas habeo, servire etiam, ut rationalitas in sensu reali cognoscatur. Instas: quando propius accedo & video, quòd meum objectum sit homo, cognosco aliquid novi, quod prius non cognovi, atqui cognosco rationalitatem, ergo hanc prius non cognovi. Resp. D. M. cognosco aliquid novi, ita ut hæc novitas se teneat tantum ex parte cognitionis, C. M. ut se teneat ex parte objecti, N. M. nam omnia prædicata objecti jam prius cognovi, ita tamen ut in cognitione rationalitas non apparuerit. Obj. 2. unus gradus est extra conceptum alterius, ergo potest concipi sine altero. Resp. D. A. extra conceptum formalem, C. A. objectivum, N. A. & D. C. formaliter, C. objectivè, N. C. Obj. 3. oculus potest objectivè præscindere, ergo & intellectus. A. P. oculus videt gradum specificum ovi v. g. & non individualem; non enim discerneret hoc individuum ab alio, si aliud substitueretur. Resp. N. A. & dico, oculum videre gradum specificum & individualem, sed ea solum claritate, quæ sufficit ad discernendum unum individuum ovi ab alio individuo. Obj. 4. voluntas præscindit objectivè, nam ægrotus amat salubritatem medicinæ, quia est causativa sanitatis, & non amat ejus amaritiem identificatam sed potius odit, quia est afflictiva gustûs, ergo amor salubritatem præscindit ab amaritie. Resp. N. A. ægrotus enim tam salubritatem quam amaritiem, quia utraque in sensu reali est cau-

causativa sanitatis, aliquo modo amat, amore nimirum mixto cum aliqua aversione, adeoque simul utramque, quia est afflictiva gustûs, aliquo modo odit, in quo nulla est contradictio. Obj. 5. hic actus, *aliquis homo est in foro*, attingit determinatè gradum specificum & non individua-lem, ergo ab hoc præscindit. Resp. attingere etiam gra-dum individualement sed tam obscurè, ut cognoscens vi hu-jus actûs homines in foro existentes, solùm à brutis, non autem inter se possit, discernere: eâdem verò & non ma-jori claritate attingit etiam gradum specificum, unde ad veritatem hujus actûs, sicut gradus individualis tantum in-determinatus, ita etiam gradus specificus solùm indetermi-natus requiritur. Obj. 6. animal est aliquid commune equo & homini, rationale non est ita commune, ergo de his gradibus verificantur contradictoria. Resp. D. A. Ani-mal sumptum pro natura abstracta ab omni animali, C. A. sumptum pro gradu metaph. determinati individui. N. A. nobis verò semper sermo est de gradibus metaph. ejus-dem individui, de quibus nulla verificantur contradi-ctoria.

Assert. XXXVIII. *Gradus metaph. distinguuntur sola ratione ratiocinata.* P. Ex omnium confessione aliquo modo distinguuntur, & non distinguuntur una ex his distinctionibus hætenus rejectis; alia verò non superest quàm distinctio rationis, ergo distinguuntur ratione & quidem ratiocinatâ, quia omnes gradus possunt subistere diversis conceptibus inadæquatis cum fundamento in re, ut in assert. 33. explicatum est, ergo. Dices. Animalitas ratio-ne ratiocinatâ distinguitur à ratiocinalitate & à seipsa non distinguitur ratione ratiocinatâ, ergo adhuc de gradibus verificantur contradictoria. Resp. has propositiones non esse contradictorias sed habere sensum prorsus identicum; habent enim hunc sensum, *homo, ut substans conceptui in-adequato animalis, confunditur cum brutis & ut substans huic conceptui non discernitur à brutis, vel hunc conceptus, discernens hominem solùm à plantis, non discernit illum à brutis & conceptus, discernens hominem à plantis, non confundit eum cum plantis, vel denique istum, conceptus*

propius animalis est diversus à conceptu proprio rationalis & non est diversus à seipso: ubi apparet, nullam contradictionem hîc, sed potius veritates necessariò inseparabiles semper contineri.

Assert. XXXIX. Universale est unum aptum inesse multis vel predicari de multis. Prius vocatur universale in essendo seu metaphysicum, posterius in prædicando sive Logicum: ad utriusque naturam requiritur 1. ut sit unum & multiplex: unde individuum Petrus v. g. quia non est multiplex, non est universale, neque exercitus sub ratione militum, quia non est unus. 2. ut illud ipsum, quod est unum, aptum sit inesse & prædicari de multis, hinc species immultiplicabilis (si esset possibilis) non haberet rationem universalis, quia tantum uni soli inesse, nec de pluribus prædicari potest: e contra sol est universale, quia sunt saltem possibiles plures soles, quibus eadem natura solis potest inesse; ad universale enim non requiritur, ut actu in sit sed ut sit aptum inesse multis. 3. ut unum aptum sit inesse multis per identitatem, quia ad universale requiritur prædicabilitas unius de multis, sed ubi datur talis prædicabilitas, debet etiam dari identitas unius cum multis: ideo anima rationalis non est universale respectu plurium membrorum, quibus inest, quia non inest illis per identitatem sed tantum per unionem & propterea non potest de iis prædicari. 4. ut sit unum & multiplex sub eadem ratione, unde natura Divina non est universale respectu Personarum, quibus quidem inest per identitatem, sed in iis non multiplicatur, adeoque sub ea ratione, in qua est una, non est multiplex.

Assert. XL. Aptitudo universalis tam metaph. quàm logici datur à parte rei. Aptitudo universalis potest triplex distingui. 1. aptitudo essendi multa sive in multis. 2. aptitudo essendi unum in multis. 3. aptitudo prædicandi sive prædicabilitas de multis: quævis est vel remota vel proxima. Aptitudo remota essendi multa est multiplicabilitas naturæ seu possibilitas plurium inferiorum: proxima includit insuper actum 1. proximum ad actualem inferiorum existentiam requisitum. Aptitudo remota essendi unum in multis sunt plura inferiora, prout habent unitatem similitudinis, vi cuius

apta sunt abstractivè per modum unius cognosci: proxima præter similitudinem involvit ipsum conceptum abstractivum plurium inferiorum. Prædicabilitas remota est affirmabilitas naturæ de inferioribus: proxima involvit insuper debitas apprehensiones, per quas intellectui natura & inferiora ita applicentur, ut natura de inferioribus prædicari possit. P. nunc assert. Ad essentiam universalis metaph. solum requiritur aptitudo remota essendi multa, & ad essentiam universalis logici sufficit prædicabilitas remota: atqui utraque datur à parte rei, ergo. M. P. positâ solâ multiplicabilitate naturæ unâ cum unitate habetur tota essentia universalis metaph. nempe *unum aptum inesse multis*, & positâ solâ prædicabilitate remotâ unâ cum unitate habetur tota essentia universalis logici scil. *unum aptum prædicari de multis*, sed illud requiritur & sufficit ad essentiam utriusque universalis, quo posito una cum alia comparte tota utriusque universalis essentia habetur, ergo. Obj. 1. posse naturam v g humanam prædicari de Petro, Paulo &c. necessariò involvit cognitionem abstractivam, quomodo enim natura abstracta prædicetur, nisi prius per cognitionem abstractivam abstrahatur? ergo prædicabilitas universalis non datur à parte rei. Resp. D. A. posse proximè prædicari, C. A. remotè, N. A. & D. C. proxima C. C. remota, N. C. Obj. 2. universale non datur à parte rei, ergo nec est prædicabile à parte rei. Resp. D. A. totaliter & secundum suam unitatem speculatum, C. A. spectatum secundum inferiora vel etiam secundum applitudinem, N. A. & sub hac dist. C. & N. C. Obj. 3. aptitudo universalis debet esse talis, vi cuius universale sit unum aptum inesse multis, sed unum aptum inesse multis non datur à parte rei, ergo nec aptitudo universalis. Resp. D. M. aptitudo sola N. M. aptitudo unâ cum unitate, C. M. & concessâ m. D. C. aptitudo unâ cum unitate C. C. sola aptitudo, N. C. Obj. 4. si aptitudo remota essendi multa est pars universalis, idem in eodem toto bis ponitur, nempe ipsa inferiora per modum subjecti & possibilitatis inferiorum seu aptitudo per modum formæ, sed absurdum est, idem bis poni in eodem toto. Resp. D. M. quod est realiter idem,

ponitur bis, C. M. idem formaiiter five sub eodem conceptu bis ponitur, N. M. inferiora ergo ponuntur, abstrahendo utrum possibilia sint vel impossibilia, per aptitudinem verò ut possibilia concipiuntur.

Assert. XLI. *Unitas universalis non consistit in ideis Platoniciis.* Plato voluit, præter naturas humanas singulares, existentes in individuis, dari naturam humanam ab iisdem separatam, æternam, ingenerabilem, incorruptibilem, necessariam, nulli tempori aut loco affixam, nullis vestitam accidentibus, nullo sensu sed solo intellectu perceptibilem, hanc naturam humanam (idem dixit de aliis naturis) vocavit idæam, ad cuius imitationem fiunt naturæ singulares; unde juxta Platonem universale est idæa seu natura universalis, quæ in se est una & à pluribus individuis realiter distinctis participabilis. P. nunc assert. Vel individua participant hanc naturam per identitatem vel per meram similitudinem & imitationem? si 2. talis natura non est universalis, quia non inest multis per identitatem: sicut prototypon, ad cuius similitudinem aliæ picturæ fiunt, non est universale. Si 1. sequitur 1. plura identificari cum uno 3. & tamen inter se distingui. 2. Dari mysterium Trinitatis in creatis. 3. eandem naturam humanam esse in peccato & gratia, beatam & damnatam unam & non unam, multiplicem & non multiplicem, in pluribus locis replicatam &c. 4. Dari ens creatum, necessarium, æternum, improducibile & indestruibile, quæ omnia sunt palpabiliter absurda & ultimum etiam contra fidem. Dices. Eo modo, quo res sunt in intellectu, existunt etiam à parte rei, sed res universales in intellectu sunt abstractæ ab omni loco, tempore &c. ergo. Resp. N. M. nam animal potest esse in intellectu, quin sit rationale vel irrationale, ignis quin sit calidus &c. nec tamen ita possunt dari à parte rei.

Assert. XLII. *Unitas universalis non habetur per indifferentiam unius nature in statu possibilitatis.* Petrus Fons. distinguens inter statum possibilitatis & actualis existentiae, docet; in statu possibilitatis naturam humanam (vel aliam) esse simpliciter unam & ad quodvis individuum indifferentem, ut natura Petri potuisset esse in Paulo, licet, post-

postquam contracta est ad Petrum, non amplius sit indifferens sed essentialiter Petrum respiciat: adeoque unitas universalis in statu possibilitatis, multiplicitas in statu actualis existentiae, totum verò universale à parte rei datur. Sed contra P. assert. 1. natura universalis indifferens nunquam potest existere, quidquid enim existit, est singulare, ergo talis natura est impossibilis. 2. Natura v. g. humana, quando existit, non est indifferens, ergo nec fuit indifferens in statu possibilitatis. P. C. quod existit, est illud ipsum, quod fuit possibile; per existentiam enim solum eadem res educitur ex statu purae possibilitatis, ergo si natura, dum existit, est aliquid determinatum, fuit etiam determinata in statu possibilitatis, Dices. natura v. g. humana est prior suâ differentiâ individuali; prius enim est, *esse hominem* quàm *esse Petrum*, ergo pro illo priori fuit indifferens ad hoc vel illud individuum. Resp. naturæ humanæ aliam prioritatem respectu suorum individuum non convenire quàm prioritatem rationis vel à subsistendi consequentia, vi cuius potest dici, *existit Petrus, ergo homo*, non autem vicissim, *existit homo, ergo Petrus*; hæc autem prioritas non arguit specialem indifferentiam, quam non etiam habent individua: unde sicut individua solum sunt indifferentia, ut producantur vel non producantur, ut hoc vel illo tempore aut loco producantur, ita eodem modo etiam natura indifferens est; non verò, ut in hoc vel illo individuo existat.

Assert. XLIII. *Ad unitatem universalis non sufficit unitas similitudinis.* Quæ nim. datur in inferioribus & juxta quosdam facit, ut inferiora, quæ sunt plura, simul unum adeoque universale sint. P. assert. unitas universalis omnium iudicio debet abstrahere à pluralitate, sed unitas similitudinis non abstrahit; similitudo enim, cum essentialiter detur saltem inter duo, non potest concipi: quin concipiantur plura, ergo. Conf. si Philosophi unitatem similitudinis agnovissent ad universale sufficientem, non potuissent prudenter quærere, an universale detur à parte rei; cum certum sit, individua à parte rei habere unitatem similitudinis, ergo cum præsumantur, prudenter dubitare, signum est,

est, similitudinem ex eorum mente non esse unitatem formalem aut ad universale sufficientem, sed ad summum unitatem fundamentalem. Obj. 1. juxta Aristot. 5. metaph. c. 15. similia sunt, quorum qualitas est eadem, & 10. metaph. inter species *unius* est similitudo, æqualitas &c. 2. Similitudo est negatio divisionis; dissimilitudo enim est formalis divisio, sed negatio divisionis est unitas, ergo. 3. duo homines à parte rei sunt unius speciei, ergo habent unitatem specificam: atqui unitas specifica est unitas universalis, ergo unitas universalis datur à parte rei. Resp. ad 1. similitudinem esse quidem aliquam unitatem, sed insufficientem ad universale. Ad 2. D. M. est negatio divisionis, si divisio sumitur pro dissimilitudine, C. M. si sumitur pro reali pluralitate, N. M. & D. m. negatio divisionis h. e. pluralitatis est unitas (nempe ad universale sufficiens) C. m. negatio divisionis h. e. dissimilitudinis N. m. & C. Ad 3. D. A. sunt unius speciei formaliter, N. A. fundamentaliter, C. A. unde etiam à parte rei non habent aliam unitatem specificam quàm fundamentalem, quæ nim. præbet fundamentum intellectui, ut circa eos possit formare conceptum, abstractivum per quem fiunt formaliter unius speciei.

Assert. XL. *Unitas universalis consistit in cognitione abstractiva, plura inferiora per modum unius representante.* P. Unitas universalis non potest esse unitas moralis, qualis datur in totis per accidens, aut per aggregationem, quia hæc unitas non datur in omnibus entibus & insuper est insufficientis: nec potest esse unitas physica, quæ vel est identitas realis vel unitas compositionis vel unitas similitudinis, quia hæc postrema est insufficientis, priores non dantur in singularibus: alia verò unitas non datur præter unitatem rationis, ergo unitas universalis est unitas rationis: atqui unitas rationis consistit in cognitione abstractiva, quæ nim. cum abstrahat ab omni pluralitate, hoc ipso facit, ut plura non sit divisa per rationem, adeoque ut unum fiant, ergo. Obj. 1. si cognitio abstractiva ex pluribus facit unum, tunc intellectus potest mutare essentias rerum, est enim de essentia singularium, ut sint plura, sed intellectus

non potest mutare essentias rerum. Resp. D. M. si facit unum intrinsecè, C. M. si tantum extrinsecè, subdist. tunc intellectus potest mutare rerum essentias extrinsecè, C. intrinsecè, N. M. & sub hac dist. C. & N. m. & C. Obj. 2. cognitio abstractiva aliud nil facit quàm quod pluralitatem non repræsentet, sed hoc non est facere ex pluribus unum; neque enim objectum propterea admittit pluralitatem, aut fit unum. Resp. D. m. non est facere ex pluribus unum intrinsecè, C. m. extrinsecè, N. m. & C. objectum ergo intrinsecè retinens pluralitatem, fit tamen unum extrinsecè per rationem. Obj. 3. ad universale requiritur unitas universalis, cognitio abstractiva est unitas tamen singularis, quia tantum est ens singulare, ergo. Resp. D. M. requiritur unitas universalis in essendo. N. M. in repræsentando C. M. cognitio abstractiva est quidem in essendo & secundum se ens singulare, in repræsentando autem & respectu objecti, quatenus plura repræsentat, est unitas universalis. Dices. si cognitio repræsentat plura, tunc non abstrahit à pluralitate, sed hoc est contradicta. Resp. D. M. si repræsentat plura qua plura, ita ut in conceptu appareat pluralitas. C. M. si repræsentat præcisè plura, quæ secundum se sunt plura, N. M. Obj. 4. si cognitio abstrahit à pluralitate, tunc ipsius objectum est aliquid impossibile, nempe natura abstracta ab inferioribus, quæ utique nunquam dari potest. Resp. D. M. objectum ipsius est natura abstracta quæ reipsa est ab inferioribus abstracta & ut talis existit, N. M. est natura abstracta, quæ tantum ut abstracta concipitur & in conceptu ita existit C. M. prior natura abstracta est impossibilis, non verò posterior.

Assert. XLV. *Universale non datur à parte rei.* Ratio est: illud totum non datur à parte rei, cujus non omnes partes dantur, sed partes universalis sunt unitas & multiplicitas, ex quibus solum multiplicitas à parte rei existit, non verò unitas, quia consistit in cognitione abstractiva, ergo. Dices. Objectum scientiarum debet dari à parte rei, sed scientiæ agunt de universalibus, ergo. Resp. 1. N. M. dantur enim etiam scientiæ, quæ pro objecto habent meas cognitiones, uti est Logica: loquendo autem de aliis scien-

scientiis, Resp. 2. D. m. Scientiæ agunt de universalibus fundamentaliter acceptis, C. m. formaliter sumptis, N. m. ergo universalia dantur à parte rei, fundamentaliter sumpta, C. C. formaliter accepta, N. C.

Assert. XLVI. *Universale manet in actuali predicatione, sive genus de specie, sive species de individuo predicetur.*
 P. 1. In uno indivisibili actu v. g. iste *Petrus est homo* (eodem proportionaliter ratio est de aliis) identificantur duo modi tendendi, quorum unus ex parte subjecti distinctè *Petrum* & alter ex parte prædicati abstractivè repræsentat plura, scil. omnes homines per modum unius, ergo in hoc actu fit ex parte prædicati & manet universale; nihil enim de est, quod ad rationem universalis requiritur. A. P. 1. ab experientia, qua quis experitur, se in hoc actu hominem eodem modo affirmare de Petro, quo modo prius apprehendit, sed apprehendit confusè, 2. à pari: aliæ propositiones habent modum tendendi æquivalenter duplicem, v. g. istæ, *homo est animal rationale*, *Petrus est aliquis homo*, nam prior clarius essentiam hominis repræsentat ex parte prædicati quàm ex parte subjecti, posterior ex parte subjecti determinatè Petrum, ex parte prædicati indeterminatè omnes homines exprimit, ergo etiam hic actus, *Petrus est homo*, æquivalet 2. conceptibus, quorum unus ex parte subjecti distinctè Petrum & ex parte prædicati confusè omnes homines repræsentat. 3. Si in hoc actu vel alia propositione ordinata modus tendendi non est æquivalenter duplex, ut unus obscure & alter clarè suum objectum repræsentet, sequitur, omnem propositionem esse identicam & nugatoriam, h. e. talem, quæ ex parte prædicati idem formaliter & eodem modo exprimit, quod & quo modo ex parte subjecti fuit expressum: unde hæc propositio *Petrus est homo* juxta Advers. habet hunc sensum identicum, *Petrus est hic homo* vel *Petrus est Petrus*, quod est nugari: atqui omnem propositionem ordinatam esse identicam nemo concedit, ergo. 4. Petrus per prædicatum *homo* est aliis hominibus similis, per prædicatum *Petritatis* est dissimilis, ergo in dicta propositione Petrus cognoscitur ut similis & dissimilis aliquo modo, ergo aliquo modo discernitur & non discernitur,

nitur, ergo propositio suum objectum aliquo modo clarè & aliquo modo obscurè repræsentat, ergo habet modum tendendi æquivalenter duplicem. P. assert. 2. universale logicum est unum aptum prædicari de multis, ergo debet posse esse prædicatum in propositione, ergo debet manere in actuali prædicatione, alias prædicabilitati nullus actus correspondet. Obj. 1. actus, faciens universale, debet esse confusus & abstrahere ab omni singularitate, atqui actus *Petrus est homo* non abstrahit sed explicitè repræsentat Petreïtatem. Resp. hunc actum esse confusum & abstrahere ab omni singularitate, non quidem ex parte subjecti, sed ex parte prædicari, ubi nulla repræsentatur singularitas. Obj. 2. idem actus non potest respectu ejusdem objecti esse perfectè clarus & aliquo modo obscurus, discernere suum objectum & confundere, sed hæ contradictiones dantur in prædicto actu, qui nim. ex parte subjecti Petrum discernit ab omnibus aliis hominibus & clarè repræsentat, ex parte prædicati confundit cum aliis & obscurè repræsentat, ergo. Resp. N. hunc actum esse perfectè clarum & discernere Petrum ab omnibus aliis hominibus, nam actus perfectè clarus debet omnia prædicata objecti clarè exprimere sine ulla obscuritate, noster autem actus ex parte subjecti non exprimit in Petro clarè prædicata *hominis, animalis, viventis &c.* ergo non est perfectè clarus, deinde vi hujus actus non scio, an Petrus unam an plures naturas humanas, an ab aliis hominibus distinctam, an eandem habeat, ergo actus non discernit Petrum ab aliis hominibus saltem quoad naturam humanam, nam quòd Petrum discernat quoad accidentia singularia, quæ involuit Petreitas, id universali: quod fit ex parte prædicari, nil officit. Obj. 3. si in facta propositione universale manet in actuali prædicatione sequitur, cum solo Petro omnes homines identificari, quotquot nimirum concipiuntur ex parte prædicati, sed hoc est impossibile, ergo. seq. patet, quia subjectum & prædicatum in propositione affirmativa, si vera est, debent identificari. Resp. D. seq. identificari omnes homines collectivè vel distributivè acceptos. N. seq. omnes homines disjunctivè sumptos. C. seq. eo enim modo identificantur cum Petro

Petto omnes homines, quo modo prædicantur; omnes autem solum disjunctivè prædicantur.

Assert XLVII. Universale fieri potest à solo intellectu creato. Unde non potest facere universale 1. Deus, quia cognitio abstractiva, per quam fit universale, cum non possit esse sine obscuritate, dicit imperfectionem, quæ non potest cadere in Deum. 2. Nec voluntas, quæ quidem, ut experimur, potest confusè tendere in suum objectum, prout nimirum ipsi ab intellectu proponitur; ideo tamen non facit universale, quia universale debet esse prædicabile, universale autem, quod facit voluntas non est prædicabile; non enim potest prædicari à voluntate, ut per se patet, neque ab intellectu, qui ipsemet sibi format universale, quod vult prædicare. 3. Nec phantasia aut sensus externi quia hæ potentia non possunt abstrahere à singularitate & accidentibus sensibilibus v. g. à forma, figura, colore, loco, tempore &c. atqui cognitio faciens universale debet ab his omnibus abstrahere. Igitur universale fieri potest à solo intellectu creato tam humano quàm Angelico; uterque enim potest habere cognitionem confusam, quæ plura inferiora, in prædicatis similia, ita cognoscat, ut & ab accidentibus abstrahat & inter individua non discernat: talis autem cognitio facit universale, ergo. Dices. Deus cognoscit universale factum, ergo cognoscit plura abstractivè, eo nim modo, quo plura in cognitione, faciente universale, tanquam in imagine repræsentantur, ergo facit universale. Resp. N. C. & ejus prob. nam illa plura non cognoscit vi imaginis ita ut ratio cognoscendi sit Deo ipsa imago seu cognitio abstractiva, sed Deus illa plura & omnia alia tam possibile quàm existentia aliunde, nempe in sua Essentia, perfectissimè comprehendit, ergo non cognoscit plura abstractivè, tametsi à cognitione ita represententur.

Assert. XLVIII. Divisio universalis in 3. membra, nempe in genus, speciem, differentiam. proprium & accidens est adequata & valde conveniens, non tamen immediata. P. I. pars. divisio adequata est, cujus membra dividenda adæquant totum divisum, sed ita se habent membra

membra in hac divisione, quia nullum datur universale, quod non pertineat ad unum ex his 5. membris; vel enim universale prædicatur essentialiter vel accidentaliter? si essentialiter, debet prædicari vel ut tota essentia, & est *species*, vel ut pars determinabilis, & est *genus*, vel ut pars determinativa, & est *differentia*: si verò prædicatur accidentaliter, tunc vel est convertibile cum essentia, & est *proprium*, vel non est convertibile & est *accidens*. Idem est si dicas: omne universale prædicatur vel in quid vel in quale: si in quid, vel prædicatur completè, & est *species*, vel incompletè, & est *genus*: si verò in quale, tunc vel in quale essentialiter & est *differentia*, vel in quale accidentale, & est *proprium*, si insuper est convertibile cum essentia, vel *accidens*, si non est convertibile. P. 2. pars. Universale potuisset dividi immediatius, dicendo, universale aliud esse prædicabile in quid, aliud in quale: vel universale aliud esse prædicabile essentialiter, aliud accidentaliter, quæ deinde membra potuissent ulterius in alia subdividi, ut patet ex proxime dictis.

Assert. XLIX. *Genus est unum prædicabile vel aptum prædicari de pluribus specie differentibus in quid.* Prima verba ponuntur loco generis, quia conveniunt omni universali: per sequentia *specie differentibus* differt genus à specie: per ultimas particulas *in quid* differt à differentia, proprio & accidente. Illud prædicatur in quid, quod prædicatur vel ut tota essentia subjecti, vel saltem ut pars materialis & determinabilis: illud autem prædicatur in quale quid, quod prædicatur ut pars formalis & determinativa, reliqua omnia, quæ non sunt essentialia subjecto, in quale simpliciter prædicantur. Obj. I. Si *prædicabile* ponitur loco generis, tunc est aliquid superius & inferius genere, item est aliquid superius & inferius seipso, utrumque repugnat, ergo. P. M. *prædicabile* est superius genere, quia est genus generis, & est eodem inferius, quia hîc definitur genus in communi, sub quo etiam *prædicabile* tanquam aliquod determinatum genus continetur. Item si est superius genere, est etiam superius omni eo, quod est inferius

genere : & si est inferius genere, est etiam inferius omni eo, quod est superius genere : atqui ipsum *predicabile* est inferius & superius genere, ergo etiam seipso. Resp. *predicabile* esse superius & inferius genere non sub eadem sed sub diversa abstractione ; nam sub ratione communi, quæ abstrahitur ab omnibus universalibus & per to *predicabile* significatur, est *predicabile* aliquid superius genere ; quatenus autem ab omnibus generibus abstrahitur ratio communis, significatur per to *genus*, eatenus *predicabile* tanquam determinatum genus continetur sub genere in communi & est eodem aliquid inferius : sub simili diverso conceptu *predicabile* est aliquid superius & inferius seipso, quod non repugnat. Obj. 2. color v. g. potest prædicari de albedine, nigredine & aliis specie differentibus in quid, & tamen non est genus sed accidens. Resp. esse verum genus respectu earum rerum, de quibus essentialiter & in quid prædicatur ; esse tamen simul accidens respectui sui subjecti v. g. muri, de quo solum accidentaliter & in quale prædicatur, dicendo, *murus est coloratus*. Obj. 3. genus est totum, ergo non potest prædicari de specie, quæ est pars. Resp. D. A. potestativum C. A. actuale, N. A. & C. genus ergo v. g. *animal* (sicut quivis terminus superior) est totum potestativum, & simul pars actualis : econtra species v. g. *homo* est pars potestativa & totum actuale. Obj. 4. pars actualis non potest prædicari de toto, genus est pars & species est totum actuale. Resp. D. M. physica, C. M. metaphysica, N. M. ista enim cum toto realiter & adæquatè identificatur, illa in adæquatè distinguitur : genus autem v. g. *animal* est pars metaphysica respectu speciei scil. *hominis*. Obj. 5. genus prædicatur completè, ergo non prædicatur ut pars & incompletè. A. P. hæ propositiones : *Hoc animal est animal, hæc substantia est substantia*, sunt prædicationes completæ, quia prædicatum exprimit totam essentiam subjecti. Resp. genus posse prædicari completè in prædicatione inordinata, quando de individuo incompleto (prout fit in allatis exemplis) prædicatur, non autem in prædicatione ordinata : definitio autem generis & cujusvis universalis in ordine ad prædicationes ordinatas facta est.

Assert.

DE UNIVERSALIBUS IN SPECIE. ¶

Assert. L. *Species est nnum aptum prædicari tantum de pluribus solo numero differentibus in quid.* Ex qua definitione patet 1. per speciem, prout est 2. prædicabile in divisione universalis contentum, non intelligi speciem subalternam sed solum infimam, eamq; prædicabilem; nam subicibilis non dicit ordinem ad inferiora, sed ad genus, cui subicitur; species autem subalterna est simul genus & non potest tantum de numero differentibus prædicari. Patet 2. speciem prædicari completè, si enim prædicaretur incompletè, deberet prædicari ut pars, ergo vel ut pars determinabilis vel ut determinativa? Si 1. posset prædicari de specie differentibus sicut genus: Si 2. tunc non in quid sed in quale prædicaretur, neutrum autem speciei convenit, ergo. Objic. 1. Illud prædicatur completè, quod exprimit totam essentiam subjecti, species non exprimit; nam si dico, *Petrus est homo*, prædicatum non exprimit gradum individua-lem, qui est de essentia Petri. Resp. N. m. sufficit enim ad completam prædicationem, si prædicatum exprimit totam essentiam subjecti, prout ea à scientiis consideratur; hæc autem gradum individua-lem aut singularem non considerant. Objic. 2. Deus est species, & non est prædicabilis de numero differentibus, ergo definitio vitiosa est. Resp. Deum esse speciem, sed immultiplicabilem; definitio verò solum convenire debet speciei, quæ est universale & quoad inferiora multiplicabilis. Obj. 3. non possum dicere, *Petrus est species, Paulus est species &c.* ergo species non potest de pluribus numero differentibus prædicari. Resp. D. C. species accepta formaliter & pro ipso conceptu abstractivo, faciente speciem, C. C. species accepta denominativè & pro natura, quæ substat conceptui specifico, N. C.

Assert. LI. *Species immultiplicabilis creata probabiliter repugnat.* P. 1. quævis perfectio DEI, quam creatura potest participare, est infinitè participabilis, sed perfectio specifica cujusvis creaturæ est perfectio DEI, quam participat creatura, ergo est infinitè participabilis, ergo non potest ita ab una participari, quin participabilis sit ab aliis & aliis in infinitum: atqui si perfectio specifica creaturæ semper potest à pluribus creaturis participari, species creata immulti-

plicabilis repugnat. 2. Non posse crescere per adjunctionem similis, est prædicatum soli infinito proprium, nulla creatura est infinita, ergo quævis creatura debet posse crescere per adjunctionem similis, ergo quævis debet posse secundum speciem & individuis multiplicari. 3. Nullus effectus debet omnipotentia Dei negari, cujus implicantia non potest ostendi; non enim debemus sine ratione vires Dei limitare: atqui nulla potest ostendi implicantia multiplicationis numericæ in eadem specie, ergo. Obj. 1. In substantia spirituali v. g. Angelo non datur principium individuationis, ergo nec individuatō, ergo non possunt dari plura individua v. g. plures Angeli ejusdem speciei. A. P. principium individuationis est materia, in substantia spirituali non datur materia. Resp. N. A. ad prob. dico, materiam esse quidem principium individuationis in hoc sensu, quod, ubicunque materia est, ibi etiam individuatō dari possit, non verò vicissim, quod nullibi multiplicatio numerica detur, ubi materia non datur; nam plures animæ in statu separationis, plures cognitiones ejusdem objecti, principii & claritatis &c. differunt solo numero, & tamen carent omni materia. Obj. 2. Finis multiplicationis numericæ in eadem specie est conservatio et perpetuitas speciei, sed iste finis cessat in substantiis spiritualibus v. g. Angelis, qui ex essentia sunt incorruptibiles, ergo. Resp. N. M. nam præter hunc finem potest Deus habere alios fines v. g. manifestationem suæ participabilitatis, vel in Angelis deputationem ad officia similia, ad quæ Angeli similes assumuntur: & sanè videtur esse ex terminis absurdum, Deum, casu quo vellet alium mundum huic similem creare, non posse illi similes rectores tribuere.

Assert. LII. Differentia est unum aptum predicari de pluribus in quale quid. Unde differentia solum, ut prædicabilis est, in divisione universalis continetur; nam ut est *divisiva*, habet respectum ad genus, quod dividit, ut *constitutiva* dicit ordinem ad speciem, quam constituit, adeoque in neutro sensu est universale. Obj. 1. definitio v. g. *animal rationale* prædicatur in quale quid, & non
ut

ut differentia, quæ incompletè, definitio verò completè prædicatur, ergo differentia malè definitur. A. P. genus prædicatur in quid & differentia in quale, ergo complexum ex genere & differentia h. e. definitio prædicatur in quale quid. Resp. N. A. ad prob. D. A. si seorsim prædicantur C. si simul, N. A. & C. definitio ergo potius ut species & completè prædicatur. Obj. 2. si dico, *hoc animal est rationale*, to *rationale* prædicatur ut differentia: atqui non prædicatur in quale quid, quia tantum contingenter prædicatur. R. N. M. prædicatur enim potius ut accidens, quia non est de formali conceptu subjecti. Urges *rationale* identificatur cum hoc animali, ergo non est accidens. Resp. D. C. physicum, C. logicum, N. C. Obj. 3. differentia potest prædicari in quid simpliciter, ergo non in quale quid. A. P. in exemp. *rationale est sensitivum*, *hoc vivens est ut vivens*. Resp. 1. D. A. in prædicatione ordinata, N. A. in inordinata, C. A. differentia autem ordinatè prædicatur, non quando de alia differentia, sed si de sua specie, quam constituit, vel de suis inferioribus prædicatur. Resp. 2. in similibus propositionibus adjectiva transire in substantiva & substantivè prædicari, adeoque non prædicari in quale, sed in quid; neque habere rationem differentia, sed generis potius vel speciei.

Assert. LIII. *Differentia specifica non rectè desumitur à diversitate formæ.* Thomistæ docent, illa differre solo numero, quæ differunt tantum in ordine ad diversam materiam, h. e. signatam & affectam diversis accidentibus & circumstantiis loci, temporis, figuræ &c. illa verò specie, quæ per formam sive in aliis prædicatis quàm præcisè per materiam differunt: quæ doctrina fundari videtur in Aristot. passim asserente, speciem sumi à forma, principium individuationis autem esse materiam. Sed contra est 1. Angeli possunt differre solo numero, ut in assert. 51. probatum est: atqui non differunt per materiam. 2. Plures cognitiones, particulæ materiæ gradus caloris v. g. in eodem subjecto recepti, differunt solo numero, nec tamen dicunt ordinem ad diversam materiam. 3. Animæ

in statu separationis differunt numero, non tamen per materiam, quia nulla dicit essentialem respectum ad certam materiam, sed quævis ad quamvis materiam indifferens est, ut patet in deperditione & nova adgeneratione particularum materiæ. 4. Differentia numerica consistit in prædicato essentiali, sed Petrum v. g. habere respectum ad materiam signatam certis accidentibus, & esse natum hoc tempore, loco, ab his parentibus &c. non est aliquid Petro essentiali; cur enim non potuisset alio tempore, loco aut ab aliis parentibus nasci? ergo differentia non rectè explicatur per talem respectum ad materiam. Ad authorit. Aristot. Resp. eum locutum esse de distinctione numerica, quatenus à nobis discernibilis est, adeoque materiam, ut affectam certis accidentibus, esse principium individuationis non quoad se sed quoad nos, quia nos vix possumus individua ejusdem speciei aliter discernere quàm per diversa accidentia, quæ sub sensus cadunt.

Affert. LIV. *Neque differentia specifica desumi potest à diversitate in prædicato communicabili, ita ut ea solo numero differant, quæ differunt in prædicato incommunicabili.* Nam. 1. Deus differt specie à creatura per *Ascitatem*, & in divinis Pater à Filio per prædicatum *Patris*, quæ tamen prædicata non possunt pluribus communicari. 2. Visio muri, quam habet Petrus, à visione ejusdem muri, quam habet Paulus, per hoc differt, quòd sit *visio Petri*, ergo hæ visiones differunt in prædicato communicabili: atqui non differunt specie. 3. Unio inter extrema Petri & unio inter extrema Pauli differunt in prædicato communicabili; nam *esse unionem Petri* pluribus unionibus possibilibus ejusdem convenit: atqui hæ uniones non differunt specie; aliàs Petrus & Paulus involuerent partes specie diversas & specie differrent. Dices. quæ differunt in prædicato specifico, differunt specie, sed prædicatum communicabile est prædicatum specificum; cum enim sit comunicabile pluribus solo numero differentib⁹, potest etiam de iis prædicari atqui prædicatū potens prædicari de pluribus solo numero differentibus, est specificum. Resp. trans. m. saltem vicissim non est verum, omne prædicatum specificum esse pluribus communicabile, ut patet

in Deo & Personis Divinis. Resp. 2. D. m. nisi prædicatum communicabile sit respectivum & ab alio simili differat præcise per respectum ad realiter distincta, C. m. secus, N. m. Unde hoc prædicatum *esse unionem Petri*, tametsi sit communicabile pluribus unionibus ejusdem possibilibus, non tamen est specificum, quia est aliquid mere respectivum & ab unionem Pauli præcise differt quia dicit respectum ad Petrum, qui realiter à Paulo distinguitur, quæ distinctio si non daretur, neque uniones distinguerentur.

Assert. LV. *Neque differentia specifica rectè explicatur per differentiam in prædicato nobilissimo.* Nam 1. Angeli conveniunt in prædicato *intellectivi*, bruta in prædicato *sensitivi*, plantæ in prædicato *viventis*, quod ubique est nobilissimum: atqui Angeli, bruta, plantæ inter se differunt specie. 2. In actu supernaturali amoris Dei vel prædicatum nobilissimum est supernaturalitas vel ratio amoris Dei? si 1. ergo actus amoris, fidei & spei non differunt specie: si 2. ergo actus amoris supernaturalis non differt ab actu amoris naturali, utraque seq. falsa est. 3. In actu sensitivo v. g. visione vel prædicatum nobilissimum est ratio sensationis vel ratio visionis? si. 1. ergo sensationes h. e. visio auditio &c. non differunt specie: si 2, ergo visiones, tametsi diversissimorum objectorum, specie conveniunt, quod utrumque denuo falsum est. 4. Sæpe est evidens, 2. differre specie, & tamen non constat, quale habeant prædicatum nobilissimum, ut patet ex allatis instantiis, ergo differentia in prædicato nobilissimo non potest esse regula, inferendi differentiam specificam. Dices. differentia specifica consistit in illo prædicato, quod dat speciem enti, sed hoc prædicatum est nobilissimum, quia vel est forma vel habet se per modum formæ; forma autem semper est prædicatum præcipuum: unde species & forma passim pro synonymis habentur. Resp. N. m. forma enim ad summum est prædicatum nobilissimum in ratione determinatis, non autem semper in ratione perfectionis, ut patet in totis accidentalibus, in quibus plerumque forma est aliquid ignobilius subjecto.

Assert. LVI. Neque differentia specifica desumi debet ab inæqualitate in perfectione. Nam 1. certum est, equum & leonem, albedinem & nigredinem, durationem & ubicationem differre specie, & tamen dubium est, an in perfectione sint inæqualia, ergo differentia specifica, quæ sæpe certa est, per aliquid incertum adeoque malè explicatur. 2. Pater & Filius in Divinis, cognitio tendens in Patrem & alia tendens in Filium differunt specie, non tamen sunt inæquales in perfectione. 3. Ubicationes ejusdem entis sed diversæ classis differunt specie, & tamen in perfectione sunt æquales, quia æqualiter Immenstatem Dei participant. 4. Visiones beatificæ Angeli & hominis, qui sunt æqualis meriti, differunt specie ratione principiorum, sunt tamen æqualis perfectionis, ergo differentia specifica non est necessariò conjuncta cum inæqualitate in perfectione. *Obj. 1.* Quæ æqualiter à nihilo distant aut æqualiter perfectionem Dei participant, sunt ejusdem speciei, sed quæ æqualia sunt in perfectione, æqualiter à nihilo distant aut perfectionem Dei participant, ergo. *Resp.* D. M. si etiam eodem modo distant aut perfectionem Dei in eodem genere participant, C. M. si diverso modo, N. M. possunt autem 2. entia æqualiter à nihilo sed diverso modo distare, sicut omnia puncta circuli æqualiter à centro sed diverso modo distant: item sicut aliquis Rex suos amicos æqualiter sed in diverso genere bonorum, ita Deus creaturas æqualiter sed in diverso genere perfectionis potest distare. *Obj. 2.* Species habent se sicut numeri, ergo sicut numerus non est diversus ab altero, nisi sit inæqualis, ita & species. *Resp.* D. A. quoad omnia, N. A. quoad aliquid, C. A. & N. C. In hoc ergo conveniunt species & numeri, quòd sicut numeri per minimam additionem vel detractionem mutantur, ita similiter mutantur species; non autem in eo conveniunt, quod vult objectio.

Assert. LVII. Illa differunt solo numero, quæ tantum distinguuntur realiter, vel quæ non aliter differunt nisi per respectum ad realiter distincta. P. 1. Illa differunt solo numero, quæ præcisè differunt, quantum sufficit ad faciendum numerum, sed quæ realiter distinguuntur, jam ita diffe-

differunt, omnia enim realiter distincta faciunt numerum.
 2. Differentia numerica est differentia minima, sed pura
 realis distinctio est differentia minima, ergo numerica.
 3. Quæ sunt ejusdem essentiae repetitio, differunt solo numero, sed quæ realiter distinguuntur, sunt ejusdem essentiae repetitio, ergo. Dices. Unio Petri realiter distinguitur, adeoque numero differt ab alia unione possibili ejusdem Petri: atqui unio Petri differt plus ab unione Pauli, ergo plus quam numero, adeoque specie differt ab unione Pauli, ergo etiam Petrus & Paulus specie differunt, quia involuunt partes specie diversas. R. C. M. D. m. differt plus, ita tamen ut istæ uniones solum differant per respectum ad realiter distincta, & consequenter adhuc mancant intra limites differentiae numericae, C. m. ita ut plus differant quam per respectum ad realiter distincta & excedant limites differentiae numericae, N. m. & utramque C. Uniones istæ (uti & alii modi) differunt solum per respectum ad sua modificata scil. ad extrema Petri & Pauli, quæ tantum realiter distinguuntur & solo numero differunt, ergo etiam uniones Petri & Pauli non plus differunt. Idem dicendum est de aliis entibus respectivis, quæ suam differentiam à terminis, quos respiciunt, desumunt, v. g. cognitiones cæteris paribus differunt specie, si vel objecta vel principia sunt specie diversa: dico *cæteris paribus*, quia possunt etiam aliunde differre specie, si una esset spiritualis, altera materialis, una clarior quam altera.

Assert. LVIII. *Illæ differunt specie, quæ sunt dissimilia entitativè & illæ censentur esse entitativè dissimilia, quæ plus differunt quam solo numero.* Quæ regula differentiam specificam quoad se & in rigore physico explicat; nam specie morali, quoad nos vel quoad scientias illa rectè dicuntur differre, quæ differunt notabiliter vel quæ à scientiis ut diversa considerantur. P. 1. pars. Essentia rei & species sunt idem, ergo quæ differunt in essentia sive entitativè, differunt specie. P. 2. pars: quæ solo numero differunt, præcisè differunt, ut faciant numerum, sed quæ quævis ita differunt, sunt inter se similia, ergo quæ solo numero differunt, sunt similia, ergo quæ plus differunt quam numero, non

amplius sunt similia sed habent majorem diversitatem, quàm quæ requiritur ad faciendum præcisè numerum, ergo sunt dissimilia. Conf. Inter differentiam specificam & numericam non datur media, ergo quæ plus differunt quàm numero, differunt specie. Obj. 1. Circulus ferreus & argenteus sunt ejusdem speciei & tamen differunt plus quàm numero, plus enim differunt quàm 2. circuli ferrei, qui differunt numero. Resp. D. 1. membrum: sunt ejusdem speciei in consideratione mathematica, C. in consideratione physica, N. Quia Mathematica considerat figuram, in qua hi circuli conveniunt: Physica materiam, in qua differunt. Obj. 2. Unus homo & 3. homines non differunt specie, atqui plus differunt quàm unus homo ab altero, qui numero differt. Resp. D. M. non differunt specie in ratione naturæ humanæ, C. M. in ratione numeri, N. M. & sub hac distinct. m. N. C. Obj. 3. Duæ cognitiones ejusdem objecti & principii, quarum una est paulò clarior, differunt in prædicato essentiali, nempe in claritate, ergo differunt specie, quod videtur falsum. Resp. D. C. differunt specie physica & quoad se, C. C. specie morali, quoad nos vel quoad scientias, N. C. Dices. magis & minus non mutant speciem, sed istæ cognitiones habent se ut magis & minus; una enim est magis clara, altera minus. Resp. D. M. si magis & minus est intrinsecum & cum rebus identificatum, N. M. si est extrinsecum & à rebus distinctum, C. M. hîc verò magis & minus consistit in claritate, quæ est cum cognitionibus identificata.

Assert. LIX *Proprium est unum aptum inesse vel prædicari de multis in quale cum essentia convertibile: quæ definitio colligitur ex Aristot. qui 1. top. c. 4. ait. proprium est, quod non explicat, quid sit res, in soloque inest & vicissim (h. e. convertibiliter) dicitur de re.* Proprium est duplex: physicum, quod realiter distinguitur ab essentia, ut quantitas respectu materiæ: & metaphysicum, quod realiter identificatur cum essentia, solumque ratione distinguitur, ut risibile respectu hominis. Dices. Proprium v. g. risibilitas vel quantitas datur à parte rei, ergo etiam universale. Resp. D. A. si sumitur 1. intentionaliter, C. A. si. 2. in-

intentionaliter, N. A. & C. Proprium 1. intentionaliter sumptum est ipsa entitas, quæ ab essentia physicè vel metaphysicè emanat: 2. intentionaliter acceptum est una communis ratio, ab omnibus proprietatibus abstracta & per definitionem expressa.

Assert. LX. *Accidens est unum aptum inesse vel predicari de multis in quale, non convertibile cum essentia.* Accidens aliud est logicum seu prædicabile, aliud physicum: logicum est omne prædicatum, quod non essentialiter de suo subjecto prædicatur, etiamsi in se sit substantia, ut *esse vestitum* respectu hominis: physicum definitur esse id, quod potest adesse vel abesse sine subjecti corruptione, contra quam definitionem. Obj. 1. proprium etiam potest abesse sine subjecti corruptione saltem per miraculum, ut calor ab igne. 2. dantur accidentia inseparabilia à subjectis, ut nigredo respectu corvi. 3. mors est accidens hominis, non tamen potest adesse sine ejus corruptione. Resp. ad 1. accidens posse naturaliter abesse sine subjecti corruptione, quod proprio non convenit. Ad 2. dico, nonnulla accidentia, licet, postquam inesse cæperunt, difficulter vel omnino non separari possint, esse tamen talia, ut subjectum sine illis saltem primò produci & deinceps existere potuisset, qua ratione per artem & naturaliter fieri potest, ut candidi corvorum pulli nascantur. Ad 3. Resp. 1. mortem posse saltem abesse sine hominis corruptione. Resp. 2. mortem non esse accidens, ad quod requiritur ut suo subjecto inesse possit; mors autem nunquam potest inesse homini, nam hoc ipso, quòd inest, homo perit.

Assert. LXI. *Individuum est, quod de uno solo prædicatur, in qua definitione individuum 2. intentionaliter sumitur, & in recto rem singularem v. g. Petrum, in obliquo dicit cognitionem, qua distinctè differentia individualis Petri cognoscitur: individuum 1. intentionaliter acceptum juxta S. Thom. est indivisum in se & divisum à quolibet alio, vel juxta Porphyrium est id, cujus collectio proprietatum eadem in nullo alio est, ubi per proprietates intelliguntur accidentia, quæ nobis ad unum individuum ab altero discernendum serviunt, solentque hoc versu exprimi*

Forma, figura, locus, stirps, nomen, patria, tempus.

Assert

Affert. LXII. *Potest ab individuis incompletè cognitio communis aliqua individui ratio abstrahi.* P. I. ex definitionibus individui, quæ sunt communes omnibus individuis. 2. Esse individuum est esse unum, sed potest dari ratio communis *unius*, ergo. 3. De essentia individui quæ talis est *distingui ab omni alio*, sed in hoc prædicato omnia individua univocè conveniunt, quia in eo possunt inter se non minùs perfectè confundi quàm omnia animalia in ratione animalis, quæ propterea omnibus animalibus univocè convenit. Dixi autem, *ab individuis incompletè cognitio*; si enim ratio individui completè & perfectè cognoscatur, non potest pluribus individuis esse communis, quia ultima ratio individui completi consistit in hoc, quòd individuum distinguatur determinatè ab his & illis entibus, sed ^{hæc} prædicatum est uni solùm individuo proprium & aliis incommunicabile; ponamus enim claritatis causâ, 4. solùm individua dari, Petrum, Paulum, Jacobum, Joannem: quo posito prædicatum Petri, quòd distinguatur determinatè à Paulo Jacobo Joanne, utique nulli alteri convenire potest, ne aliàs idem individuum à seipso distinguatur. Dices. Ratio disconvenientiæ non potest esse ratio convenientiæ, sed ratio individui sive hæcceitas est ratio, in qua disconveniunt individua, ergo non potest esse ratio, in qua conveniunt. Resp. D. m. hæcceitas si completè & perfectè cognoscitur, C. m. hæcceitas incompleta, N. m. & sub eadem distinct. C. & N. C.

Affert. LXIII. *Univoca sunt, quorum nomen commune est & secundùm nomen eadem substantiæ ratio*: ubi substantia non accipitur, prout accidenti opponitur & significat ens per se existens, sed pro conceptu objectivo, essentia, definitione rei &c. sumitur: unde homo & equus verus sunt univoca, quia idem nomen *animal* & eandem per hoc nomen expressam substantiam h. e. essentiam vel conceptum objectivum habent; P. utrum substantia duorum sit eadem vel diversa, jubet Aristot. inde desumere, an, si quis interrogaretur & juberetur conceptum per nomen expressum explicare, hunc eodem vel diverso modo explicaret: sed si quis juberetur explicare conceptum *animalis*, prout

prout convenit homini & equo vero, eodem modo explicaret, dicendo, se utrobique *vivens sensitivum* concipere, ergo homo & equus verus eandem substantiam per nomen *animal* expressam habent.

Assert. LXIV. *Æquivoca dicuntur, quorum nomen solum commune est, secundum nomen verò substantia ratio omnino diversa*: ut avis cristata & homo natus in Gallia habent idem nomen *Gallus* commune, essentia verò & conceptus objectivus per nomen significatus, prout utrique convenit, est omnino diversus. Dices. *Æquivoca non possunt una distinctione definiri*; habent enim diversas essentias. Conf. si possunt definiri, sunt hoc ipso univoca, nam ratio per definitionem explicata omnibus æquivocis, sicut ipsa definitio, debet eodem modo convenire, ergo æquivoca sunt univoca. Resp. æquivoca posse dupliciter considerari: 1. prout sunt in se & habent diversas essentias ac idem nomen. 2. Prout ab omnibus æquivocis potest abstrahi, una communis ratio nempe hæc, quod quævis natura æquivoca diversas essentias per idem nomen expressas habeat. In priori sensu significantur nomine ipsis æquivocè conveniente v. g. nomine *Galli, canis &c.* & dicuntur 1. intentionaliter sumi, unaque definitione non possunt definiri: in posteriori sensu significantur nomine *æquivoca*, quod ipsis univocè convenit & 2. intentionaliter accipiuntur, possuntque una definitione definiri & sunt univoca.

Assert. LXV. *Analogæ sunt, quorum nomen est commune, secundum nomen verò substantia ratio partim eadem & partim diversa*: ut pictura hominis & verus homo habent idem nomen *homo*, substantiam verò per nomen significatam partim eandem, partim diversam. Analogia duplex est, attributionis & proportionis: prior datur, quando plura ordinem ad unum quid habent, eique attribui dicuntur, & propterea idem nomen obtinuerunt: sic *esse sanum* est nomen commune homini, medicinæ & colori, quia dicunt ordinem ad eandem sanitatem, homo ut subjectum, medicina ut causa, color ut effectus & signum: posterior datur, quando plura habent idem nomen & secundum nomen substantiã
pro-

proportionaliter eandem; tunc autem substantia est proportionaliter eadem, quando ratio, expressa per nomen, uni propriè convenit, & alteri propter aliquam similitudinem impropriè & per metaphoram applicari potest: sic homo & pratum habent analogiam proportionis in ratione *videntis*, nam ridere homini propriè, prato metaphoricè convenit. *Analogum simpliciter pronuntiatum stat pro famosiori* h. e. supponit pro primario analogato: in analogia attributionis primarium analogatum est, cui ratio analogiæ est intrinseca, ut *homo*, cui inest sanitas; in analogis proportionis illud primarium est, cui ratio analogiæ propriè convenit, ut *homo*, qui propriè ridet.

Assert. LXVI. *Denominativa dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu*, ut *grammaticus* à grammatica, *fortis* à fortitudine, à quibus formis hæc denominativa differunt casu h. e. aliqua vocis transmutatione, ut non eodem modo desinant. Denominativum 2 includit, formam quæ dat, & subjectum quod accipit denominationem: si forma est subjecto adæquatè intrinseca, est denominativum intrinsecum, ut *doctus*; nam doctrina Petro v. g. inest: si forma est extra subjectum, est denominativum extrinsecum, ut *cognitus* respectu muri, cui cognitio est extrinseca: si forma partim inest & partim non inest subjecto, est denominativum mixtum & partim, in partim extrinsecum, ut *esse similem Paulo* respectu Petri, cui similitudo, in utriusque una essentia vel qualitate consistens, partim inest & partim non inest sed datur in Paulo.

Assert. LXVII. *Non datur nova denominatio siue nova parte.* P. denominatio est aliquod totum, sed non potest dari novum totum sine nova parte, ergo. P. m. totum nil aliud est quàm omnes ipsius partes, ergo repugnat, dari novum totum, quin fiat mutatio in partibus & derur nova pars. Unde ulterius sequitur 1. non posse perire antiquam denominationem, nisi una ex partibus pereat. seq. 2. non posse dari novam denominationem intrinsecam sine nova parte intrinseca subjecto. seq. 3. posse dari novam denominationem extrinsecam sine nova parte intrinseca subjecto
deno-

DE DENOMINATIVIS & REG. PART. 63

denominationis, quia murus v. g. ex non cognito fit cognitus absque sui mutatione intrinseca. Dices. murus ex non viso fit visus sine nova parte constitutiva, ergo potest dari nova denominatio sine nova parte. Resp. D. A. sine nova parte constitutiva muri. C. A. sine nova parte constitutiva totius hujus denominationis *murus visus*, N. A. & C.

Assert. LXVIII. *Illud est pars totius, quo solo ablato, ceteris omnibus, quæ sunt ab ablato distincta, remanentibus, totum nec esse, nec formaliter immediatè affirmari potest: vel brevius: illud est pars totius, quo solo non posito, non ponitur immediatè totum.* P. 1. illud est pars, quo solo non posito, non ponuntur omnes partes, sed id, quo solo non posito, non ponitur totum, est illud, quo solo non posito, non ponuntur omnes partes, ergo. M. est evidens, uti & m. quia totum nil aliud est, quàm omnes ejus partes. 2. Toto non existente deber necessariò deesse aliqua pars, ergo illud, ex cujus solius absentia non ponitur totum, est pars; si enim non esset pars, tunc eo etiam non posito adhuc ponerentur omnes partes: atqui repugnat, poni omnes partes & non poni totum, ergo. Et hanc veritatem censemus, mereri nomen regulæ, ex qua pars à non parte discerni possit: nam regula à regendo vel dirigendo dicitur, atqui nostra veritas, quia exprimitur per prædicatum, quod quoad nos notius est quàm *esse partem*, nempe per inaufertibilitatem realem vel formalem à toto, dirigit intellectum ad inferendum, quid in particulari sit vel non sit pars, ergo. Obj. 1. ablato toto perit totum, ergo totum est pars. Resp. N. C. nam sensus regulæ est: illud, de quo constat quòd non sit totum, vel illud ex requisitis ad totum est pars, quo solo &c. Obj. 2. potest dari totum, quin dentur omnes partes, ergo falsum est, quòd ablata unica parte pereat totum. A. P. defacto datur homo senex, & non dantur anni, quos vixit & qui constituunt denominationem *senis*. Resp. D. A. totum instantaneum, N. A. totum successivum, subdist. datur tale totum. quin dentur omnes partes nunc, C. A. quin dentur omnes successivè & pro eo tempore, pro quo

quo requiritur ad totum, N. A. & C. denominatio *senis existentis* ad sui essentiam aliud non requirit quàm nunc dari hominem, & annos multos, quos vixit, præcessisse, neque aliud intendit affirmare, qui affirmat existentiam senis. Obj. 3. Ex hac regula sequitur, tempus vespertinum esse partem cænæ, ergo qui sumit cænâ, sumit tempus vespertinum. Resp. C. seq. N. C. nam cænâ sumitur secundum id, quod dicit in recto & non secundum obliquum, adeoque sumuntur cibi tempore vespertino apposti, non tempus vespertinum. Obj. 4. ad hoc ut sciam an hoc vel illo ablato pereat totum, debeo prius scire, quid sit totum, sed si scio, quid sit totum, scio omnes partes, ergo hæc regula supponit id esse notum, quod deberet notificare. Resp. D. M. debeo scire obscure & imperfecte, quid sit totum, C. M. debeo scire cognitione clara & discernente inter partes totius, N. M. & sic distincta m. N. C. Obj. 5. ablato Deo perit homo, ergo Deus est pars hominis. Resp. D. A. perit physice, C. A. perit intentionaliter, N. A. & C. homo ergo, licet sine Deo non possit existere, potest tamen concipi aut affirmari, quin Deus concipiatur. Obj. 6. non potest affirmari creatura h. e. *Ens dependens à Deo*, nisi affirmetur Deus, ergo Deus est saltem pars creaturæ. Resp. D. A. nisi Deus mediate affirmetur, C. A. nisi immediate affirmetur, N. A. & C. Illa immediate affirmantur, quæ propter se & in recto affirmantur; affirmatâ autem creaturâ Deus solum in obliquo, propter aliud nempe propter creaturam & consequenter non immediate affirmatur.

Assert. LXIX. *Ad usum regulæ partis hypotheses impossibiles 2. intentionales sunt utiles, si servant constantiam subjecti.* Unde ut hypothesis impossibilis ad utum hujus regulæ servire possit, debet 1. esse composita, h. e. ejus prior pars, quæ vocatur *conditio* vel *antecedens*, debet plura membra per modum propositionis copulativæ includere, uti apparet in hac hypothesis: *si existeret corpus, anima & unio, & non existeret Deus, adhuc existeret homo.* 2. Debet sumi 2. intentionaliter, ut hi termini *existere, dari, esse, manere, &c.* non realem & physicam rei existentiam sed solum intentionalem rei statum, qualem nim, res habet in

intellectu, significant, adeoque proxima hypothesis habet hunc sensum *si affirmaretur, corpus anima & unio, & non affirmaretur Deus, adhuc affirmaretur homo.* 3. Debet servare constantiam subjecti, quod tunc fit, quando hypothesis id, quod in 1. membro conditionis ponit, in 2. membro non immediate tollit: constantiam subjecti servat prior hypothesis; e contra hæc non servat, *si existeret homo & non existeret anima, adhuc existeret animal rationale.* P. nunc assert. Ex hypothesis impossibili 2. intentionaliter sumpta colligitur, an unum possit affirmari, non affirmato altero, ergo potest inferri, hoc alterum esse vel non esse partem illius, ergo hypothesis ad usum regulæ partis est utilis. A. P. ex præced. hypothesis, in qua apparet, posse affirmari totum hominem, non affirmato Deo, ex qua consequenter infero, Deum non esse partem hominis. Obj. 1. Ex propositione conditionata nihil potest absolute inferri nisi purificatâ conditione, sed conditio hypothesis impossibilis non potest purificari, ergo ex hypothesis impossibili nihil potest inferri. Resp. C. M. D. m. si hypothesis sumitur 1. intentionaliter, C. m. si 2. intentionaliter, N. m. & sub hac distinct. C. Obj. 2. Quod ex hypothesis impossibilibus, id etiam ex veritate absoluta potest colligi, v. g. Deum non esse partem hominis, ergo hypotheses sunt inutiles. Resp. N. C. sicut enim ad eundem terminum plures viæ, ad eundem finem plura media, ita ad eandem veritatem inferendam possunt plures præmissæ servire. Obj. 3. si affirmaretur animal rationale & non affirmaretur risibilitas, adhuc affirmaretur homo, ergo risibilitas non est pars hominis: atqui hoc est falsum, ergo. Resp. C. hypothesis & C. sed N. subsumpt. nam risibilitas in sensu reali est totus homo, in sensu formali non ingreditur conceptum definitivum, adeoque non est de essentia hominis, ergo in neutro sensu est ejus pars.

Assert. LXX. *Relatio est ordo unius ad aliud.* Unde in omni relatione 4. potissimum reperiuntur. 1. *Fundamentum*, quod habet ordinem & à quo quasi incipit respectus ad aliud. 2. *Terminus*, sive id, quod respicitur & in quo quasi terminatur relatio. 3. *Ratio*

E

fundan-

fundandi, quæ est occasio & causa, cur unum respiciat & dicat ordinem ad alterum. Ex quibus 4. resultat ipsa *relatio*, nempe forma, denominans illa duo relativa, quæ se mutuò respiciunt, v. g. Abraham pater habet relationem ad Isaac filium: fundamentum est substantia Abrahami: terminus entitas Isaaci: ratio fundandi est generatio & coexistentia fundamenti ac termini: relatio in Abrahamo est paternitas, à qua denominatur pater; in Isaaco filiatio, à qua denominatur filius & quæ etiam correlatio dicitur: pater & filius sunt relativa, imò filius, quia vicissim patrem respicit, potius correlativum vocatur. Ratio fundandi triplex est. 1. *Unitas & numerus*, in qua fundantur relationes æqualitatis & inæqualitatis, similitudinis & dissimilitudinis, identitatis & diversitatis. 2. *Actio & passio*, ad quam spectant relationes inter causam & effectum, v. g. inter patrem & filium, dominum & servum, magistrum & discipulum &c. 3. *Mensura & mensuratum*, in qua fundantur relationes, quæ dantur inter specificatum & specificativum v. g. inter cognitiones & earum objecta; inter vestes & membra, quæ per eas teguntur: inter imagines reales & exemplar per eas repræsentatum &c. Præcipua divisio relationis est in transcendentalem & prædicamentalem.

Assert. LXXI. Relatio transcendentalis cum solo fundamento identificatur. P. ab inductione omnium relationum, quæ communiter admittuntur esse transcendentales, ex quibus ut saltem aliquæ afferantur. 1. Actus cognoscitivus & appetitivus habet relationem transcendentalem ad suum objectum, quæ nil aliud est quàm vitalis tendentia & expressio objecti: atqui hæc tendentia & expressio est cum actu identificata. 2. Potentiæ & habitus referuntur transcendentaliter ad suos actus, ad quos ex natura & essentia sua ita ordinantur, ut æque parum sine actibus, quàm parum actus sine objectis perfectè possint cognosci. 3. Quævis causa effectum, quem potest producere: quivis effectus causam, à qua potest produci: quodvis subjectum formam, quam potest recipere: quævis forma subjectum, à quo potest recipi, & universim omne specificatum respicit transcendentaliter suum specificativum: atqui hæc omnia habent respectum, secum ad-

adæquatè identificatum, qui non potest explicari sine eo, ad quod transcendentalem relationem habent. Dices. visio v. g. habet relationem transcendentalem ad objectum sibi coexistens, sed coexistentia visionis & objecti non identificatur cum visione, ergo. Resp. D. M. habet relationem transcendentalem, quatenus est vitalis imago objecti, C. M. quatenus est objecto coexistens, N. M. formalis ergo coexistentia non est relatio transcendentalis sed prædicamentalis, quæ semper à fundamento vel adæquatè, vel saltem inadæquatè distinguitur, ut ex dicendis parebit.

Assert. LXXII. *Relatio prædicamentalis non consistit in solo fundamento.* P. 1. Idem non potest simul esse & non esse, sed fundamentum potest esse & relatio non esse; nam substantia vel entitas Abrahami extitit, antequam gigneret Isaacum & tunc nondum dabatur relatio. 2. Quæ sunt separabilia, sunt distincta, sed relatio est separabilis à fundamento, quod potest existere sine relatione. 3. Sola ratione fundandi non positâ, non ponitur relatio, ergo etiam ratio fundandi est pars. 4. Non potest dari nova denominatio sine nova parte, sed postquam Abraham genuit Isaac, incepit nova denominatio nempe *patris*, ergo præter fundamentum, quod jam ante extitit, debuit tunc dari nova pars, ergo hæc denominatio non consistit in solo fundamento. Obj. 1. Relatio Paternitatis in Divinis adæquatè cum solo fundamento nempe cum 1. Persona identificatur, ergo etiam in creatis. Resp. N. C. nam Pater in Divinis est essentialiter pater; quòd autem in creatis Petrus v. g. sit pater Pauli, non est de essentia Petri sed est ipsi per accidens. Obj. 2. Tota relatio potest de solo fundamento affirmari, ergo cum solo identificatur. A. P. possum dicere, *Petrus est pater*, in quo concreto etiam relatio includitur. Resp. D. A. potest affirmari in recto, N. A. in obliquo, C. A. & N. C. hoc concretum *pater* in recto dicit entitatem Petri, in obliquo paternitatem.

Assert. LXXIII. *Neque consistit in complexo ex fundamento, termino & ratione fundandi.* P. Tota relatio potest affirmari, non affirmatis immediatè fundamento & termino, ergo fundamentum & terminus non sunt pars relationis, ergo

relatio non consistit in toto complexo. A. P. relatio est ordo & nexus inter fundamentum & terminum, sed potest iste nexus affirmari, quin immediate affirmetur fundamentum & terminus; nam affirmatâ sola generatione & utriusque h. e. Petri & Pauli coexistentiâ jam affirmatur nexus inter patrem & filium: solâ affirmatâ inter 2. muros albedine unitâ & utriusque muri duratione jam affirmatur nexus inter 2. muros, ergo iste nexus, per se loquendo, non involvit fundamentum & terminum; quamvis non negem, ipsa extrema connexa sive relativa non haberi, nisi fundamentum & terminus ponantur. Conf. 1. nexus inter 2. extrema non sunt ipsa extrema connexa, sed est vinculum, illa connectens: atqui vinculum, per se loquendo, non involvit extrema connexa, ergo. Conf. 2. Ideo juxta Advers. Deus non est pars creaturæ, quia potest affirmari creatura, quin formaliter & immediate affirmetur Deus, qui nim. solum in obliquo, adeoque tantummediate, indirecte & arguitivè propter essentialem connexionem, quam habet cum creaturâ, affirmatur: atqui eodem modo affirmatur fundamentum & terminus, quando affirmatur *ordo unius ad aliud*, ergo. Dices. Relatio identitatis involvit fundamentum & terminum tanquam partes, ergo convenientius universaliter ad omnem relationem requiruntur. Resp. 1. N. C. nam quòd fundamentum & terminus in relatione identitatis sint partes, id per accidens & ideo contingit, quia sunt etiam ratio fundandi; hæc enim consistit in una fundamenti & termini essentia, quæ utique à fundamento & termino non distinguitur: in aliis autem relationibus ratio fundandi adæquatè à fundamento & termino distinguitur. Resp. 2. D. A. involvit fundamentum & terminum tanquam partes, quatenus sunt fundamentum & terminus, N. A. quatenus sunt ratio fundandi, C. A. & N. C.

Affert. LXXIV. Neque consistit in entitate modali, fundamento termino & rationi fundandi superaddita. P. I. illa entitas modalis intenditur ad eum finem, quem jam aliunde præsupponit obtentum, ergo est superflua, ergo non

non potest dari. P. A. intenditur enim, ut faciat v. g. 2. muros formaliter similes: atqui hoc jam præsupponit, quia antecedenter debent muri esse albi, qui hoc ipso sunt similes non tantum fundamentaliter sed formaliter. Conf. per illud habetur formaliter denominatio, quod me ad eam affirmandam immediatè determinat, sed ad affirmandam hanc denominationem, 2. muros esse formaliter similes, determinat me utriusque albedo. P. 2. Modi relationum trahunt secum sequelas communi omnium sensui repugnantes, ergo & ipsi repugnant. A. P. ex iis enim sequitur 1. per minimum motum v. g. muscæ omnia hujus universi entia intrinsecè mutari, novamque perfectionem acquirere, quia novam relationem distantiae vel indistantiae a musca, adeoque novum modum & perfectionem intrinsecam acquirunt. Sequitur 2. ex destructione vel productione alicujus entis in India v. g. destrui aut produci in omnibus rebus, in Europa existentibus, novam & intrinsecam entitatem; destruitur enim aut produci- tur relatio coexistentiae aliæque plures, quæ juxta Advers. sunt entitates modales rebus intrinsecæ: atqui utraque se- quela est contra communem omnium sensum. Denique ejusmodi entitatum modalium nulla est necessitas, adeoque gratis finguntur. Obj. 1. ex 2. entibus indifferentibus non potest fieri unum totum, nisi accedat 3. entitas tol- lens indifferentiam; nam ut v. g. homo existat, debet cor- pori & animæ superaddi unio: atqui tam fundamentum quàm terminus est indifferens, ut faciat totam relationem; Petrus enim v. g. est indifferens ut coexistat Paulo & Paulus vicissim, ut coexistat Petro, adeoque ad relationem co- existentiae sunt indifferentes, ergo debet accedere 3. en- titas nempe modalis, quæ faciat eos formaliter coexisten- tes. Resp. D. M. ex 2. entibus tam simul quam seorsim indifferentibus C. M. ex duobus entibus tantum seorsim in- differentibus, non tamen si simul sumuntur, N. M. fun- damentum autem & terminus una cum ratione fundandi ha- bent quidem seorsim indifferentiam, non tamen si simul con- siderantur: adeoque Petrus & Paulus seorsim sumpti sunt in- differentes, ut unus alteri coexistat; si tamen ut simul exi- stentes considerantur, est impossibile, ut non coexistant:

unde paritas adjuncta nihil probat, nam corpus & anima possunt simul existere, quin existat homo. Obj. 2. ad hoc ut Petrus & Paulus ut coexistentes cognoscantur, non sufficit, cognosci utrumque seorsim existentem, sed debet per 3. cognitionem unus ad alterum referri, ergo etiam ut à parte rei formaliter coexistant, debet 3. entitas superaddi, quia modus cognoscendi sequitur modum essendi. Resp. N. C. & parit. nam per 2. cognitiones absolutas, quarum unâ Petrus seorsim & alterâ Paulus cognoscitur existens, nullus nexus harum existentiarum adeoque nec relatio coexistentiæ cognoscitur, ut ab experientia constat: per hoc verò quòd realiter Petri & Pauli existentia detur, hoc ipso etiam inter utramque datur nexus & relatio coexistentiæ. Modus cognoscendi sequitur modum essendi ipsius potentiæ, non objecti: h. e. prout est potentia, materialis vel spiritualis, magis vel minus perfecta, ita etiam est modus cognoscendi; non verò imitatur objectum; aliàs si objectum est substantia aut aliquid materiale, deberet etiam esse talis modus cognoscendi, quod utique falsum est. Obj. 3. Forma, quæ facit plura unum, debet & ipsa esse una, sed relatio facit, ut plura, nempe fundamentum & terminus, sint unum, ergo. Resp. relationem facere ex pluribus unum, non per compositionem physicam, sed per aggregationem (quæ tamen ordinata est) & hoc modo etiam relationem esse unam.

Affert. LXXV. *Relatio prædicamentalis consistit in sola ratione fundandi.* P. 1. Relatio est nexus unius cum alio, ergo in eo solo consistit, per quod unum cum altero connectitur: atqui pater & filius connectuntur unicè per generationem, similia per unitatem qualitatum, coexistentes per simultaneas durationes &c. quæ sunt ratio fundandi. 2. Affirmata sola ratione fundandi jam affirmatur ordo prædicamentalis unius ad aliud, ergo sola ratio fundandi est relatio prædicamentalis. 3. Relatio nil aliud est quàm forma, denominans relativum, ergo in eo consistit, quod est adæquata forma denominans: atqui forma adæquata, denominans 2. similia, æqualia, &c. est sola ratio fundandi, ergo. P. sublumpt. juxta Aristot. similia vel æqualia dicuntur per solam unitatem qualitatum vel quantitatum, sed unitas qua-

lita.

litatum vel quantitarum, est ratio fundandi in relatione similitudinis vel æqualitatis, ergo. Et quod de ratione fundandi in his relationibus dictum est, idem de ratione fundandi in quacunque alia relatione proportionaliter dici potest. Conf. forma denominans cognoscentem habetur per solam cognitionem, non per objectum: forma denominans causam agentem non habetur per effectum, sed per solam actionem productivam & sic de aliis, ergo etiam forma denominans patrem, non includit filium, sed solam actionem generativam: atqui actio generativa est ratio fundandi, ergo sola ratio fundandi est forma, denominans patrem, ergo sola est ratio: ex his autem colligitur, sicut totum concretum includit subjectum & formam, ita relativum ex fundamento & relatione & correlativum ex termino & relatione constitui. Obj. 1. ablato termino perit relatio, ergo terminus est pars. Resp. D. A. perit realiter & mediatè, C. A. perit formaliter & immediatè, N. A. & C. si ergo per impossibile darentur 2. albedines unà cum unionibus & utriusque muri durationibus, tametsi muri, non darentur, adhuc daretur similitudo, licèt non darentur similia h. e. relativa. Obj. 2. ratio fundans relationem debet distingui à relatione; nihil enim seipsum fundat, ergo relatio non consistit in sola ratione fundandi. Resp. D. A. debet distingui formaliter, C. A. realiter, N. A. & C. quatenus ergo 2. albedines sunt forma, referens unum murum ad alterum, vocantur relatio, & quatenus sunt causa, cur unus murus respiciat alterum, & vicissim respiciatur, sunt ratio fundandi. Obj. 3. juxta nos sequitur, quòd paternitas & filiatio sit eadem relatio, quia utraque consistit in eadem generatione, sequela autem est absurda. Resp. C. seq. N. m. sicut enim eadem entitas juxta communem est actio & passio, ita eadem generatio, prout procedit à patre, est paternitas, prout recipitur in filio, est filiatio, quæ relationes proinde tantum formaliter distinguuntur. Obj. 4. si relatio prædicamentalis consistit in sola ratione fundandi, sæpe non differt à transcendentali: sed debet differre. P. M. sæpe enim hæ relationes identificantur, sic v. g. actio productiva est relatio transcendentalis sui ipsius tam ad causam quàm ad effectum

etum & simul relatio prædicamentalis causæ ad effectum. Resp. N. M. licet enim in particulari casu una relatio sæpe cum altera identificetur, sufficienter tamen in hoc differunt, quòd transcendentalis cum fundamento identificetur, prædicamentalis autem ab eo distinguatur: sic actio, ut relatio transcendentalis, est secum ipsa tanquam cum fundamento identificata, quatenus verò est relatio prædicamentalis inter causam & effectum, à fundamento nempe à causa distinguitur. Obj. 5. relatio est ordo unius ad aliud, sed hoc juxta nos est falsum in relatione identitatis, in qua terminus cum relatione identificatur. Resp. D. M. est ordo unius ad aliud, distinctum à relatione, N. M. ad aliud distinctum à fundamento, C. M. terminus autem etiam in relatione identitatis à fundamento distinguitur. Obj. 6. relatio est accidens, sed si relatio identitatis cum fundamento & termino identificatur, tunc est substantia, ergo melius constituitur in modo accidentali. Resp. relationem posse dici accidens logicum vel etiam physicum, quod etiam de relatione identitatis, quia involuit durationes fundamenti & termini, saltem secundum aliquas partes verum est.

Assert. LXXVI. *Relatio prædicamentalis non datur ad terminum actu non existentem.* P. vel enim daretur ad terminum purè possibilem, vel ad præteritum, vel ad futurum? nihil potest dici: non 1. aliàs quivis homo, licet nunquam genuerit, posset dici pater; idem intrus albus esset similis & dissimilis alteri, qui vel ut albus vel ut niger possibilis est: quævis fæmina existens posset dici mater Christi, qui ex quavis potuisset nasci. Non 2. aliàs vidua posset dici uxor: orphani rectè dicerentur habere parentes: murus albus defacto dici posset similis alteri muro nigro propter albedinem, quam habuit. Non 3. aliàs vir robustus posset dici æqualis roboris cum infante: murus defacto albus esset similis alteri, primum post annum dealbando &c. atqui hæ omnes sequelæ habentur pro absurdis, ergo & id, ex quo deducuntur. Obj. 1. posterius habent relationem ad majores, nepos ad avum, hæres ad testatorem: item frequenter dicitur, hunc vel illum esse filium hujus Principis, Senatoris, civis &c. etiam mortuo Principe, Senatore, cive, &c. Resp. has omnes & similes non esse relationes propriè dictas, sed tantum quoad modum

modum loquendi magis ampliativum, adeoque solum *relationes rationis & secundum dici*, prout relationes hæredis, prioris & posterioris &c. S. Thomas vocat. Unde etiam nomina, quæ significant nexum ad aliquid actu non existens, propriè non sunt relativa sed connotativa, quæ quomodocunque aliquid extrinsecum connotant. Obj. 2. relatio transcendentalis non requirit existentiam termini, ergo nec prædicamentalis. Resp. C. A. & N. C. prior enim identificatur cum solo fundamento adeoque non est ordo ad aliud simpliciter sive actu existens : posterior consistit in ratione fundandi, estque propriè & simpliciter nexus inter unum & aliud ; inter extrema autem, non existentia, non potest dari propriè nexus. Obj. 3. non requiritur, ut actu existat ratio fundandi, ergo nec terminus. A. P. relatio paternitatis manet etiam, postquam actio generativa præterit, sed hæc est ratio fundandi. Resp. N. A. ad prob. Resp. 1. N. m. & dico, id, quod fundat relationem paternitatis, esse potius (præter existentiam fundamenti & termini) conservationem filii, quæ à Deo dependenter à præterita generatione ponitur. Unde Resp. 2. actionem generativam, licet physicè præterierit, perseverare tamen moraliter, quatenus ejus intuitu Deus filium conservat.

Affert. LXXVII. *Signum est id, per quod aliquis tanquam per medium formale vel objectivum venit in cognitionem alterius* Medium formale sive ut quo est illud, quo medianse formaliter in cognitionem alterius venio, estque ipsa cognitio, quæ formaliter objectum repræsentat & me cognoscentem denominat : medium objectivum sive ut quod est, quod per sui cognitionem est causa, cur veniam in cognitionem alterius, cum quo aliquam connexionem habet, v. g. fumus est medium objectivum, quia propter connexionem cum igne in ejus cognitionem ducit. Denique per signum dicitur quis venire in cognitionem *alterius*, quia nihil potest esse signum sui ipsius tantum, sed omne signum saltem inadæquatè debet à significato distingui : nam omne signum vel formale est vel instrumentale, signum formale est imago & intentionalis similitudo rei significatæ, ergo sicut nihil potest esse sui ipsius imago aut sibi simile, ita signum formale non potest tantum seipsum significare signum instrumentale verò est, cujus cognitio est causa ut cognoscatur alterum ergo debet aliquo modo prius

cognosci quàm significatum : atqui repugnat, aliquid prius cognosci seipso, ergo signum instrumentale non potest esse signum suiipsius. Obj. 1. hi termini *vox, nomen &c.* significant omnes voces, omnia nomina, ergo etiam seipsos. Resp. hos terminos præter se significare etiam alias voces aut nomina, adeoque significatum jam inadæquatè à signo velut totum à parte distingui. Obj. 2. potest quis se reflectere super propriam cognitionem, ergo reflexa cognitio est signum suiipsius. Resp. N. C. est enim signum alterius cognitionis; cognitio verò purè super seipsam reflexa & non tendens simul in aliud objectum, à se distinctum, probabilius implicat. Objic. 3. cognitio, qua Deus seipsum cognoscit, significat Deum, atqui hæc cognitio est ipse Deus, ergo est signum suiipsius. Resp. signum debere esse medium vel formale vel objectivum, sed Deus, cum sit ultimus omnium finis, non habet rationem medii, ergo non potest esse signum, ergo nec ejus cognitio est signum. Obj. 4. per fumum v. g. si non cognoscitur, nemo venit in cognitionem ignis, ergo in eo casu non est signum, quod est falsum. Resp. N. C. nam *to venit* in definitione non tam actum significat quàm potentiam, adeoque ad rationem signi sufficit, modò aliquis per illud possit venire, licet actu non veniat in cognitionem alterius. Obj. 5. per speculum potest aliquis venire in cognitionem proprii vultus, & tamen speculum à nemine admittitur ut signum. Resp. speculum ideò à ratione signi excludi, quia nec est medium formale, nempe cognitio, ut patet, nec medium objectivum; hoc enim debet cum significato habere connexionem, speculum autem per se nullam habet connexionem cum vultu, sed præcisè servit velut obex, in quo species vultus vel aliorum objectorum colligantur & reflectantur; ipsæ verò species, in speculo collectæ, si cognoscuntur *ut quod*, habent rationem signi respectu objectorum, quorum sunt species.

Assert. LXXVIII. *Signum aliud est formale, aliud instrumentale.* Signum formale coincidit cum medio formali & instrumentale cum objectivo, de quibus assert. præc. Differunt ista signa, quod instrumentale per sui cognitionē causet

cogni-

cognitione significati & hoc ipso debeat prius cognosci, non quidem prioritate temporis sed quatenus cognitio signi præsupponitur ad cognitionem significati, licet utrumque simul tempore cognoscatur; signum verò formale, quia est ipsa formalis repræsentatio sui objecti, nec prius cognosci nec aliam cognitionem causare debet. Dices. Quævis cognitio est signum instrumentale, ergo nullum datur formale. A. P. cognitio ut prius cognita ducit me in cognitionem objecti. Resp. D. A. est signum instrumentale sub ea consideratione, sub qua est formale, N. A. sub alia consideratione, C. A. & N. C. nam cognitio, quatenus est forma reddens potentiam formaliter cognoscentem, est signum formale, & quatenus est objectum alterius cognitionis reflexæ, est instrumentale.

Assert. LXXIX. *Dividitur 2. signum in naturale & ex instituto.* Signum naturale est, quod vim significandi sive connexionem cum re significata habet ex ipsa natura sua, ut fumus est signum naturale ignis, nubes pluviarum, imago sui prototypi, opus artificiosum artificis & quævis creatura sui Conditoris Dei, in cuius cognitionem ducit. Signum ex instituto, vel ad placitum est, quod non ex natura sua sed ex voluntate instituentium, scil. Dei, Angelorum vel hominum, suam vim significandi habet, sic hædera præ foribus suspensa vinum venale, vexillum è turri propendens dedicationem templi & quævis vox vel scriptura suum objectum ex instituto significat: potest autem eadem res esse signum naturale & ex instituto, rerum tamen diversarum, sic iris v. g. pluvias alicubi existentes naturaliter, & diluvium non amplius venturum ex instituto ob divinam promissionem significat, unde membra hujus divisionis non quoad suam entitatem sed quoad vim & modum significandi opponuntur. Obj. 1. vis significandi omnium signorum naturalium pendet ex Divina voluntate; est enim ipsa natura & essentia rerum, ergo omnia signa naturalia sunt signa ex instituto. Resp. D. A. pendet in existendo, C. A. in significando, N. A. & C. Obj. 2. dantur etiam signa ex consuetudine, quæ vim significandi nec ex natura sua nec ex instituto habent, sic mappa mensæ instrata tempus prandii vel cænx,

cænæ, canis suum herum significat; cum suo tamen significato nec ex natura nec ex instituto connexionem habent. ergo divisio non est adæquata. Resp. N. C. & dico, signa ista debere reduci vel ad naturalia vel ad signa ex instituto: si consuetudo eorum & vis significandi fundatur in ipsa natura, sunt signa naturalia, ut canis, in cuius natura & fidelitate fundatur, quòd suum herum ubique comitetur: si verò fundatur in voluntate instituentium, sunt signa ex instituto, ut mappa, quæ tempore prandii vel cænæ solum ex voluntate comedentium solet mensæ insterni.

Affert. LXXX. Vis significativa signi naturalis in actu 1. consistit in intrinseca illius connexionione cum significato. Signum in actu 1. est, quod potest ducere in cognitionem alterius, licet actu non ducat, quia non cognoscitur: signum in actu 2. est, quod actu ducit in cognitionem alterius: signum formale, propriè loquendo, non potest esse signum in actu 1. tantum, sed semper in actu 2. significat, quia consistit in actuali cognitione, quæ semper cum actuali significatione conjuncta est. Loquendo ergo de signo instrumentali. P. *Affert.* In illo consistit vis significativa signi, quo posito signum per se aptum est ducere in cognitionem alterius, sed posita connexionione signi naturalis cum suo significato signum est aptum ducere in cognitionem sui significati. *Conf.* relatio non potest cognosci, quin cognoscatur terminus, sed connexio inter signum naturale & significatum est quædam relatio, ergo hæc connexio non potest cognosci sine significato, ergo signum per hanc connexionem aptum est ducere in cognitionem significati: vis igitur significandi, quam habet fumus respectu ignis, est connexio fumi cum igne, à quo connaturaliter exigit procedere: vis significandi, quam habet creatura respectu Dei, est connexio creaturæ cum Deo, à quo essentialiter tam in fieri quàm in conservari dependet.

Affert. LXXXI. Vis significativa signi ex instituto habetur per voluntatem, instituentium tale signum, moraliter perseverantem. h. e. quæ per voluntatem contrariam aut per abusum vel non usum talis signi non fuit retractata. P. solâ positâ tali voluntate jam habetur vis significativa signi ex instituto, & ea non positâ non habetur, ergo. *Conf.* vis signi-

significativa est talis connexio signi cum significato, ut ejus cognitio trahat secum cognitionem significati, sed ista connexio in signis ex instituto unice consistit in voluntate instituentium; quod enim hæc vox v. g. *homo* non cum lapide ligno &c. sed cum animali rationali tanquam cum suo significato connectatur, id unice in voluntatem instituentium debet refundi. Obj. 1. voluntas instituentium non existit, ergo non potest esse vis significandi. Resp. D. A. physice, C. A. moraliter, N. A. & C. Obj. 2. causa physica non potest agere nisi physice existat, ergo etiam voluntas institutorum non potest esse vis significandi & inducere significationem, nisi physice existat. Resp. N. C. & parit. nam causa physica agit, aliquid positivum producendo vel recipiendo nempe actionem, quæ essentialiter & à causa dependet & ejus existentiam supponit; voluntas autem institutorum per hoc est vis significandi, quod cognoscatur ut inducens connexionem inter signum & significatum: atqui potest res cognosci licet physice non existat. Obj. 3. Homines rudes sciunt, quod voces habeant vim significandi hoc aut illud objectum, nihil tamen sciunt de voluntate instituentium. Resp. scire etiam de voluntate instituentium, non quidem sub hoc explicito prædicato, sed sub alio implicito & convertibili, quia sciunt voces habere connexionem cum certo significato, quæ connexio est prædicatum convertibile cum voluntate instituentium. Obj. 2. voluntas instituentium non potest esse vis significandi, nisi manifestetur, ergo etiam manifestatio spectat ad vim significandi. Resp. D. C. ut conditio, C. ut pars, N. C. Obj. 5. si quis alteri falsò diceret, nomen *panis* significare lapidem, alter audita hac voce veniret in cognitionem lapidis, & tamen nulla præcessisset institutio. Resp. præcessisse institutionem, non quidem veram, sed apparentem & apprehensam ut veram. Obj. 5. Institutores voluerunt, ut signa haberent vim significandi, ergo si vis significandi est voluntas institutorum, voluerunt suam propriam voluntatem: atqui volitio volens seipsam est nugatoria, ergo. Resp. Institutores non voluisse vim significandi in actu 1. sed actualem significationem, sive ut signa, si cognoscantur, actu ducant

in cognitionem significati; actualis autem ista significatio distinguitur à voluntate instituentium.

Assert. LXXXII. Voces ipsum loquentem & ejus aliquem conceptum ac voluntatem aliquid manifestandi naturaliter; ipsas verò res & conceptus determinatos ex instituto significant. P. 1. pars: omnis effectus significat naturaliter suam causam, sed voces sunt effectus, loquens est causa. P. 2. pars: natura concessit homini potentiam loquendi ad manifestandos conceptus, ergo si audimus loquentem, licet linguam aut significationem vocum non semper intelligamus, naturaliter tamen cognoscimus, eum habere conceptum alicujus rei & intentionem aliquid manifestandi. P. 3. pars, quòd voces significant res & conceptus: illud significant voces, in cujus cognitionem ducunt, sed ducunt in cognitionem tam rei quàm conceptus de illa re, ergo. P. m. quivis homo tenetur naturali obligatione conformare verba menti & in animo ita sentire, prout exprimit per voces, ergo voces ducunt audientem tum in cognitionem rei, de qua sermo est, tum etiam in cognitionem conceptus, quem loquens de illa re format. P. 4. pars: voces non habent connexionem intrinsecam cum re aut conceptu determinato, ergo non naturaliter sed præcisè ex libera institutione & consensu rem determinatam aut conceptum significant. A. patet ex eo quòd signa naturalia idem apud omnes gentes significant; voces autem pro diversitate nationum suam significationem vel mutant, vel penitus amittant. Ob. 1. Quædam voces ex se & naturalem habent aptitudinem ad significandam rem determinatam, ergo eam naturaliter significant. P. A. hæc vox *mugitus* v. g. aut *rugitus* ex modo pronuntiandi habet aptitudinem cum clamore bovis vel leonis. Resp. N. A. nam convenientia harum vocum tam modica est, ut non possent nos ducere in cognitionem sui significati, præsertim si integrè & cum omni sua terminatione ac declinatione spectentur, nisi aliqua hominum institutio accessisset: unde licet boves ubique eodem modo clament, hic tamen clamor non apud omnes nationes eadem voce significatur, ergo tales voces non sunt signa naturalia. Obj. 2. si voces significant simul conceptus, sequitur 1. hanc propo-

propo-

propositionem *Petrus est vivens* esse falsam, quia falsum est, conceptum viventis esse conceptum Petri. Seq. 2. omnem terminum esse 2. intentionalem, quivis enim significat rem & conceptum, cui res substat. Resp. N. utramque seq. ad 1. dico, non omne, quod per voces significatur, esse objectum propositionis, quod loquens affirmat; illam verò solum propositionem falsam esse, cujus objectum non ita datur, sicut propositio enuntiat. Ad 2. Resp. ad terminum 2. intentionalem requiri, ut significet conceptum per modum objecti, de quo loquens aliquid affirmat aut negat: atqui si dico *homo est animal*, objectum meum non est conceptus, cui substat homo & animal, sed sola res substans conceptui, ergo hi termini sunt 1. intentionales. Obj. 3. voces non habent connexionem cum determinato conceptu loquentis; non enim habent naturalem ut patet, nec ex instituto, quia non obstante institutione potest loquens habere conceptum prorsus alium, quàm qui per voces exprimitur. Resp. habere connexionem fundatam in institutione & firmatam obligatione naturali ac pacto omnium hominum, tacite consentientium in omne id, quod conservationi societatis humanæ est necessarium; atqui est necessarium, ut loquens voces & sermonem interno conceptui suo conformet. Obj. 4. quædam voces solos conceptus significant v. g. *istæ, judicium, cognitio, conceptus*, ergo non significant simul res. Resp. Nomine *rei* intelligi omne id, quod est objectum loquentis, sive cognitio sit, sive aliquid distinctum à cognitione; istæ verò voces significant 2. conceptus, unum directum, qui est objectum loquentis, & alterum reflexum, quo loquens cognoscit judicium, cognitionem vel conceptum, ergo etiam istæ voces significant res.

Assert. LXXXIII. *Voces per modum imaginis aliquando res, aliquando conceptus immediatè significant.* Per modum imaginis significare est ita ducere in cognitionem significati, ut vi signi in cognoscente solum nascatur simplex apprehensio significati absque ulla determinatione vel affirmatione de ejus existentia, E. g. hæ voces, *homo, cælum, Deus, antichristus* aliæque non enuntiativæ solum significant per modum imaginis, quia vi illarum solum apprehendo
cælum.

cœlum, hominem &c. nihil verò de his objectis affirmare vel negare possum. P. Assert. voces ducunt aliquando immediate in cognitionem apprehensivam conceptuum, & aliquando immediate in cognitionem apprehensivam rerum, sed hoc est significare per modum imaginis. M. P. Ab experientia & in exemp. qui enim avidè desiderat audire nova de patria v. g. parentibus filiis, de successu belli &c. & de his objectis narrantem audit, statim, neglecto conceptu nuntii, ipsas res, per narrationem significatas apprehendit: e contra qui novorum conceptuum cupidus est & peritum concionatorem audit, unice se intendit, ut conceptum concionantis observeret, parùm sollicitus de documentis, quæ alii salutis propriæ magis studiosi hauriunt, ergo voces per modum imaginis aliquando conceptus immediate significant, imò utrumque æque immediate possunt significare in eo, qui æquali desiderio tam in res quam in conceptus fertur. Obj. 1. possumus uti vocibus in sensu merè reali, imò rudes promiscuè utuntur vocibus, qualescunque habeant conceptus internos de rebus, ergo voces immediate solas res & non conceptus significant. Resp. D. C. solas res & non conceptus significant vi institutionis & in actu 1. N. C. per accidens & in actu 2. C. C. Obj. 2. illud voces immediate significant, pro quo immediate supponunt, sed supponunt immediate pro conceptibus. Resp. N. M. quæ ad summum probat, finem, præcipuè intentum per institutionem vocum, esse manifestationem conceptuum; non autem probat, debere etiam in executione prius significari conceptus quam res. Obj. 3. voces habent se ad conceptus sicut legatus ad personam sui Principalis, sed legatus hanc personam immediate repræsentat, ergo etiam voces significant immediate conceptus. Resp. inter voces & legatum non dari omnimodam convenientiam sed solum aliquam & hanc, quòd sicut legatus loco Principalis, ita voces loco conceptuum substituantur.

Assert. LXXXIV. *Quamvis voces per modum argumenti semper immediate conceptum loquentis significant: enuntiative tamen voces per modum argumenti subinde conceptum loquentis immediate & mediate rem significatam: interdum verò immediate ipsam rem significant.* Per modum argumenti

menti significare est, quando ex cognitione signi possum per aliquam illationem & consequentiam inferre existentiam significati: unde voces non enuntiativæ non sunt aptæ significare res per modum argumenti, quia, quando audiuntur, solam apprehensionem rerum causant & non possunt inducere audientem ad inferendam rerum existentiam. P. Nunc 1. pars: voces semper immediatè serviunt ad affirmandam existentiam conceptûs in loquente ergo eum per modum argumenti immediatè significant. P. 2. pars: ex vocibus enuntiativis subinde immediatè inferitur existentia conceptûs & solum mediatè existentia rei, ergo hæ voces per modum argumenti subinde immediatè conceptum & mediatè rem significant. P. A. Ex iis propositionibus, quarum objectis assentimur propter auctoritatem loquentis, v. g. quando ab aliquo viro fide digno audimus narrari nova de obsidione vel occupatione alicujus civitatis, solemus immediatè inferre, quòd talis vir etiam judicet, hoc objectum, quod aliis narrat, ita se habere, quo deinde judicio, quia est viri prudentis, tanquam motivo utimur ad inferendam existentiam ipsius objecti, quam proinde tantum mediatè inferimus. P. 3. pars: rei per voces enuntiativas significatæ non semper assentimur propter auctoritatem loquentis, sed interdum propter ipsam rei evidentiam, ergo ex his vocibus non semper conceptum & judicium, quod habet loquens de re, sed interdum ipsam rei existentiam immediatè inferimus. C. Patet uti & A, nam propositionibus, quæ sunt ex terminis evidentes v. g. his, *idem non potest simul esse & non esse, bis duo sunt quatuor &c.* non assentimur ideo, quia alter ita sentit & dicit, sed ipsa evidentia veritatis ad eorum assensum nos movet, ergo in his casibus voces per modum argumenti immediate ipsam rem significant.

Affert. LXXXV. *Scriptura vocum immediatè voces, mediatè conceptum scribentis & rem significatam significat.* P. Illud scriptura immediatè significat, quod immediatè apprehendit legens, sed immediate apprehendit voces, & deinde primum conceptum scribentis & rem: imò aliquando apprehenduntur solæ voces sine conceptu aut re significata,

uti contingit iis, qui sciunt v. g. latinè legere & hujus idiomatis sunt ignari, unde si scriptura immediatè significaret etiam rem significatam, ejusmodi homines non scirent latinè legere, ergo. Dixi autem *scriptura vocum*; nam aliæ scripturæ uti hieroglyphica, signa calendarii, notæ musicæ &c. ipsas res significatas, item ziphra ipsum numerum significatum, & non vocem qua exprimitur numerus immediatè significant.

Assert. LXXXVI. Veritas formalis non in solo actu sed etiam in objecto consistit. Quod universaliter procedit, siue propositio sit necessariò siue contingenter vera, & P. I. Veritas propositionis de objecto contingente est separabilis ab actu, ergo non consistit in solo actu. A. P. potest manere idem actus, v. g. medicus ex certis indiciis dicit, *Petrus ex hoc morbo morietur*, siue Petrus moriatur siue non; possunt enim manere eadem motiva idemque principium, à quibus actus specificatur, ergo veritas est separabilis ab actu. 2. Propositiones necessariò veræ exigunt esse objecto conformes, ergo exigunt veritatem, ergo veritas non potest cum solo actu identificari, nihil enim seipsum exigit. 3. Veritas formalis est conformitas actûs judicativi cum objecto, sed hæc conformitas consistit partim in actu partim in objecto, est enim intentionalis similitudo cognitionis cum objecto, ergo sicut similitudo habetur per prædicata similia fundamenti & termini, ita etiam conformitas actûs cum objecto in utriusque prædicatis, habentibus intentionalem similitudinem, consistit. Obj. 1. Actus voluntatis bonus est essentialiter bonus, ergo etiam actus intellectûs verus est essentialiter verus. Resp. N. C. Nam actus voluntatis ideo est bonus, quia eligit bonum apparens, quæ electio est ipsi actui intrinseca; actus autem intellectûs ut sit verus, non sufficit, quod judicet objectum, sicut ipsi apparet, sed objectum debet se reipsa ita habere: atqui objectum reipsa ita se habere, uti actus judicat, non est actui intrinsecum. Obj. 2. propositio, quando est falsa, est hoc ipso alia & diversa, ergo veritas non est separabilis ab actu. P. A. quando objectum est diversum, etiam propositio diversa est, sed hæc propositio, *Petrus orat*, si vera est, habet pro objecto Petrum orantem, si falsa

falsa, habet Petrum non orantem, ergo habet diversum ob-
jectum, ergo est diversa propositio. Resp. N. A. ad prob.
D. M. quando objectum, quod propositio explicitè & in-
tentionaliter habet, est diversum &c. C. M. quando obje-
ctum, quod propositio tantum implicitè & realiter habet,
est diversum, N. M. dicta verò propositio idem explicitè &
intentionaliter objectum habet, sive Petrus oret sive non :
& eo non orante solum implicitè realiter aliud objectum
habet. Obj. 3. veritas est perfectio actûs, ergo est ei intrin-
seca. A. P. Actus enim verus utique perfectior est quàm
falsus. Resp. D. A. veritas radicalis, quæ consistit in con-
nexionem actûs cum existentia objecti, C. A. veritas for-
malis, subdist. est perfectio logica & in communi æstimatio-
ne, C. A. est perfectio physica, N. A. & C.

Assert. LXXXVII. *Propositio de objecto contingenter
futuro habet nunc determinatam veritatem vel falsitatem.*

P. 1. ex contradictoriis una est determinatè vera & altera de-
terminatè falsa; medium enim non datur: sed hæ propo-
sitiones, *Petrus cras peccabit, Petrus cras non peccabit* sunt
contradictoriæ. 2. Propositio de præsentī nunc determi-
natè vera est vel falsa, ergo etiam propositio de futuro; sicut
enim nunc datur vel non datur status objecti, qui facit pro-
positionem de præsentī veram vel falsam, ita nunc datur fu-
turitio h. e. objectum futurum vel ejus oppositum, ut nunc
faciat propositionem de futuro veram vel falsam. 3. Deus
omnia futura perfectissimè cognoscit, ergo etiam cognoscit,
an mea propositio de futuro conformis sit vel difformis suo
objecto, ergo propositio etiam in se est conformis vel diffor-
mis, ergo vera vel falsa. Obj. 1. Si hæc propositio *Petrus
cras peccabit* nunc vera est, Petrus cras necessariò peccabit,
sed hoc non potest admitti. Resp. D. M. necessariò ne-
cessitate consequente, C. M. necessitate antecedente, N. M.
hæc enim necessitas non aliunde, sed provenit unicè à libera
determinatione ad peccatum cras futurum, quæ non lædit
libertatem. Obj. 2. Illa operatio non est libera, quàm præ-
cedit aliquid necessariò cum ea connexum, sed propositio
præcedit peccatum & quia nunc est vera, est simul necessariò
connexa cum peccato, ergo peccatum non fit liberè. Resp.

D. M. Quam præcedit aliquid necessariò connexum necessitate antecedente, C. M. necessitate consequente N. M. & sic distincta m. N. C. Obj. 3. Stante hac propositione Petrus cras adhuc est indifferens ad peccandum vel non, ergo propositio nunc non est determinatè vera vel falsa P. C. si enim Petrus indifferens est, non habeo rationem dicendi, propositionem esse potius veram vel falsam, ergo nunc non est determinatè vera vel falsa. Resp. D. ultimum C. quoad nos h. e. nos non possumus dicere, an vera sit vel falsa, C. C. in se non est determinatè vera vel falsa, N. C. Obj. 4. hæc propositio indifferens est ad veritatem vel falsitatem, ergo non est determinatè vera vel falsa. Resp. D. A. Est indifferens per se solam sive secundum ea, quæ dantur de præsentī, C. A. est indifferens, si spectatur secundum ea quæ ponentur in futuro, N. A. & sub hac distinct. C. & N. C. Obj. 5. Si hæc propositio nunc vera est, debet nunc dari verificativum, sed peccatum Petri, quod est verificativum, nunc non datur. M. P. Ut detur tota veritas, debent dari omnes partes adeoque etiam objectum. Resp. N. M. prob. D. debent dari omnes partes eo modo, quo requirit totum, ut dentur, C. debent dari alio modo, N. tota autem veritas propositionis de futuro solum requirit, nunc dari actum, objectum autem sive verificativum dari pro futuro.

Assert. LXXXVIII. *Verificativum propositionum de futuro contingente non est scientia Dei sed futuritio seu status objecti futuri* P. I. Illud non est formale verificativum, quod à propositione nullo modo affirmatur, sed ab hac propositione *Petrus cras peccabit* affirmatur futuritio peccati & non præscientia Dei, qui enim negaret, propositionem esse veram non negaret præscientiam Dei. 2. Ipsa scientia Dei est formaliter vera per statum objecti, ergo etiam propositio, quæ non minus quàm scientia per statum objecti fit formaliter conformis objecto. A. P. Nam secluso objecto scientia Dei habet solum veritatem radicalem, non formalem. 3. Verificativum est, per quod propositio fit formaliter vera h. e. conformis objecto, sed fit conformis per statum objecti, etiamsi per impossibile omnis scientia Dei tollatur. Obj. I. Si propositio de futuro nunc determinatè

minatè vera est, debet nunc dari determinativum ad veritatem: atqui spectando res purè creatas non datur nunc determinativum hujus propositionis *Petrus cras peccabit*, quod nim. esset connexum cum peccato Petri, ergo per nihil creatum sed per scientiam Dei est vera. Resp. N. M. Sicut enim propositio hîc est vera, licèt hîc non sit ejus determinativum, ita etiam nunc potest esse vera per peccatum primum cras futurum, quod hodie jam tollit indifferentiam propositionis. Dices. Peccatum cras futurum nunc nihil est, ergo non potest tollere indifferentiam. Resp. D. C. Non potest tollere ut aliquid actu existens. C. C. Ut aliquid determinatè futurum. N. C. Obj. 2. Si hodie corpus, cras anima existeret, tunc hodie non daretur homo & ideo, quia daretur mera indifferentia, ergo etiam hodie non datur veritas factæ propositionis, quia pariter sola propositio & mera indifferentia datur. Resp. N. C. & parit. nam homo est totum physicum & instantaneum, quod ad sui existentiam omnes partes simul requirit; veritas propositionis de futuro est totum morale & successivum, cujus solum una pars nunc debet existere, reliquas verò sufficit præcessisse vel subsequuturas esse, prout affirmat propositio: deinde falsum est, quòd propositio hodie sit indifferens, ex hypothese, quòd objectum cras ita futurum sit, sicut enunciatur. Obj. 3. Verificativum hujus propositionis hodie jam excludit falsitatem, ergo hodie debet existere: atqui aliud exclusivum falsitatis hodie non existit quàm scientia Dei. Resp. N. C. Potest enim objectum hîc excludere falsitatem, etiamsi hîc non existat: possunt anni præteriti nunc tribuere denominationem senis, licèt nunc non existant, ergo etiam peccatum cras futurum potest hodie excludere falsitatem, tametsi hodie non existat.

Asser. LXXXIX. Propositio semel vera non potest transire in falsam. Nota I. omnem propositionem contingentem enuntiare suum objectum pro aliquo tempore vel indeterminate pro hoc instanti, hac horâ hoc die &c. 2. propositionem, si suum objectum pro pluribus instantibus affirmat, posse illud affirmare pro pluribus vel collectivè vel distributivè vel disjunctivè vel indefinitè sumptis.

3. Omnem propositionem ita esse alligatam suo objecto, ut non possit ab uno objecto ad aliud transire, quin etiam ipsa mutetur & fiat alia. Supposito itaque quòd eadem propositio possit per plura instantia manere, P. assert. vel propositio objectum pro uno determinato instanti vel pro pluribus affirmat? neutro modo potest transire de vera in falsam, ergo, P. m. si enim unum determinatum v. g. instans A. affirmat, uti hæc, *Petrus nunc scribit* tunc si Petrus pro instanti A. scribit, est vera & semper talis manebit: si non scribit, est & semper manebit falsa, quia semper scriptionem Petri pro instanti A. factam affirmat, quocunque tempore pronuntietur, ergo si scriptio datur pro eo instanti, propositio semper erit objecto conformis & vera, si non datur, semper erit difformis & falsa. Si verò propositio affirmat plura instantia, uti hæc, *Paulus horâ 1. studet* tunc vel omnia instantia horæ affirmat distributivè aut collectivè, vel disjunctivè aut indefinitè? si 1. tunc propositio, Paulo pro singulis horæ instantibus studente, erit & semper manebit vera; erit autem & semper manebit falsa, Paulo unico solum instanti non studente: si 2. propositio est manebitque vera, dummodo Paulus aliquo instanti horæ studeat; falsa autem, si nullo studeat. Ratio iterum eadem est, quia hæc propositio objectum pro suo tempore semper affirmat, quocunque alio proferatur, ergo si objectum pro illo tempore datur, erit propositio semper eidem conformis & vera, si non datur, erit semper difformis & falsa. Unde patet, hanc propositionem *Ecce Virgo concipiet* non solum veram fuisse tempore, quo eam Isaïas protulit, sed defacto adhuc esse veram, quia pro eodem tempore, pro quo Virginem concepturam affirmabat quando primò prolata est, eandem etiam nunc affirmat, habetque & retinebit semper hunc sensum: tempus, quo Virgo est conceptura, est posterius tempore, quo propositio incepit & ab Isaïa prolata est. Dices. Ponamus, hanc propositionem, *Petrus nunc orat* per 3. instantia continuari & Petrum solum pro 1. instanti orare, tunc propositio pro 1. instanti erit vera, pro reliquis falsa, ergo potest de vera transire in falsam. Resp. hanc propositionem posse poni 1. ut per *nunc* tantum affirmetur primum instans, 2. ut per *nunc* affirmentur omnia tria instantia distributivè.

butivè. 3. Ut omnia disjunctivè. 4. Ut per *nunc* pro primo instanti primum, pro secundo secundum &c. affirmetur. In 1. & 3. casu propositio semper erit vera, licet Petrus pro solo primo instanti eret. In 2. casu semper est falsa. In 4. casu non manet eadem propositio, quia mutatur ipsius objectum nempe instans, ergo eadem propositio non transit de vera in falsam.

Affert. XC. *Syllogismus non in solis præmissis nec in sola conclusione, sed in toto complexo consistit.* P. 1. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, nempe præmissis, aliud quiddam, nempe conclusio, ab his, quæ posita sunt, necessario accidit, ergo tam præmissas quàm conclusionem involuit. 2. Syllogismus est illatio, judicium mediatum & 3. mentis operatio, solæ præmissæ non sunt illatio &c. 3. Discursus formalis involuit plures cognitiones & tales, ut una ex altera inferatur, Syllogismus est discursus formalis, ergo involuit plures cognitiones, ergo nō in sola conclusione consistit. **Obj. 1.** causa distinguitur ab effectu, sed Syllogismus est causa conclusionis, quia juxta Aristot. scientia seu conclusio generatur per demonstrationem, ergo conclusio non constituit Syllogismum. **Resp. 1. N. m.** Aristoteles enim per scientiam intellexit habitualement, quæ generatur ab actuali nempe à Syllogismo vel demonstratione. **Resp. 2. D. m.** Syllogismus secundum omnes sui partes est causa conclusionis, N. m. secundum aliquam sui partem nempe secundum præmissas, C. m. & N. C. **Obj. 2.** Modus sciendi non componitur ex cognitione clara & confusa, sed præmissæ sunt cognitio confusa identitatis extremorum inter se, conclusio est ejusdem identitatis clara cognitio, ergo Syllogismus, tanquam perfectissimus modus sciendi, non in præmissis sed in sola conclusione consistit. **Resp. D. M.** nisi confusa cognitio sit causa & principium cognitionis claræ, C. M. si est causa, N. M. præmissæ autem sunt causa conclusionis.

Affert. XCI. *In omni Syllogismo ad inferendam conclusionem requiritur judicium vel saltem apprehensio de bonitate consequentia objectiva.* P. 1. ut intellectus ex una veritate inferat aliam, debet eidem connexio inter utramque sufficienter apparere, ergo etiam ut ex præmissis inferat con-

clusionem, debet ipsi apparere, quod detur connexio inter identitatem extremorum cum 3. & inter identitatem extremorum inter se, ergo debet hanc connexionem cognoscere vel per iudicium vel per apprehensionem: atqui hæc connexio est bonitas consequentiæ & non innotescit intellectui per solas præmissas, quæ nim. plus non affirmant quàm identitatem extremorum cum uno 3. ergo requiritur aliud iudicium vel apprehensio de bonitate consequentiæ. 2. Ante omnem conclusionem debet intellectui proponi motivum adæquatum, sed hoc non proponunt solæ præmissæ, ergo insuper alius actus requiritur. P. m. Motivum adæquatum conclusionis consistit in connexione inter identitatem duorum cum uno 3. & inter se, sive in hoc principio, *quæcunque sunt eadem uni 3. sunt eadem inter se*, sed ista connexio & principium non proponitur in præmissis, ergo requiritur alius actus, circa quem ulterius censeo posse eum vel antecedere utramque præmissam vel cum alterutrâ præsertim cum minore, vel etiam cum conclusione identificari. Obj. 1. hoc iudicium est contra experientiam ergo non datur. Resp. N. C. multa enim per rationem probantur, dari in nobis in actu exercito, quæ tamen in actu signato non experimur. Obj. 2. si semper debet dari tale iudicium vel apprehensio, sequitur omnem Syllogismum habere ad minimum 4. terminos, ergo quivis esset vitiosus. Resp. N. seq. illi enim actus solum ad essentiam Syllogismi spectant, qui identitatem extremorum cum medio & inter se affirmant, qui quæ solum 3. terminos habent cum hoc stat, posse dari alios terminos, quorum cognitio intellectui est vel motivum vel conditio, connexionem inter præmissas & conclusionem applicans. Obj. 2. Intellectus ad inferendam conclusionem à solis præmissis, nempe ab identitate 2. extremorum cum medio, determinatur, quia per se evidens est, *quæcunque sunt eadem uni 3. &c.* ergo alius actus non est necessarius. Resp. N. Suppositum, hanc evidentiam, *quæcunque sunt eadem &c.* in solis præmissis proponi; cum ergo cognosci debeat, necessariò alius actus nempe vel iudicium vel apprehensio huius principii requiritur.

Affert. XCII. Actus conclusionis, præter suum proprium, attingit etiam objectum præmissarum & iudicii de bonitate con-

consequentia. P. Omnis actus intellectus debet intrinsecè attingere suum motivum adæquatum, ergo etiam conclusio: atqui motivum adæquatum conclusionis, juxta dicta in præc. assert. non est solum objectum præmissarum sed etiam bonitas consequentiæ, ergo. P. A. 1. Actus conclusionis assentitur objecto materiali propter formale, ergo etiam formale seu motivum indirectè attingit. 2. Quivis actus intellectus suam perfectionem maximè trahit à motivo, ut sit v. g. evidens, certus, probabilis &c. prout est motivum, ergo attingit motivum. 3. Motivum intellectuale est quasi futurum, quo actus, dum objectum materiale affirmat, intentionaliter nititur, sed niti intentionaliter est intentionaliter attingere. 4. Visio ocularis non potest attingere colorem, nisi simul attingat lucem, propter quam colores sunt visibiles, ergo nec actus intellectus potest affirmare objectum materiale, nisi simul attingat formale, propter quod affirmatur materiale. 5. Actus conclusionis non potest attingere suum objectum, nisi quatenus est attingibile, atqui non est attingibile immediate in se, sed solum in alio scil. in objecto præmissarum, ergo objectum conclusionis non potest attingi vel affirmari nisi in objecto præmissarum, ergo etiam hoc objectum debet attingi. Denique particula *ergo*, quæ præfigitur conclusioni, indicat, quòd objectum conclusionis formaliter propter objectum præmissarum affirmetur. Obj. Si hæc assertio vera, tunc & præmissæ sunt superflue; unice enim requiruntur, ut intellectui objectum formale applicent, quod juxta nos præstat conclusio. 2. Intellectus eidem objecto præmissarum bis assentitur, nempe in præmissis & in conclusione, quod est absurdum. 3. Medius terminus ingreditur conclusionem, quod est vitiosum. 4. Ex falso nunquam posset sequi verum, quod est contra omnes. 5. Conclusio esset æque certa ac præmissæ, quod nemo concedit. 6. Conclusio deberet sæpe se reflectere super plures Syllogismos, quibus præmissæ probantur, sed hoc est moraliter impossibile. 7. Conclusio deberet etiam attingere motiva, retrahentia ab assensu, atqui hoc est falsum; hæc enim potius impediunt quàm promovent assensum conclusionis. Deniq; objectum conclusionis est immediate & in se affirmabile, ergo non debet affirmari propter objectum præmissarum, ergo non est necesse, ut conclusio

hoc objectum attingat. Resp. ad 1. N. præmissas esse superfluas; ad hoc enim serviunt, ut intellectus facilius possit in conclusione assentiri objecto conclusionis propter objectum præmissarum, si huic prius in præmissis assensus est. Ad 2. Resp. assentiri quidem bis, sed diverso modo, directè in præmissis & indirectè in conclusione. Ad 3. Resp. hoc solum vitiosum esse, si medius terminus in conclusione locum extremi directè affirmati habet; juxta nos verò tantum ut objectum formale & indirectè conclusionem ingreditur. Ad 4. Resp. ex falso solum in hoc sensu posse sequi verum, quòd conclusio, in se & secundum objectum materiale spectata, possit vera esse; si enim spectatur quoad objectum tam materiale quàm formale, semper ex falso falsum sequitur. Ad 5. Resp. conclusionem esse æque certam, si consideretur, prout tendit in objectum formale; non autem si consideretur, quatenus tendit in objectum materiale. Ad 6. N. M. sufficit enim, conclusionem se reflectere ad motivum proximum seu ad præmissas, ex quibus immediatè deducta est, & intellectum scire, quòd his præmissis non sit assensus sine sufficiente motivo, tametsi motivorum distinctè non recordetur. Ad 7. N. M. quamvis enim motiva retrahentia impediant, ne eliciatur assensus firmior; non tamen assensum minùs firmum & cum formidine conjunctum impediunt. Ad ult. D. C. ergo non debet affirmari propter objectum præmissarum per actum immediatum, C. C. per mediatum, qualis est conclusio, N. C.

*Assert. XCIII. Intellectus non potest inferre conclusionem ex unâ præmissâ judicatâ & alterâ ne quidem apprehensa. Adeoque in hoc sensu non potest dari enthymema mentale. P. Conclusio non potest inferri sine motivo adæquato, sed identitas unius extremi cum 3. quæ per unam præmissam judicatur, non est motivum adæquatum inferendi conclusionem nempe identitatem extremorum inter se; aliàs posset aliquis ex hac præmissa *omnis homo est animal* promiscuè quamvis conclusionem inferre & dicere, ergo est rationalis, visibilis, doctus &c. deinde Syllogismus debet niti principiis metaph. *quacunque sunt eadem uni 3. &c.* ergo ex identitate unius extremi cum 3. sive ex una solum præmissa non potest*

potest inferri conclusio. Conf. inter veritates, quarum una ex altera infertur, debet dari connexio, sed identitas unius extremi cum 3. judicata, seclusâ etiam apprehensione de identitate alterius extremi cum eodem 3. non habet connexionem cum identitate 2. extremorum inter se, ergo ex una solum præmissa judicata non potest inferri conclusio.

Affert. XCIV. *Potest intellectus inferre identitatem 2. extremorum inter se ex eo, quod unum extremum judicaverit, & alterum solum apprehenderit esse identificatum cum 3.* in quo sensu potest dari enthymema mentale. P. Potest identitas unius extremi cum 3. ita proponi, ut intellectus circa eam iudicium citra difficultatem omittere possit, ergo sufficit sola apprehensio hujus identitatis. A. P. Quia potest una identitas ut metaphysicè evidens proponi. P. Etiam C. si enim identitas utriusque extremi cum 3. solum obscure proponitur, tunc ideo requiruntur duo prævia iudicia, partim ut intellectus magis certificetur de motivo, de quo non sufficienter certificaretur, si identitatem utriusque extremi cum 3. obscure propositam, solum apprehenderet; partim ne intellectus in assensu conclusionis difficultatem notabiliter magnam superare debeat, præstando assensum objecto materiali & formali simul, si non prius objectum formale specialiter per præmissas iudicavit: atqui utraque hæc ratio cessat, si identitas unius extremi cum 3. evidenter proponitur, ergo tunc sufficit unicum iudicium. Conf. potest intellectus absque omni iudicio & ex identitate utriusque extremi cum 3. solum apprehensa inferre identitatem horum extremorum inter se, ut patet in discursu virtuali, ergo potest etiam ex identitate unius extremi cum 3. judicata, & ex identitate alterius extremi cum eodem 3. solum apprehensa, eorundem identitatem inter se concludere. Obj. 1. hoc ipso quod identitas unius extremi cum 3. evidenter proponatur, debet eam intellectus affirmare. Resp. D. Debet affirmare indirectè & per assensum conclusionis C. directè & per assensum distinctum à conclusione, N. aliàs non posset dari discursus virtualis. Obj. 2. juxta nos sequitur, non posse dari Syllogismum formalem, qui constet præmissis evidentibus, quia tunc conclusio infertur ex mera apprehensione de

de identitate extremorum cum 3. Resp. N. seq. quia conclusio non debet necessariò ex sola apprehensione sed potest etiam ex 2. iudiciis de identitate extremorum cum medio inferri. Obj. 3. Conclusio affirmat identitatem extremorum inter se propter identitatem eorum cum 3. atqui hæc identitas non habetur per unicum iudicium, ergo ad omnem conclusionem 2. iudicia prævia requiruntur. Resp. D. M. Propter identitatem eorum cum 3. vel affirmatam vel apprehensam, C. M. semper affirmatam N. M. & sic dist. m. N. C.

Assert. XCV. Posito assensu præmissarum & iudicio de bonitate consequentia intellectus tam quoad speciem quàm quoad exercitium necessitatur ad inferendam conclusionem. Quoad speciem intellectus necessitatur, quando concessis præmissis non potest subungere conclusionem, iis oppositam: quoad exercitium verò, quando non potest suspendere assensum conclusionis. P. 1. pars: posito assensu præmissarum & iudicio &c. intellectus non potest dissentire objecto conclusionis, ergo necessitatur quoad speciem. P. A. Intellectus per assensum præmissarum cognoscit, objectum conclusionis esse necessariò connexum cum objecto præmissarum, ergo si nihilominus inferret conclusionem præmissis oppositam, assentiretur falso quia falso, imò pro eodem instanti iudicaret contradictoria: atqui neutrum potest intellectus. P. 2. pars: intellectus est potentia necessaria, quæ nim. positis omnibus ad agendum requisitis debet operari: atqui posito assensu præmissarum nullum ex requisitis deest ad inferendam conclusionem. Dices. Deesse imperium voluntatis. Resp. Tale imperium non requiri, ubi ipsa evidentia objecti intellectum determinat. Obj. 1. Conclusio non semper est necessaria, ergo non necessitat intellectum. Resp. D. A. Absolutè & necessitate consequentis, C. A. necessitate consequentiæ & ex hypothese, quòd præmissæ sint veræ, N. A. & C. Obj. 2. præmissæ præcedunt tempore conclusionem, ergo ad eam non necessitant, quia potest intellectus pro uno instanti assentiri objecto & pro alio dissentire eidem. Resp. Præmissas coexistere conclusioni saltem quoad sui memoriam & approbationem; intellectus autem non potest idem eodem tempore approbare & reprobare. Obj. 3. Sæpe ex iisdem præmissis possunt inferri diversæ conclusio-

nes, directa vel indirecta, universalis vel particularis &c. ergo intellectus ad nullam necessitatur. Resp. Necessitari ad omnem, quam videt cum præmissis connexam, adeoque necessitari ad plures, si videt, plures esse connexas.

Obj. 4. Subinde post præmissas concessas subsistimus, nec statim conclusionem inferimus, ergo non necessitatur.

Resp. Hoc provenire ex eo, quòd iudicium de bonitate consequentiæ nondum sit positum. Obj. 5. Ex nostra doctrina sequitur, posse aliquem necessitari ad actum peccaminosum: ægrotus v. g. qui format has præmissas:

volo adhibere omne medium, conducent ad sanitatem, sed hoc medium superstitiosum conducit ad sanitatem: talis, nunquam, necessitabitur ad hanc conclusionem, ergo volo adhibere hoc medium superstitiosum, quæ est peccaminosa.

Resp. Talem dupliciter posse esse constitutum. 1. Ut se vi propositionis ma: solum ad media licita, 2. ut se ad omne medium sive licitum sive illicitum determinet. In 1. casu non necessitatur ad hanc conclusionem, quia præmissæ possunt distingui: in 2. casu necessitatur quidem ad hanc peccaminosam conclusionem, sed jam in maiore peccavit, ubi se promiscuè ad usum cuiusvis medii sive liciti sive illiciti determinavit.

Assert. XCVI. *Demonstratio est Syllogismus faciens scire.* Cuius nimirum conclusio est actus scientificus h. e. cognitio rei certa & evidens, deducta ex præmissis seu principiis pariter certis & evidentibus. Demonstratio alia vocatur à priori & propter quid, in qua demonstratur effectus per causam v. g. *omne rationale est risibile, omnis homo est rationalis, ergo omnis homo est risibilis*, ubi demonstratur risibilitas per rationalitatem, quæ nostro concipiendi modo est prior & causa risibilitatis. Alia dicitur demonstratio quia sive à posteriori, in qua demonstratur causa per effectum, ut si dico, *omne risibile est rationale, omnis homo est risibilis, ergo omnis homo est rationalis*, ubi rationalitas tanquam causa per ejus quasi effectum scil. per risibilitatem demonstratur. Obj. 1. Hæc demonstratio, *omne risibile est flebile, omnis homo est risibilis, ergo omnis homo est flebilis*, nec à priori nec à posteriori est sed præcisè per terminum convertibilem, ergo præter

præter assignatas datur alia species demonstrationis. Resp. hanc demonstrationē reduci posse ad demonstrationē à priori: est enim quasi à priori sive à priori negativè h. e. non à posteriori: unde omnis demonstratio, in qua non probatur causa per effectum, est demonstratio à priori. Obj. 2. demonstratio debet esse cognitio certa & evidens rei per causam, sed demonstratio à posteriori non est cognitio evidens per causam, sed per effectum. Resp. 1. M. veram esse non de omni, sed solum de demonstratione perfectissima. Resp. 2. trans. M. sed N. m. nam per causam non debet necessariò *causa in essendo*, sed potest etiam intelligi *causa in cognoscendo*: atqui effectus potest esse causa in cognoscendo respectu suæ causæ.

Assert. XCVII. *Premissa demonstrationis non sunt superiores, sunt tamen appetiatiuè certiores quam conclusio.* P. 1. pars: veritas consistit in indivisibili nec suscipit magis & minus, ergo præmissæ non possunt esse magis veræ. P. 2. pars: propter quod unumquodque tale & illud magis tale, sed conclusioni firmiter adhæremus propter præmissas, ergo his magis firmiter adhæremus, ut potius per dissensum vellemus deferere conclusionem quàm præmissas: atqui hac ratione præmissæ sunt appetiatiuè certiores quàm conclusio. Dices. Ille actus est certior, qui nititur pluribus motivis, sed actus conclusionis nititur pluribus motivis. Resp. N. M. nam certitudo physica vel moralis sæpe nititur longè pluribus motivis quàm certitudo metaphysica, quæ tamen præ utraque juxta omnes est major.

Assert. XCVIII. *Datur scientia & quidem de novo, adeoque nostræ cognitiones non sunt præcise actus memoria.* P. 1. pars: nomine scientiæ intelligitur cognitio, vi cujus ita immobiliter objecto inhæremus, ut de illo non possimus dubitare, atqui omnes experimur, aliqua nos ita cognoscere, ut de iis non possimus dubitare; quis enim dubitat, an totum sit majus sua parte, an idem simul esse & non esse possit, an vivat, an homo sit, manus, pedes, &c. habeat? P. 2. pars: omnes iterum experimur, nos, quando alicujus rei reminiscimur, reminisci simul, quòd eam prius jam novimus: & quando aliquid prima vice discimus, simile nihil

expe-

experimur, ergo aliquid de novo discimus, adeoque nostri actus non sunt meri actus reminiscentiæ: & sanè ex terminis absurdum & fallum est, omnes scientias & facultates, quas discimus, jam ante in animo latuisse. Dices. De rebus mutabilibus non datur scientia, sed omnia objecta sunt mutabilia. Resp. 1. Saltem Deum esse immutabilem, de quo proinde potest dari scientia. Resp. 2. si non datur scientia, quomodo Adversarii sciunt, omnia esse mutabilia? Resp. 3. D. m. sunt mutabilia quoad existentiam, C. m. quoad essentiam, N. m. & C.

Assert. XCIX. Scientia actualis est actus certus, exclusivus omnis formidinis. Ratio est 1. Quia opinio vel actus probabilis non est scientia, sed actus, qui non excludit omnem formidinem, est opinio vel actus probabilis, ergo scientia debet esse actus certus & exclusivus omnis formidinis. 2. Scientia debet esse alicujus veritatis possessio imperturbabilis, ergo non debet esse conjuncta cum formidine: unde id, de quo formidamus, an verum sit, non dicimur scire.

Assert. C. Habitualis scientia ex actibus frequentatis nascitur, & in aliqua facilitate operandi consistit: habent se nostri actus sicut flores, qui, licet marcescant & decidant, post se tamen relinquunt semen, ex quo similes flores suo tempore crescere solent; ita etiam actus nostri scientifici in se quidem fluentes sunt & in momento quasi transeunt, sui tamen in intellectu relinquunt species, quæ instar seminis se habent & potentiæ ad similes actus eliciendos velut instrumenta serviunt Unde quò frequentius aliquis per act' scientificos circa suum objectum versatur, eò species fortius roborantur, magis intenduntur & copiosius multiplicantur: cum speciebus verò crescit etiam & augetur ipse habitus, cujus denique argumentum est hoc ipso conjunctum cum majori facilitate, quam operans in similibus actibus producendis experitur. An porro scientia habitualis aliud nihil sit quàm ejusmodi species, ab actibus scientificis relictæ, an verò sit qualitas à speciebus distincta, quomodo item istæ species in intellectu producantur, quomodo habitus per intensionem fiat

fiat major vel per remissionem evadat minor aut omnino corrumpatur, hæc alibi determinanda sunt: id solum hîc observamus, quòd sicut pro diversitate objecti actus sunt diversi, ita ex actibus diversis diversæ species & ex diversis speciebus diversæ nascantur scientiæ habituales, in quibus ut vitaretur confusio, facta est quædam scientiarum divisio, non quidem unice ab ipsa natura, sed etiam ex arbitrio institutorum, qui tamen pro divisionis fundamento non solam suæ voluntatis libertatem habuerunt sed ad certam proportionem objectorum, connexionem cognitionum & præcipue, ut nobis probabilius videtur, in scientiis attenderunt ad diversum lumen seu principium, juxta cujus diversitatem diversas etiam scientias statuerunt: sic Physica utitur lumine sensuum, quibus corporum accidentia, proprietates, effectus, mutationes &c. scrutatur: Mathematicæ servit principium phantasiæ, quæ varias figuras, dimensiones, lineas &c. in quavis quantitate extensa percipit: Metaphysica utitur intellectu, quo speculatur entia spiritualia, quæ sunt præcipuum ejus objectum & nec per sensus nec per phantasiam percipi possunt: Logica utitur lumine reflexo intellectu, quo se super suas cognitiones reflectit & aliarum scientiarum operationes dirigit. Ex qua principii diversitate deducimus, Physicam quidem, ordine certitudinis esse omnibus aliis scientiis inferiorem, quia nititur experientiis sensuum, quorum lumen est valde incertum & sæpe deceptioni obnoxium; Logicam verò nulli ferè scientiæ quoad certitudinem cedere, quo encomio simul has de Logica assertiones claudimus.

Ad majorem Dei Deiparæque Gloriam.

FINIS.

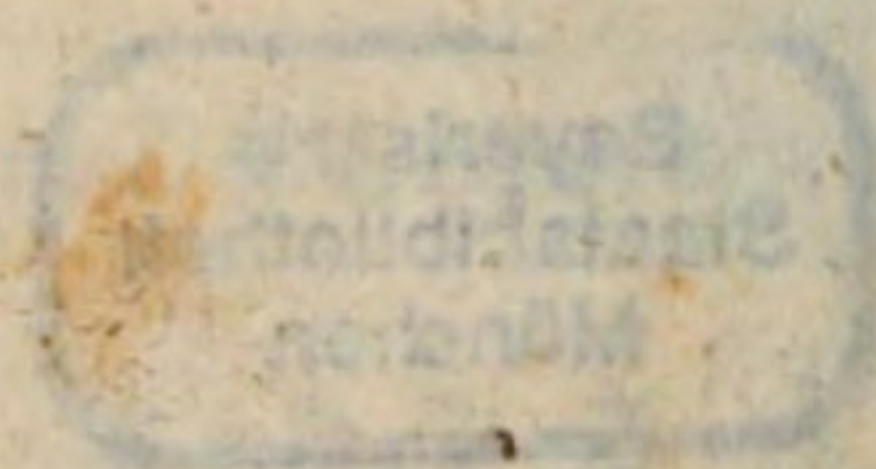
Errata.

Fol. 3. Lin. 28. prædicatum superius, *adde*: scil.
esse Logicam simpliciter; ergo nec convenit
inferius. Fol. 38. Lin. 32. ad discernendum, *adde*:
ovum à non ovo, & non majori, quæ etiam suffi-
ceret ad discernendum. Fol. 54. Lin. 25. quòd sit
visio Petri, *adde*: hoc verò prædicatum est com-
municabile pluribus visionibus Petri, Fol. 61.
Lin. 11. distinctione, *Leg.* definitione. Fol. 71.
Lin. 12. ratio, *Leg.* relatio. Fol. 80. Lin. 14. ali-
quando, *adde*: res & aliquando. Fol. 82. Lin. 14.
actus, *adde*: quo. Fol. 85. Lin. 35. indetermi-
natè, *adde*: vel determinatè.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Errata

Fol. 3. Lin. 28. predicatum simpliciter, addde: scilicet
 esse Logicum simpliciter, ergo nec convenit
 simpliciter. Fol. 38. Lin. 32. ad discernendum, addde:
 quod non a non ovo, & non magis, quia etiam in
 ceteris ad discernendum. Fol. 14. Lin. 27. quod sit
 vero Petri, addde: hoc vero propositionem est com-
 municabile pluribus personis Petri, Fol. 61.
 Lin. 11. distinctione, leg. definitione. Fol. 71.
 Lin. 12. ratio, leg. relatio. Fol. 80. Lin. 14. ali-
 quando, addde: res de aliando. Fol. 82. Lin. 14.
 determinat, addde: quod. Fol. 87. Lin. 32. indetermi-
 nat, addde: vel determinat.



Koch, Mansuetus

Philosophia rationalis sive logica, centum assertionibus comprehensa

Augusta Vindelicorum 1695

Diss. 365#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10840244-0

VD17 12:140836F